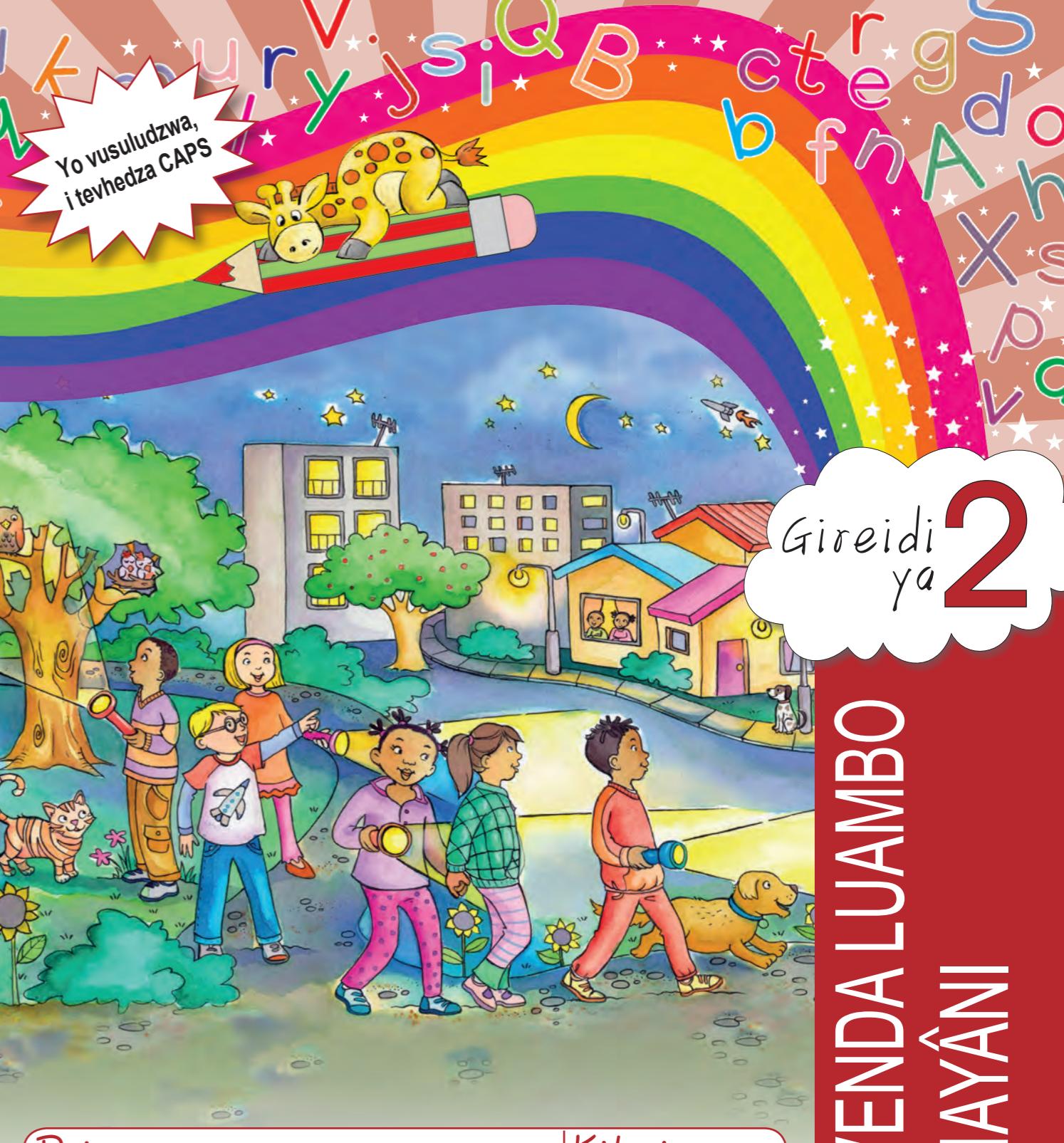
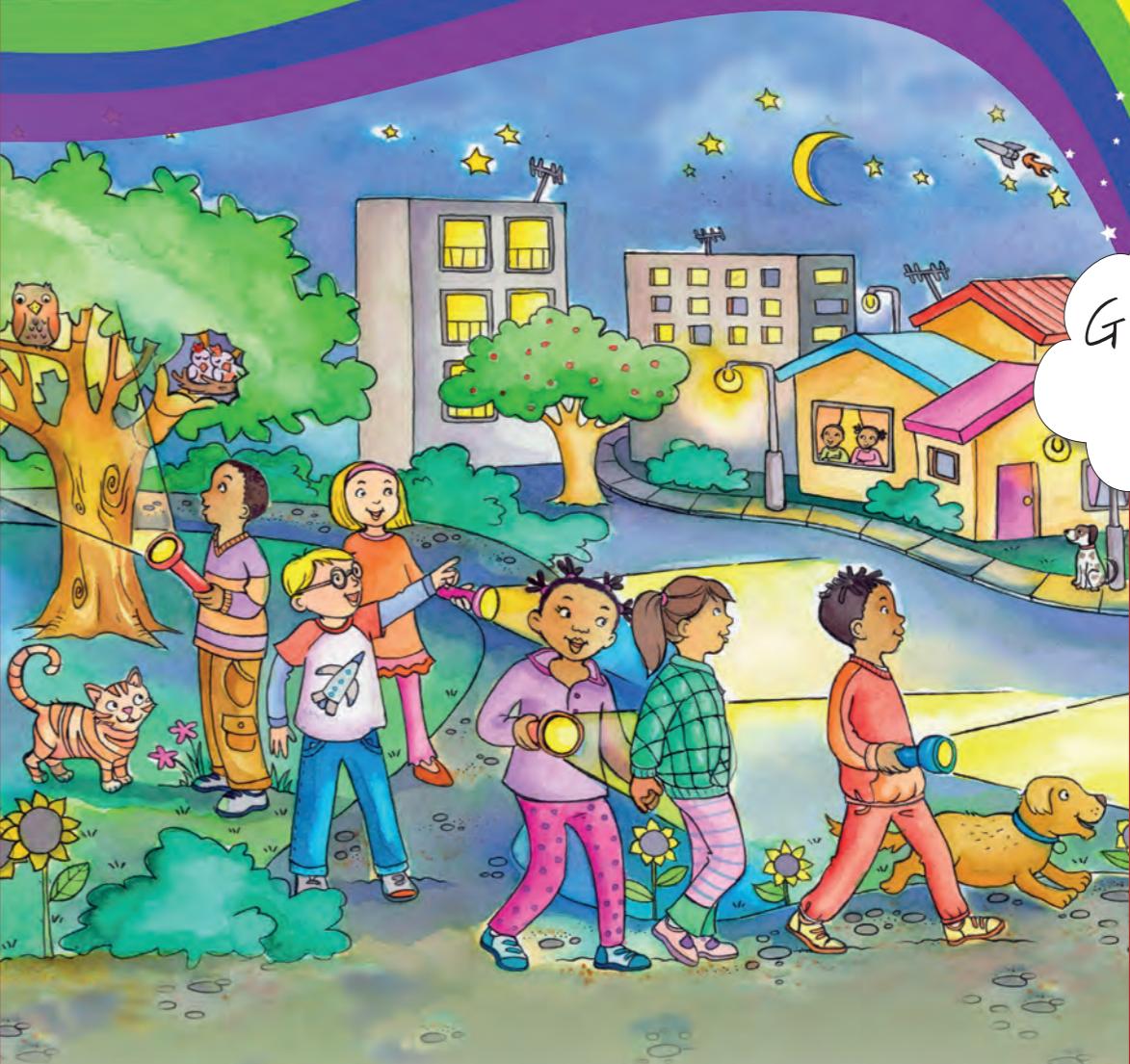

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI

Gireidi ya 2

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI – Gireidi ya 2 Bugu ya 2

Dzina:

Kilasi:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Bugu ya 2
Themo dza
3 & 4

U ṭalukanya Mulayotewa (Ndayotewa) wa Riphabuliki ya Afrika Tshipembe (1996)

Milayo ya nthesa ya shango i wanala kha Mulayotewa (Ndayotewa) wa Riphabuliki ya Afrika Tshipembe (1996). Milayo iyi i na maanda u fhira na muphuresidennde, maanda ayo a fhira a dzikhothe na a muvhuso wothe.

Ndi milayo ine ya laga vhathu vha lino shango uri vha tea u farana nga ndilade. Mulayotewa wa shango wo itelwa u tsireledza rothe ri no khou tshila zwino na vhana vhashu vhane vha kha di do da.

Țalukanyani hune ra bva hone.

Ri songo dovha vkhukhakhi ha mulovha.

Mulayotewa washu u ri thusa uri ri elekanye nga vhumatsheko ha khwiñe ha rothe khathihi na u vhu fhaña.

Riñe, vhathu vha Afrika Tshipembe;
Ri dzhiela nthia u shaea ha vhulamukangi kha tshifhinga tsho fhelaho;
Ri țhonifha havho vhe vha tambulela vhulamukangi na mbopholowo kha shango țashu;

Ri țhonifha havho vhe vha shuma vha tshi itela u fhaña na u bveledzia

shango țashu; na
U tendauri Afrika Tshipembe ndi ja vhothe vhane vha dzula khaño, vho vhofhekanyawo vha vha huthihi naho vha sa fani.

Zwenezwo, nga kha vhaimeleli vho khethiwaho zwavhudzi, ri khou țanganedza ino Ndayotewa sa wone Mulayo Muhulusa wa Riphabulikiuri u—

Fhelise khethululo yo tshifhinga tsho fhelaho na u thoma tshitshavha tshire tsho disendeka kha ndeme dza demokirasi, vhulamukangi ha matshilisano na pfanelo dza vhuthu;

Fhaña mitheo kha demokirasi na tshitshavha tshi re khagala hune muvhuso wo disendeka kha lufuno lwa vhathu nahone vhadzulapo vho tsireledza nga mulayo nga njila I linganaho;

Khwiniisa ndeme ya Vhutshilo ha vhadzulapo vhothe na u vhofholola vhukoni ha muthu muñwe na muñwe; na

Fhaña mbumbano na demokirasi zwa Afrika Tshipembe uri ji kone u vha fhethu ho teaho sa muvhuso wo diimisaho kha muña wa tshaka.

Shumisanipfanelo dzañu sa mudzulapo wa Afrika Tshipembe ni dovhе ni vhe na vhuđihinduleli ha u tsireledza pfanelo dza vharie.

Divhani Mulayotibe Wa Pfanelo na Mulayotibe Wa Vhuđihinduleli.

Mudzimu tsireledza vhathu vhashu.

Nkosi Sikelel' iAfrika. Morena boloka setjhaba sa heso.

God seën Suid-Afrika. God bless South Africa.

Hosi katekisa Afrika.

Vho Angie Motshekga
Minista wa Muhasho
wa Pfunzo ya Muteo

Vho Enver Surty
Muthusaminista wa Pfunzo ya Muteo

Bugu idzi dzo iwalawa vhana vha Afrika Tshipembe, mushumo wa hone wo rangiwa phanda nga Minista wa Pfunzo ya Muteo, Vho Angie Motshekga na Muthusaminista wa Pfunzo ya Muteo. Vho Enver Surty.

Bugu dza mishumo dza Rainbow ndi tshipida tsha zwa Muhasho wa Pfunzo ya Muteo wa ita zwa u khwiñisa vhukoni ha vhagudi vha Afrika Tshipembe vha gireidi dza rathi dza u ranga. Sa tshiñwe tsha zwithu zwiwlwane zwa Pulanetshumisi ya Muvhuso, thandela iyi yo konadzea nge ya lambedzwa lu sa vhudzisi nge Muhasho wa Gwama ja Lushaka.

Hezwi zwo itauri Muhasho u kone u bveledza bugu idzi, dzi kha nyambo dzothe dza tshiofisi, dzi tshi waniwa mahala.

Ri na fulufhelo jauri bugu idzi dzi do thusa vhadededzi (vhagudisi) mushumoni wavho wa u funza wa ǵurva línwe na línwe khathihi na u vha na vhutanziuri vha khunyeledze kharikhujamu yothe. Ro ita ngavhuronwaneuri ri sumbedze ndila vhadededzi kha nyito nge ra shumisa aikhoni dzi no sumbedzauri mugudi u tea u ita zwifhio.

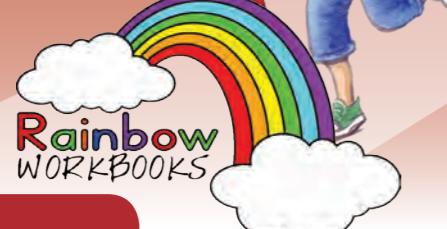
Ri na fulufhelo lino bva lini mibiluniuri vhana vha do diphinä nga u shumisa bugu idzi zwenezwi vha tshi khou aluwa na u guda, khathihi na uri na vhonewho, sa mudededzi, vha do diphinä na vhana avha.

Ri ri kha vhona vha vhagudi vhavho, ngavhe zwi tshi vha nakela musi vha tshi shumisa bugu idzi. Zwi pfumbe.

ISBN 978-1-4315-0068-0

9 781431 500680

TSHIVENDA HOME LANGUAGE
GRADE 2 – BOOK 2
TERMS 3 & 4

ISBN 978-1-4315-0068-0

THIS BOOK MAY
NOT BE SOLD.

ISBN 978-1-4315-0068-0

Minwe i ḋo ni thusa u vhala

Tshiñwe tshifhinga musi ni tshi vhala, ni ḋo ṭangana na maipfi ane ni sa a ḋivhe. Musi zwi tshi itea ngaurali, minwe yanu i ḋo ni thusa u vhala. Muñwe na muñwe wa minwe yanu u nga ni thusa uri ni pfesese uri ipfi ḥi bulwa nga n̄dilade, na u pfesesa uri ipfi ḥi amba mini.

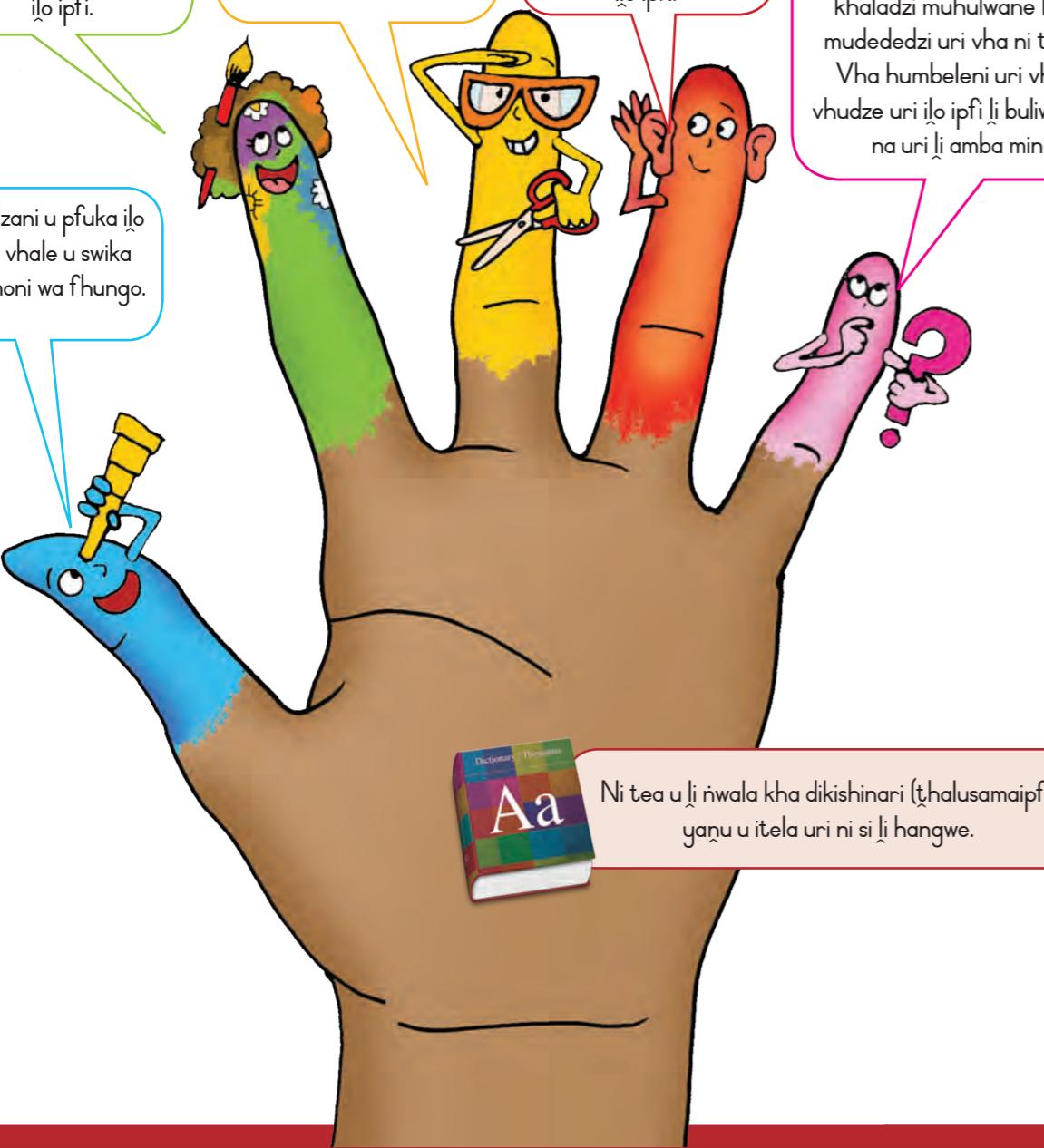
Lavhelesani tshifanyiso. Sedzani arali tshifanyiso tshi tshi nga ni thusa u pfesesa ḫlo ipfi.

Lavhelesani ḫlo ipfi nga vhuronwane ni vhone uri hu na tshipida kha ḫlo ipfi tshire na tshi ṭalukanya naa.

Ni nga lingedza u padukanya ḫlo ipfi ḥa bva mibvumo yo fhambananaho. Lingedzani u bula ḫlo ipfi.

Arali ni kha ḋi balelwā u pfesesa, vhudzisani khonani yanu, mukomana wanu kana khaladzi muhulwane kana mudededzi uri vha ni thuse. Vha humbeleni uri vha ni vhudze uri ḫlo ipfi ḥi buliwa hani na uri ḥi amba mini.

Lingedzani u pfuka ḫlo ipfi ni vhale u swika mugumoni wa fhungo.

Ni tea u ḥi ḥwala kha dikishinari (thalusamaipfi) yanu u itela uri ni si ḥi hangwe.

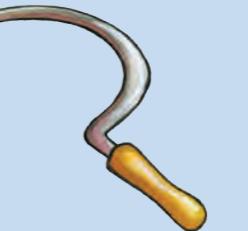
Mibvumo ya maledere mavhili

kh

khounu

kw

lukwea

nd

tshienda

nd

muunda

nd

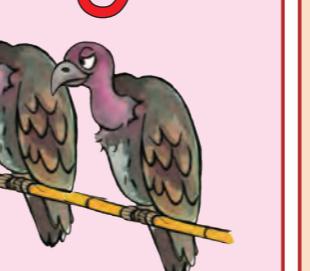
tshanda

ng

lianga

ng

maanga

pf

mapfura

vh

liovhelwa

Gireidi ya 2

L u a m b o

L w a H a y a n i

Heyi bugu ndi ya:

TSHIVENDA
Bugu ya

2

TSUMBANDILA DZA VHADDEDZI - GIREIDI YA I LUAMBO LWA HAYANI

Bugu ya mishumo iyi i tea u shumiswa khathihi na zwiko zwiñwevho. Kha vha shumise bugu iyi khathihi na zwiko zwiñwe u itela u alusa ñhalukanyo ya vhagudi vhavho tshifhinga tshoþhe siani ña:

- Kufarelwe kwa bugu: Ndila yone ya u fara khathihi na u fhenda bugu.
- Kuvhekanyelwe kwa bugu: Siaþari ña nga phanda, siaþari ña nga murahu, dzina ña bugu na zwi re ngomu.
- Budø ña u vhala: U vhala u bva phanda a tshi ya murahu, u bva kha monde u ya kha tsha u ña na u bva ñtha a tshi tsisa.

VHUSEVHEDI HA U FUNZA

U thetshelesa na u amba

Kha vha ñole Tshitatamennde Tsha Pholisi Ya Kharikhulamu Na U linga (Tshivenda siaþari ña 10).

Kha vha vhe na vhuþanzi uri vhagudi vhavho vha vhe na ndivho ya zwiþori, zwidate zwipfufhi, zwirendo na zwiimbo vhege iñwe na iñwe. Ro ita uri izwi zwithu zwi vhe hone zwi zwa mifudafuda ngumo ha iyi Bugu ya Mishumo.

Therisano nga zwifanyiso

1. Kha vha dededze vhagudi kha:
 - u topola na u rera nga zwithu zwi re kha zwifanyiso (saizi, tshivhumbeo, muvhala na tshivhalo /vhunzhi)
 - u saukanya zwifanyiso nga u vhudzisa mbudziso dza: nnyi, mini, ngafhi, lini, ngani, ho bvelela mini u rangani, ho bvelela mini nga murahu?
 - u ñisikela tshiþori tsha kiþasi (vhulapfu hatsho hu tshi langiwa nga nyaluwo ya mugudi)
2. Kha vha tende mugudi muñwe na muñwe a tshi anetshela khonani yawe tshiþori tsha kiþasi.
3. Kha vha tevhedze kuñwalele kwa tshiþori tsha kiþasi ku re kha (CAPS Luambo lwa Hayani, siaþari ña 15, u ñwala na vhagudi). Vha dodomedbedze kuthalanganye kwone kwa maipfi na kushumiselwe kwa ndongazwiga.
4. Kha vha tende vhagudi vha tshi vhala navho tshiþori tsha kiþasi.
5. Kha vha ri vhagudi vha talele kana u tangedzela mibvumo na/kana ñivhamaipfi ya vhege yeneyo zwi no wanala tshiþorini tsha kiþasi.

U vhala

Kha vha ñole Tshitatamennde tsha Pholisi ya Kharikhulamu na u Linga (Tshivenda masiaþari 12 – 18, malugana na zwilangi zwiþanu zwiþulwane zwa u funza u vhala. (Vhurendi: Kha vha sedze tsumbandila ya vhadededzi ya All-In-One.)

U ñwala

Kha vha ñole Tshitatamennde tsha Pholisi ya Kharikhulamu na u Linga (Tshivenda masiaþari 18 – 19, hu no ambiwa nga muñwalo na kuñwalele.

Kha vha tou fombe kha zwi tevhelaho ñuvha na ñuvha:

kufarele kwone kwa khirayoni na penisela.

- budø ña u ñwala: u ñwala u bva kha tsha monde u tshi ya kha tsha u ña na u bva ñtha u tshi tsitsa.
- u shumisa vhumbammbiri ha muñwalo kha u sumbedza kudzulele kwone kwa maledere na kubudele kwao.

Kha vha dzulele u elelwa zwi tevhelaho:

- Kugudele kwa vhagudi ku a fhambana. Zwi na ndeme vhukuma uri vhagudi vha tea u nyanyulwa nga u vhona, nga u pfa na nga u ñiwanelo zwithu nga vhoþhe u itela u guda ho dombelaho.
- U guda hu konwa nga ndovhololo.
- Arali vhutsimbidzamiraðo (fine motor skills) ha vhagudi hu sa athu aluwa, kha vha ñewe tshikhala tsha u ita nyito buguni dzavho dza ndowedzo dza A4 dzi si na tshithu.
- Vhagudi vha tea u tshenzhela u guda, zwo ralo, nyito dzi tea u itwa sa ndowedzondowe musi dzi sa athu u khunyeledzwa nga u tou ñwala, tsumbo:

Mibvumo: Kha vha tendele vhagudi vha tshi vhumba maledere nga vumba musi vha sa athu tou a ñwala.

Ñivhamaipfi: Kha vha ñee vhagudi tshikhala tsha u ñha maipfi vha tshi shumisa garaþa dza maledere.

U ñha maþfungo: Vhagudi vha tea u gera garaþa dza maipfi dza ñuvha na ñuvha dzi re murahu ha bugu vha dzi shumisa kha u ñha maþfungo.

Tholokanyongñivho: Vhagudi vha tea u fhindula mbudziso nga u tou amba musi vhe kha zwigwada zwavho musi vha sa athu u ñwala phindulo. Kha vha tendele murangaphanda wa tshigwada a vhudzise mbudziso ngeno vha tshigwada vha tshi khou lingedza u wana phindulo.

U nanga maipfi a u fhedzisa maþfungo: Kha vha fhe zwigwada vhumbammbiri ha u ñwalela khaho hu re na maþfungo a re gake vha vha fhe na garaþa dza maipfi. Vhagudi vha fhedzisa maþfungo aya nga u dubekanya garaþa idzi nga ngona.

Nzhele: Musi wa nyito dza tshigwada, kha vha fhe murangaphanda wa tshigwada sethe ya phindulo uri a kone u dededza vha tshigwada tshawe nga ngona.

Zwe ra ita tshikolo tsho vala

Themo ya 3: Vhege dza 1 - 4

- 65** Tshikolo tsho vula 2
 U vhala mañwalwa a nganetshelo.
 U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
 Foniki: ñw, mv, sh, ph.
 U ñwala mafhungo.
 U ñwala phara nga mađuvha a u awela.
- 66** Khaļenda 4
 U dženisa zwiitei kha khaļenda.
 U fhindula mbudziso dzi no kwama khaļenda.
 U topola masala one mafhungoni.
 Nyito ya u ñiphia i no ñivhadza vhuñe.
- 67** Vhonani o ya phathini ya ñuvha įa mabebo 6
 U vhala mañwalwa a nganetshelo.
 U fhindula mbudzisothopholwa dzi no kwama mañwalwa.
 Foniki: mibvumo ya lwa, nzh, pf, ntsh.
 U ñwala mafhungo.
- 68** Mađuvha a tshipentshela, milaedza ya tshipentshela 8
 U dubekanya zwifanyiso a tshi tevhedza tshiṭori.
 U ñwala fhungo nga tshifanyiso tshińwe na tshińwe
 U ñwala mulaedza wa tshipentshela buguni ya khonani.
 U nanguludza maipfi zwibogisini zwone zwa maipfi (mibvumo fh, sh, tsh, ts).
- 69** Ntakadzeni o ya zuu 10
 U vhala tshiṭori tshi no amba nga musi a tshi ya zuu.
 U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
 Foniki: kh, ḥ, mv, dzh.
 U ñwala phara nga zwe zwa bvelela zuu.
- 70** Ri takalela zwipuka 12
 Foniki: U nanguludzela maipfi zwibogisini zwa maipfi (mibvumo ya one na ya aa).
 U vhalela khonani mafhungo.
 U ñiphia: U khaļara tshifanyiso a tshi tevhedza khouda ya mivhala.

- 71** Sam o ya vhukavhabufho 14
 U vhala tshiṭori tshi no amba nga Sam e vhikavhabufho.
 U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
 Foniki: fh, dzh, sh, ny.
 U ñwala mafhungo a tshi shumisa maipfi e a ñewa.
 U ñwala phara nga lwendo lwa tshipentshela.
- 72** Sam u vhona mabufo 16
 Foniki: Mubvumo dzh.
 U livhanya maipfi a re kha tshifhinga tsha zwino na a re kha tshifhinga tsho fhiraho.
 U shumisa thevhekano ya alifabethe kha u fhedzisa tshifanyiso.
- 73** Nomsa o ya mushumoni wa mme awe 18
 U vhala tshiṭori tshi no amba nga Nomsa na mme awe.
 U fhindula mbudzisothopholwa dzi no kwama mañwalwa.
 Foniki: mm, ng, zw, nd.
- 74** Zwi no fhira tshithihi 20
 U ola mañanga a watshi a tshi sumbedza tshifhinga tshe tsha bulwa.
 U ñwala zwe zwa itwa nga tshifhinga tshigede.
 U bula vhunzhi na vhuthihi ha maipfi.
 U dizaina phositaraya u rengisa zwińwe zwithu.
- 75** Lufuno o ya įaiburari 22
 U vhala mañwalwa a nganetshelo a no amba nga Lufuno a tshi ya įaiburari.
 U topola maipfi one a u fhedzisa mafhungo a no kwama mañwalwa.
 U ñwala mafhungo a tshi shumisa maipfi e a ñewa.
 U ñwala phara nga nga bugu ine vha i funesa.

- 76** Bugu dzashu dza įaiburari 24
 U ola tshifanyiso tsha bugu ye ya takaleleswa.
 U ñwala nga bugu.
 U livhanya maipfi a re kha tshifhinga tsha zwino na a re kha tshifhinga tsho fhiraho.
 U topola maipfi one a re kha tshifhinga tsha zwino kana a re kha tshifhinga tsho fhiraho mafhungoni.
 U humbulela nga khavara ya bugu dze vha ñewa.
- 77** Ndamulelo u ya bolani 26
 Therisano na khumbulelo ya tshiṭori.
 U vhala nganetshelo i no amba nga Thabo.
 U ñwala khepusheni ya tshifanyiso tshińwe na tshińwe.
 U dženisa maipfi zwibogisini zwone zwa maipfi.
 U ñwala fhungo nga tshifanyiso tshińwe na tshińwe.
- 78** Metshe wa bola 28
 U nanguludza maipfi zwibogisini zwone zwa maipfi (mibvumo ya isa na ela)
 U topola maipfi one a re kha tshifhinga tsho fhiraho.
 U tambo mutambo wa maipfi.
- 79** Kusekwa kwa u vhifha 30
 U amba nga tshifanyiso tshi re kha tshiṭori tsha khathuni.
 U vhala nganetshelo i no amba nga kusekwa kwa u vhifha.
- 80** Kusekwa kwa u vhifha (tshi ya phanda) 32
80b Kusekwa kwa u vhifha (tshi ya phanda) 34

Kha ri vhale

Namusi ro vhuya tshikoloni nga murahu ha holodei.

Ro pfa ro takala ri tshi vhona khonani dzashu hafhu.

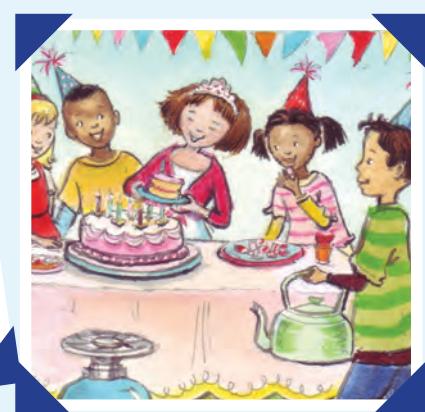
Mudededzi vho ri humbelu uri ri vha vhudze nga holodei yashu.

Ro vha sumbedza zwinepe zwe ra dzhia nga holodei. Ra sumbedza muñwe na muñwe.

Lufuno o ya laiburari.

Ntakadzeni o dalela zuu.

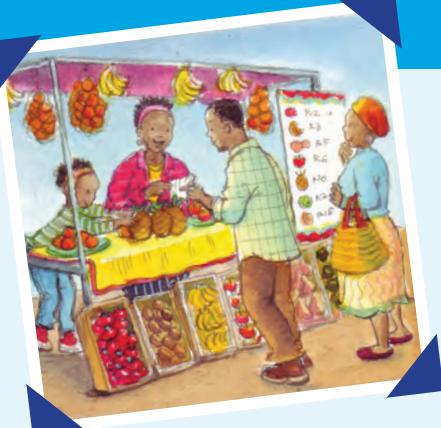

Ndamulelo o ya bolani Soccer City.

Sam o dalela vhukavhabufho.

Vhonani o ya phathini ya duvha la mabebo.

Nomsa o ya
mushumoni wa
mme awe.

Jim o ya ha
dokotela.

Kha ri nwale

Nwalani dzina la የአና ሚኑዬ እና ሚኑዬ. Ni dzhenise fhethu he vha
hu dalela musi tshikolo tsho vala.

Dzina	Vhonani			
Fhethu	Phathi ya <u>duvha</u> <u>la</u> mabebo			

Dzina			
Fhethu			

Divhamaiifi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u የአና mafhuno mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

muñwe	miomva	shuma	phathi
luñwa	vhumvumvu	shango	phukha
ruñwa	mmvi	shula	phungo

Maipfimadivhiwa

flano
fhasi
funga

Kha ri nwale

Nwalani mafhuno mavhili nga zwe na ita musi tshikolo tsho vala.

Kha ri ite nyito

Lavhelesani zwiitei izwi zwa tshipentshela. Zwi dzheniseni kha khalenda.

Duvha la mabebo la Ntakadzeni ndi la
25 Fulwana.

Duvha la mabebo la Kanakana ndi la 3 Fulwana.

Lufuno u tea u humisela bugu laiburari nga la 5
Fulwana.

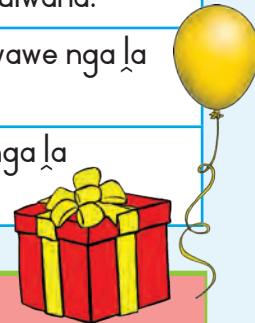
Ndamulelo u do ya tshitendiamu nga la
13 Fulwana.

Sam u tea u ya ha dokotela nga la
18 Fulwana.

Vhonani u do ya zuu ngi la 21 Fulwana.

Kanakana u do dalela makhulu wawe nga la
28 Fulwana.

Vhonani u do dalela Kanakana nga la
13 Fulwana.

Fulwana

Musumbuluwo	Lavhuvhili	Lavhuraru	Lavhuna
1	2	3 Duvha la mabebo la Kanakana	4
8	9	10	11
15	16	17	18
22	23	24	25
29	30	31	

Kha ri nwale

Fhindulani idzi mbudziso dzi no kwama khalenda.

Iyi ndi khalenda ya nwedzi ufhio?

Hu na maduvha mangana kha uno nwedzi?

Duvha la 25 ndi la vhungana?

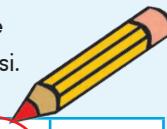
Hu na Swondaha nngana uno nwedzi?

Ndi miwedzi ifhio i no rangela khathihi na u tevhela
uno nwedzi?

Kha ri nwale

Vhalani fhungo linwe na linwe, ni tangedzele ipfi line
na nga li shumisa vhudzuloni ha le la talelwa nga fhasi.

Inwi, iwe, ene na
vhone ndi masala.
Ri a kona u shumisa
masala vhuimoni ha
maniwe
maiipfi.

Vhonani u pfana na u tamba na Nomsa.	Inwi	Ene	Iwe
Ntakadzeni u pfana na u ya zuu.	Inwi	Ene	Iwe
Livhu u pfana na u vhala bugu.	Inwi	Ene	Iwe
Sam o vhona t̄harabulei	Inwi	Ene	Iwe
Livhu na Vhonani ndi vhasidzana.	Vhone	Ene	Iwe

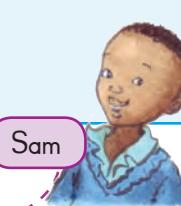
Lavhutānu	Mugivhela	Swondaha
5	6	7
12	13	14
19	20	21
26	27	28

Kha ri diphine

Ntakadzeni

Sam

Vhonani

Tevhedzani
lutambo uri ni
wane uri vho
ita mini musi
tshikolo
tsho vala.

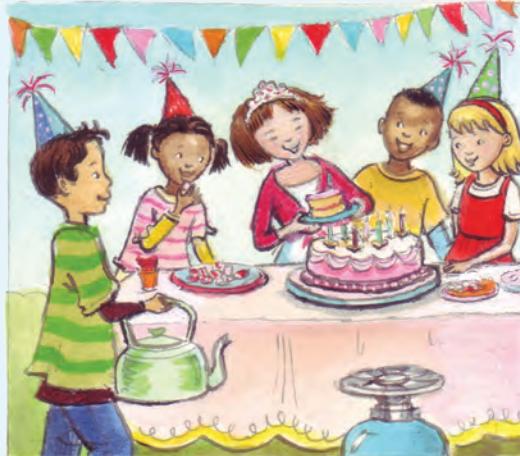

Kha ri vhale

Musi tshikolo tsho vala nga **Fulwana** Vhonani o ya phathini ya Nana ya ḫuvha ḥa mabebo.
Ho vha hu na vhatukana na vhasidzana **vhanzhi** phathini.

Nana o fhiwa thoyi **nanzhi** ngauri ḥo vha ḥi ḫuvha ḥawe ḥa mabebo. Ro diphinā nga maanda.

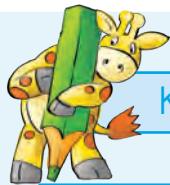

Ro tamba bola ya milenzhe ngadeni ya hawé.
Ndinde ya phula bola nga manō, ye **pfunu!**
Ndinde a i pfi.

Vhana vhothe vho ḥwala milaedza ya **tshipentshela** kha bugu ya Nana ya ḫuvha ḥa mabebo. Zwe Vhonani a ḥwala khezwi.

Duvha ḥa mabebo ḥavhudī ḥa vhumalo Nana. Ndo livhuha no nthamba phathini yanu. Nga lufuno lu tshi bva ha Vhonani.

Kha ri የውል

Vhalani tshitor ni ite thiki (✓) kha phindulo i re yone.

Ndi nnyi we a vha na phathi ya
duvha ለa mabebo?

A	Nana
B	Vhonani
C	Ntakadzeni

Phathi yo vha hone lini?

A	Nga Shundunthule
B	Nga Fulwi
C	Nga Fulwana

Nana o dzima makhandela mangana?

A	Makhandela a 5
B	Makhandela a 6
C	Makhandela a 8

Vho tamba mutambo ufhio?

A	Netibolo
B	Bola ya milenzhe
C	Ragibii

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo.

Ni kone u የውል mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

Fulwana	nzhini
mbilwana	nzhingga
vhilwa	milenzhe

pfuu	tshipentshela
pfapfama	ntshea
pfumo	thuntsha

Maipfimadiivhiwa

ngauri
naho
riñe

Kha ri የውል

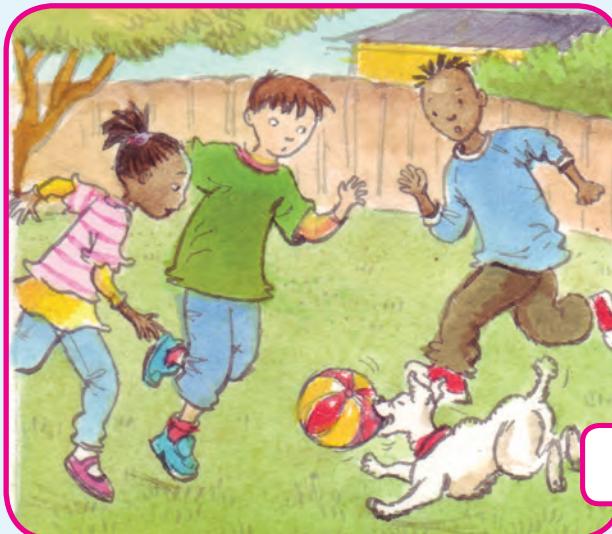
Nwalululani fhungo ili.

Bola ya milenzhe yo tambiwa.

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso zwi tshi tevhekana nga ngona.

Kha ri nwale

Zwino nwalanini fhungo nga tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe.

1

2

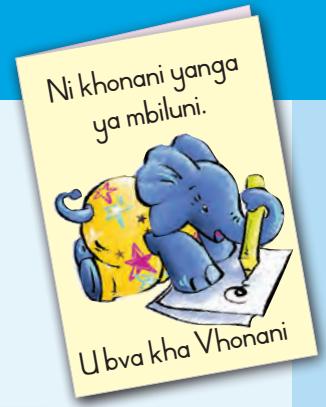
3

4

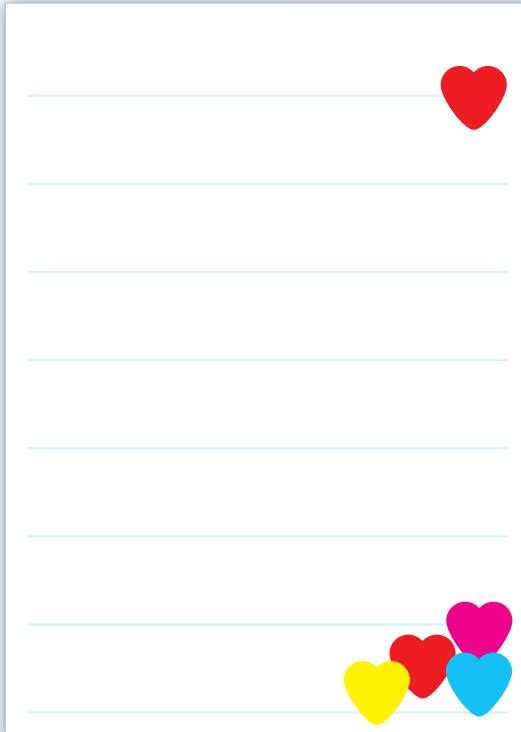

Kha ri diphine

Vhonani o nwalela Nana mulaedza wa tshipentshela nga duvha la Nana la mabebo. Nekedzani khonani dzañu dza 4 bugu yanu uri vha ni nwalele mulaedza ngomu. Na inwi ni nga kha di nwala mulaedza wa tshipentshela buguni dzavho.

Mulaedza wa tshipentshela u no bva kha khonani dzanga.

Kha ri nwale

Nanguludzelani maiþfi aya zwikhali zwone.

tshino

tsengo

tsinga

tsitsa

tshisi

fhisia

shuma

fhola

fhasi

shusha

shula

tshanga

Kha ri vhale

Ntakadzeni u vhudza kīlasi nga lwendo lwewe lwa u ya zuu. U vhudza kīlasi hezwi.

Ndo ya zuu na muṭa
wa hashu woṭhe.

Ro ḫuwa nga
thekhisi ngauri ho vha
hu tshi khou rothola.

Ro vhona **phukha** nnzhi.

Ro vhona mbiḍi, ndau na phala.

Ndo pfa ndo takala nga maānda ndi tshi vhona **thuda**
ndapfundapfu na ndou na **mvuvhu khulukhulu**.

Ro vhona na **phukha** dza bulasini. Nda tamba na zwikukwana.

Musi ndi tshi kha ḫi vhona **phukha**, kuṭoho kuṭukuṭuku kwa ḫa kwa
dzhavhula bola yanga. Kwa i **dzhia** kwa ya kwa dzula nt̄ha ha luvhondo.

Nga murahu nñe na khonani dzanga ra ita phikiniki. Ro vha ro dzula
fhasi ha muri nt̄ha ha hatsi.

Kha ri ንwale

Vhalani itshi tshitor ni fhindule mbudziso.

vhidza
rothola
a i vhone

Ntakadzeni o ታwa na nnyi zuu?

O ታwa na

Vho ya nga mini zuu?

Vho ya nga

Vho vhone mini?

Vho vhone

Kuṭoho kwo dzhavhula mini kha Ntakadzeni?

Kuṭoho kwo dzhavhula

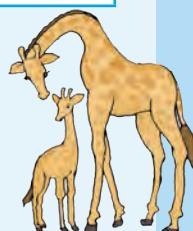

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u ንwala mafhuno mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

thekhisi	thuda	mvuvhu	dzhavhula
phukha	thanga	mvula	dzhamu
khulukhulu	thoho	mvuko	dzhia

Kha ri ንwale

Nwalani nga zwe zwa bvelela zuu.

Kha ri ite nyito

Lavhelesani maledere a re kha maipfi aya. Zwino lavhelesani mupelet^o. Vhekanyani maipfi ane a pelet^owa u fana zwibogisini zwe teaho.

maapula

mone

maalo

maano

done

pone

luvhone

lone

none

maakhala

maanga

wone

vhone

maanda

maambele

maipfi a one

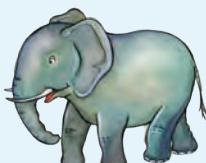
maipfi a aa

Kha ri nwale

Dzhenisani zwiga zwa u vhala mafhungoni aya.

ntakadzeni o ya ngafhi

o ya zuu nga swondaha

o vhona mini

o vhona ndau ndou na t^hoho

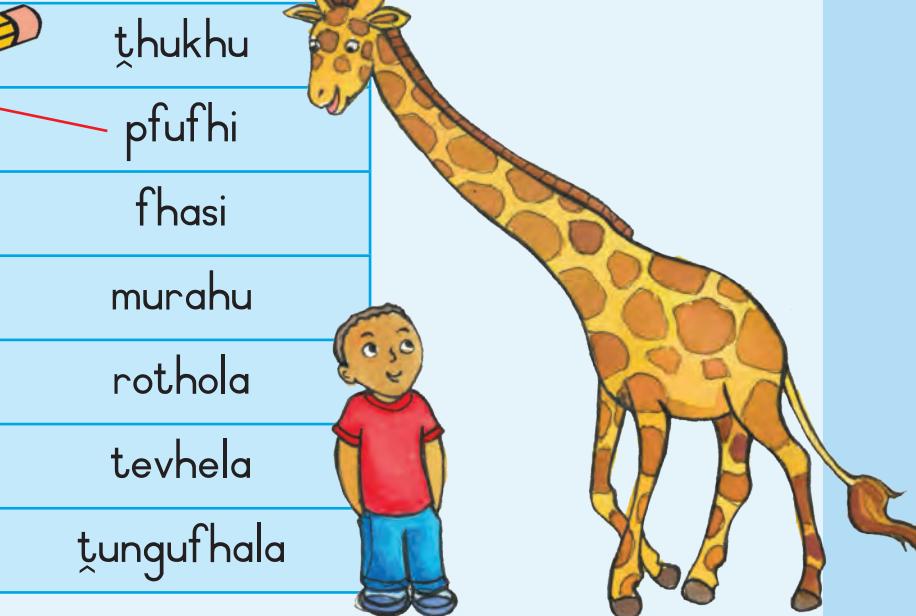

Kha ri nwale

Talani mutalo u tshi bva kha maipfi a re kha kholomo ya muvhala mudala u tshi ya kha maipfi ane a vha mafhambanyi kha kholomo ya muvhala wa lutombo. Kha tsumbo, ro tanganya pfufhi na ndapfu. Pfufhi ndi lifhambanyi la ndapfu.

ndapfu
ntha
khulwane
takala
phanda
fhisia
rangela

thukhu

pfufhi

fhasi

murahu

rothola

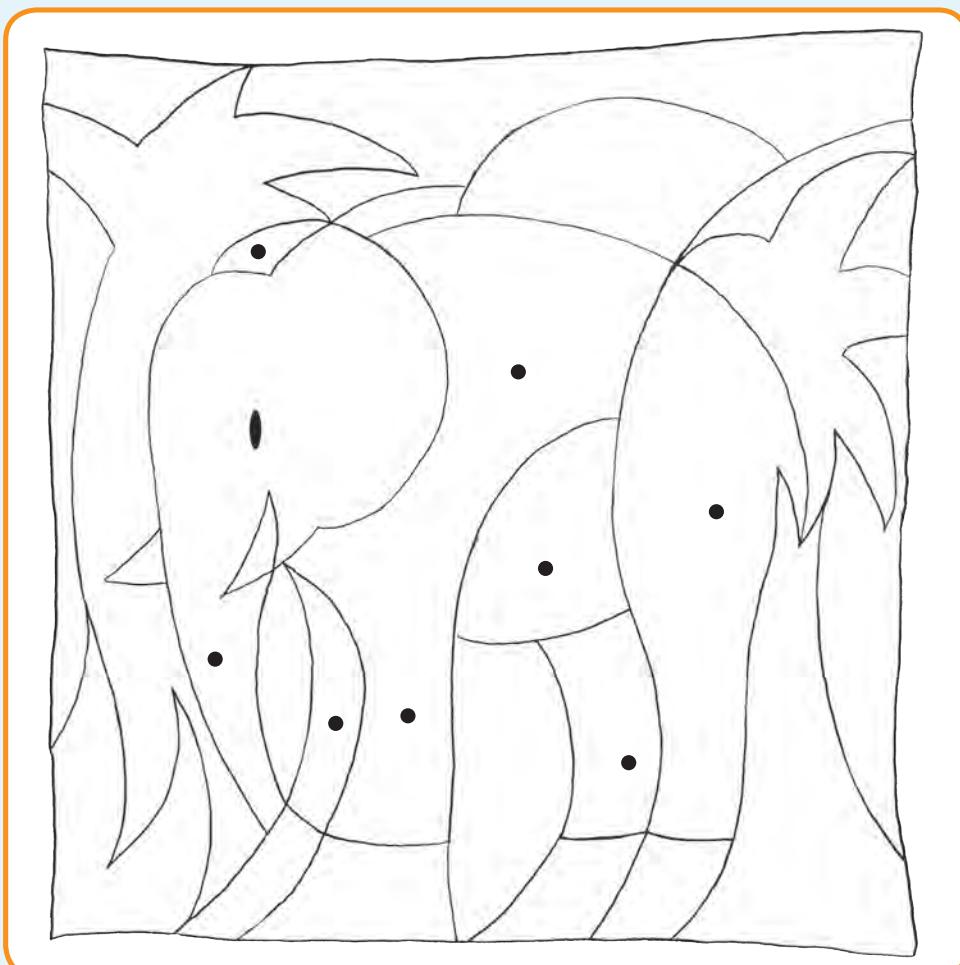
tevhela

tungufhala

Kha ri diphine

Khalarani zwikhala
zwi re na tshithoma
nga muvhala wa
lutombo uri ni kone
u vhona uri ndi
tshipukađe itshi.
Ni kone u khalara
makoleni nga muvhala
wa lutombo, miri ni i
khalare nga
muvhala mudala.

Kha ri vhale

Sam o ya a vhona **mabufho** e na khotsi awe. Vho ya vhukavhabufho.

Vho vhona **mabufho** manzhi. Ha fhira bufho **la dzhambo**. **Lo vha**
lo hwala vhathu vha 350.

Mabufho a kavha a tshi ita **phosho** khulu.

Sam a **ṭalela** musi **mabufho** mahuluhulu a tshi takuwa na u kavha.

Liñwe na **liñwe** **lo vha** **li** na fulaga yo **fanyiswaho** kha mutshila wa**lo**.

A tshi kavha a kunguluwa kha **ndila** yao.

Sam u **ṭodou** vha phailotho musi a tshi aluwa. U **ṭodou** tshimbidza
dzhambo **dzhete**.

Kha ri vhale

Vhalani itshi tshiṭori ni fhindula mbudziso.

zwashu
izwi
renga

Sam o ṫuwa na nnyi vhukavhabufho?

O ṫuwa na

Vho vhona mini?

Vho vhona

Hu fhelela vhathe vhangana kha dzhambo dzhete?

Vha no swika

Sam u ṭodou vha mini musi o no aluwa?

U ṭodou vha

Divhamaiipi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u ḥwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

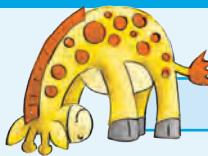
mabufho	dzhambo	phosho	fanyiswa
pfufho	dzhapani	misho	thanya
fhufha	dzhete	khasho	thunyuwa

Nwalani nga lwendo lwa tshipentshela lwe na lu fara.

Kha ri nwale

Kha ri ite nyito

Nwalani maipfi ane a thoma nga **dzh** a tshi tshimbilelana na tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe.

dzhasi

dzhamu

dzhusi

dzhoki

dzhege

dzhamu

dzhele

dzhango

dzhimi

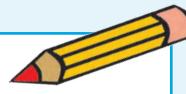

Kha ri ñwale

Shumani mbalomaipfi.

imba + isa =

imbisa

renga + isa =

shuma + isa =

ima + isa =

guda + isa =

vhala + isa =

ruma + ela =

bika + ela =

renga + ela =

vhofha + ela =

fara + ela =

shuma + ela =

Tshifhinga tsho fhiraho

Kha ri nwale

Talani mutalo wa u livhanya nyito na maipfi a ne kha tshifhinga tsho fhiraho.

Ri shumisa tshifhinga tsho fhiraho kha u sumbedza uri nyito yo itea kale.

u t̄amba

o t̄amba

vha gidima

u vhala

ri tamba

ri awela

ro tamba

o vhala

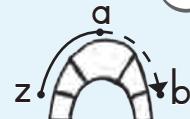
ro awela

vho gidima

Kha ri diphine

Tevhelani
alifabethe u itela
u t̄umekanya
zwithoma uri ni
wane uri Sam o
vhona mini.

w.	y.	x.	.c	.d	.e	.f
v.	ø	ø	ø	ø	ø	ø
u.	t.	s.	i.	j.	h.	g.
q.	p.	ø	m.	n.	k.	l.

Nomsa o ya mushumoni wa mme awe

Kha ri vhale

Musi tshikolo tsho vala, ho vha hu si na muthu ane a nga sala na Nomsa. Zwa ita uri a ḥuwe na **mme** awe mushumoni. Vho vha vha tshi bva nga awara ya 8. **Mme** a Nomsa vha shuma u rengisa mitshelo na miroho. Nomsa o vha a tshi vha thusa. Nomsa o ita phosītara khulu.

Musi vhatu vha tshi vhona phosītara iyi vha thoma u **rengela mme** awe.

Nomsa a paka mitshelo nga miduba. Ya dzula **zwavhuḍi** yo naka.

Musi o no f'chedza mushumo wawe, a awela a vhala bugu ine a i funesa ya mvuvhu.

Vha humela hayani nga awara ya 5. Nomsa o vha o takala nga **maanda** musi a tshi dzhena thekhisini.

Kha ri ḫwale

Vhalani tshītōri ni ite thiki (✓) kha phindulo i re yone.

Mme a Nomsa vha shuma mini?

A	Vha rengisa mitshelo.
B	Vha rengisa miroho.
C	Vha rengisa mitshelo na miroho.

Ndi nga mini Nomsa o vha a tshi ḥuwa na mme awe mushumoni?

A	Ho vha hu si na muthu ane a nga sala nae hayani.
B	O vha a tshi tama u thusa mme awe.
C	O vha a e na vhumvumvu.

Nomsa o thusa hani mme awe?

A O vha a tshi paka mitshelo na miroho.

B O ita phositarā.

C O paka mitshelo na miroho a ita phositarā.

Nomsa o ita mini musi o no fhedza u thusa mme awe?

A O vhala.

B O edela.

C O ya u tamba.

Vho vha vha tshi vhuya hayani nga tshifhingade?

A Nga awara ya 3.

B Nga awara ya 5.

C Nga awara ya 7.

Nomsa na mme awe vho ya nga mini hayani?

A Nga golo.

B Nga bisi.

C Nga thekhisi.

Divhamai
fpi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u nwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

mme	rengela	zwavhuđi	maanda
mmila	shengela	zwizwa	phanda
mmona	runga	zwithu	vhanda

Maipfimadi
vhiva

luvhilo
thoma
thanu
fumi

Kha ri nwale

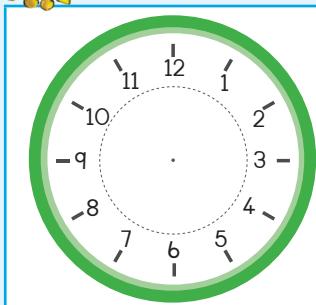
Nwalululani fhungo ili.

Nomsa o ita phositarā khulu.

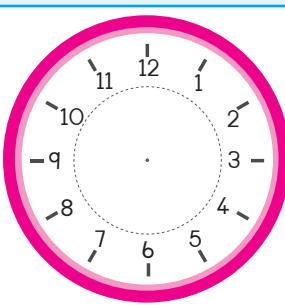

Kha ri ite nyito

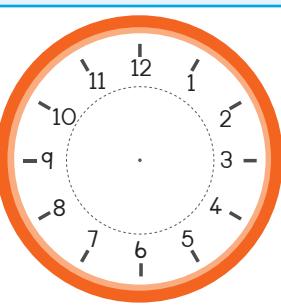
Olani mañanga a watshi ni tshi sumbedza zwifhinga zwi tevhelaho.

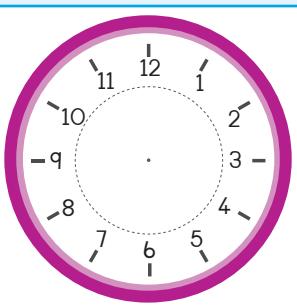
Awara ya 8

Awara ya 3

Awara ya 5

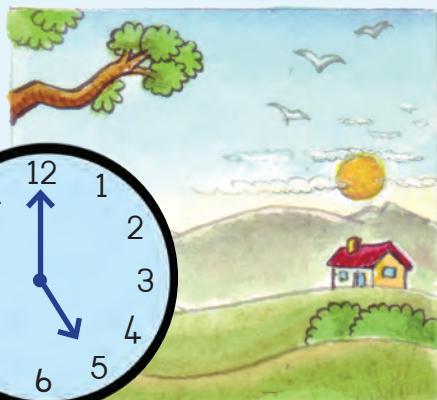
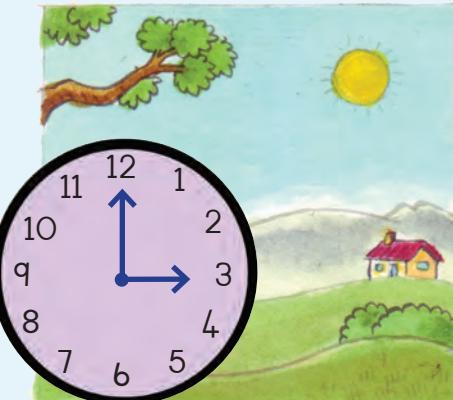
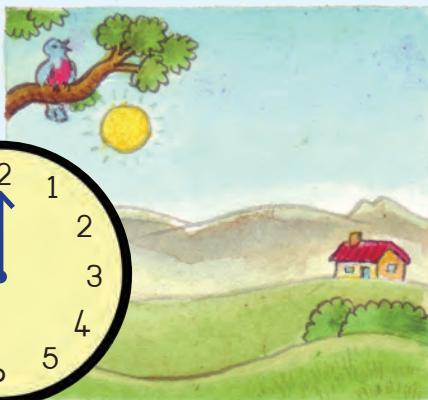

Awara ya 10

Kha ri ñwale

Nwalani uri no ita mini nga hetshi tshifhinga mulovha.

Musi ri tshi amba nga zwithu zwi no fhira tshithihi ri dzhenisa thangi ya vhunzhi kha ipfi. Zwi amba uri **musidzana** muthihi u vha **vhasidzana** vhavhili, **muri** muthihi u vha **miri** mivhili. Maipfi a no thoma nga **vha na mi** a kha vhunzhi. Maipfi a re na **mu** a kha vhuthihi.

Kha ri nwale

Itani uri aya maipfi a vhe kha vhunzhi.

mudi		midi	
muri			
mushumo			
mushonga			
muora			
mulilo			

musidzana	vhasidzana
muthu	
mushumi	
mukegulu	
munna	
muimbi	

Kha ri diphine

Itani phositaro ya u rengisa tshiñwe tshithu. Olani tshifanyiso tshi no sumbedza zwine na khou rengisa.

Ni khou rengisa mini?

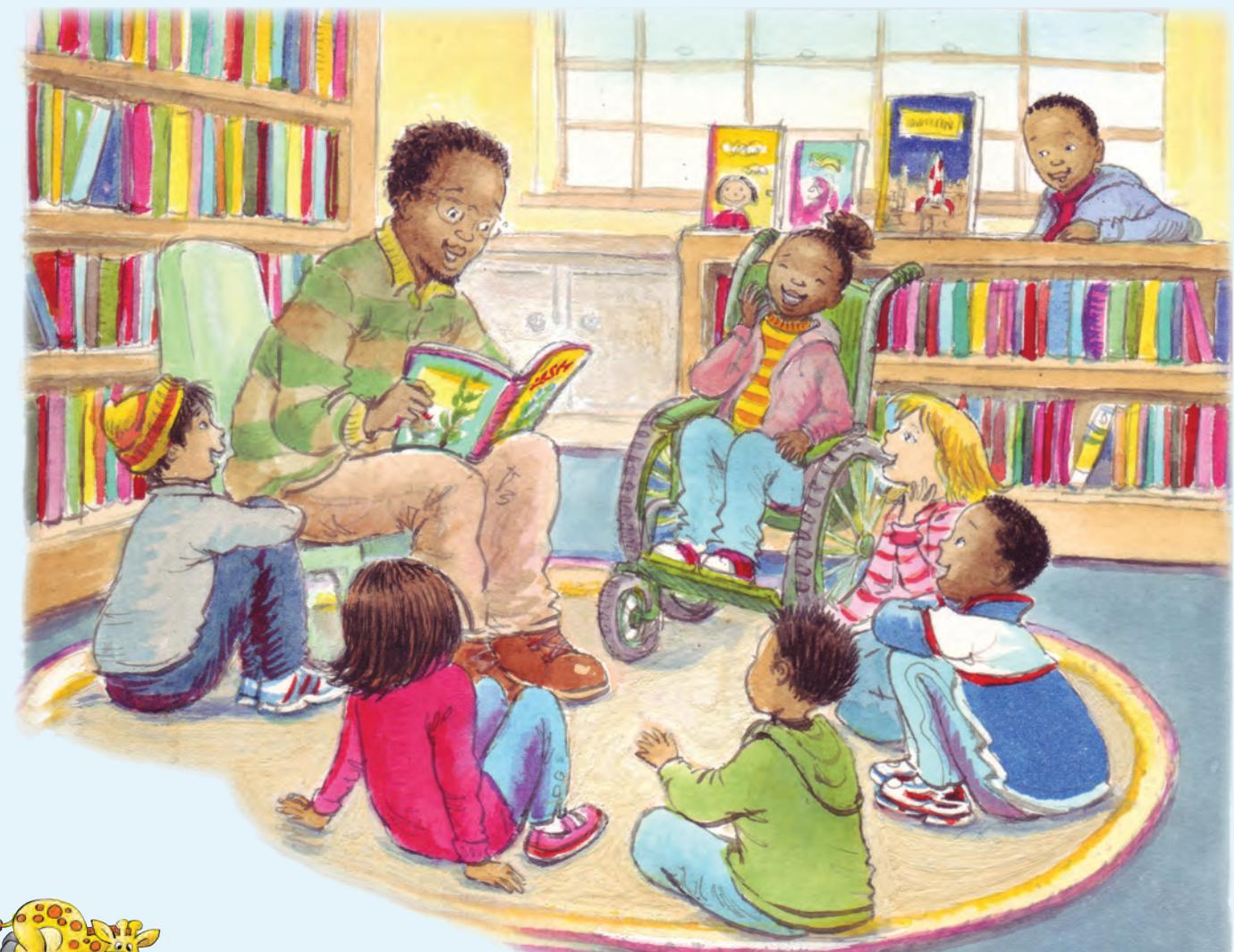
THENGISO

Tshi ñura vhugai?

Ri nga tshi renga ngafhi?

Olani tshifanyiso tsha zwine na khou rengisa.

Kha ri vhale

Livhu o ḥuwa na Kanakana laiburari.

Kanakana a kungulusa Livhu nga **tshidulo**
tsha malinga.

Vha swika vha thoma u ḥoda bugu.

Livhu a takalela bugu dzi no amba nga phukha.

Kanakana a takalela bugu dza **zwitɔri**.

Mudededzi a re laiburari a vha vhalela dzone.

Ha pfi vha ḥuwe na bugu hayani vhege mbili.

Vha ḥo wana **dziñwe** musi vho no fhedza idzi.

Hu na bugu **nnzhi** dzi no takadza laiburari.

Kha ri የwale

Shumisani maipfi aya kha u fhedzisa mafhungo.

Rine

mudededzi

mbili

phukha

Maipfimadihvwa

fha
tuwa
dala
vhala

Kanakana o takalela bugu dza _____.

ri kungulusa Livhu nga tshidulo tsha malinga.

Ni nga ታwa na bugu dza እaiburari hayani vhege _____.

o vha vhalela tshitiori.

Divhamapfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u የwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

nnzhinnzhi

tshikolo

zwikolo

mañwe

zwidulo

vhañwe

nnzhiela

tshitiori

tshidulo	zwitiori	dziñwe	nnzhi

Kha ri የwale

Vhudzisani khonani dzanu ተhanu dzina እa bugu ine vha i funesa. ንwalani dzina እa khonani yanu tsini na dzina ili ni kone u የwala dzina እa bugu ine vha i funesa. Ni tshi fhedza ni የwale dzine እanu na እa bugu ine na i funesa. Ni ite thiki kha bugu dzine na nga tama u dici vhala.

Dzina	Bugu i no funeswa	✓

Bugu dzashu dza laiburari

Kha ri ite nyito

Olani tshifanyiso tsha bugu ye na i takalela, ni kone u nwala ngayo.

Dzina la bugu lo vha li lifhio?

Bugu yo vha i tshi khou amba nga mini?
Mitalo mivhili.

Olani tshifanyiso tsha khavara ya bugu.

Kha ri nwale

Livhanyani tshifhinga tsho fhiraho na tsha zwino maipfini aya.

ndi vhona

ndi la

u tuwa

zwi edela

vha gidima

ndo la

ndo vhona

o tuwa

zwo edela

vho gidima

Kha ri nwale

Vhalani mafhungo ni tingedzele ipfi lo teaho.

Maipfi ndi vhona a
amba nga zwa zwino.
Maipfi ndo vhona a
amba nga zwa kale.

Madekwe ri vhona/ro vhona nwedzi.

Zwino ri khou vhona/ro vhona.

Ri la/Ro la tshiswilulo mulovha.

Zwino ri khou la/ro la burekifasi.

Madekwe ri edela/ro edela.

Zwino ri khou ya/ro ya tshikoloni.

Kha ri diphine

Vhudzani khonani yanu uri ni vhona u nga bugu iyi i amba nga mini. Ni ambe uri ndi bugu ifhio ine na tama u vhala. Nomborani idzi bugu u bva kha l u swika kha 4. I ndi ya bugu ye na i takalelesa, 4 ndi ya bugu ye na si i takelele na luthihi.

TSIVHUDZO DZA U WINA BOLANI

nga John Smith

Zwiguluzwana zwiraru

nga I M Wolf

U lima ngade zwe leluwa

nga Joe Ann Green

Winnie wa tshivhingwi

nga A A Milne

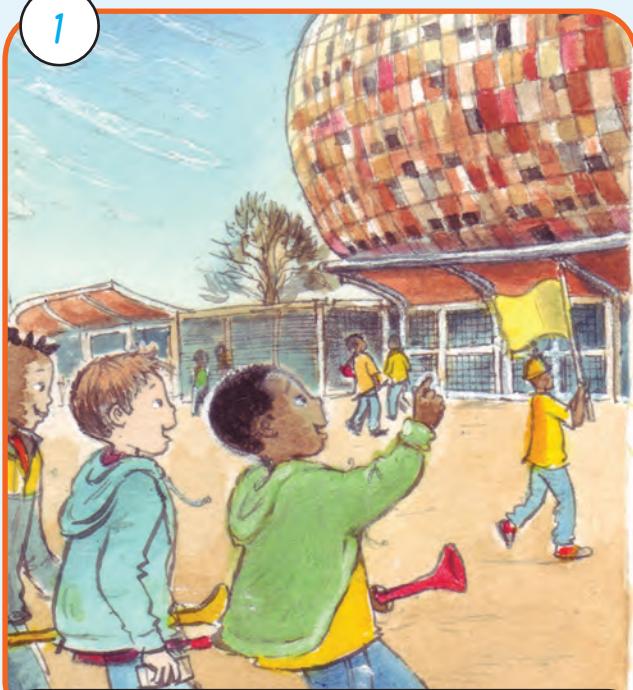
Kha ri diphine

Nangani nthihi ya bugu idzi ni rwale mafhungo matanu nga zwine na vhona bugu iyi i tshi amba ngazwo.

Ndamulelo u ya bolani

Lavhelesani zwifanyiso ni ambe uri tshitoro tshi khou amba nga mini.

1

2

3

4

Kha ri vhale

Maipfimadivhiwa

vhanzhi
nnda
kana
kokodza

Ndamulelo u **pfana** na bola. O ḥuwa na Ntakadzeni na Dan vha tshi ya u vhona metshe muhulu. Hu khou **tamba** Chiefs na Sundowns. Ho vha hu na vhathu vha zwigidi na zwigidi tshitediamu. Vho lidza mavuvuzela avho. Khathihi fhedzi **mvula** ya mbo na. Vha humela hayani nga tshidimela.

Kha ri ńwale

Zwino ńwalani khephusheni nga fhasi ha tshifanyiso tshińwe na tshińwe kha siatari la seli.

Divhamaiipi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo.
Ni kone u ńwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

pf uvha	t amba
rama b a	p f ulo
pfana	im b a

pf

mb

Kha ri ńwale

Ńwalani fhungo l̄ithihi nga tshińwe na tshińwe tsha zwifanyiso zwi re kha siatari la seli.

- 1
- 2
- 3
- 4

Kha ri nwale

Maipfi aya a shumisa mitshila yo fhambananaho. Lavhelesani linwe na linwe lao ni li nwale kha tshibogisi tsho teaho.

nakisa

shumela

putela

vhudzisa

shumela

imela

hamisa

honela

shumisa

shelela

shavhisa

patisa

Kha ri nwale

Tangedzelani ipfi lo teaho la zwa zwa bvelela bolani mulovha.

Mulovha **ri ya/ro ya** metsheni nga tshidimela.

Ri ḥalela/ro ḥalela Sundowns i tshi khou tamba.

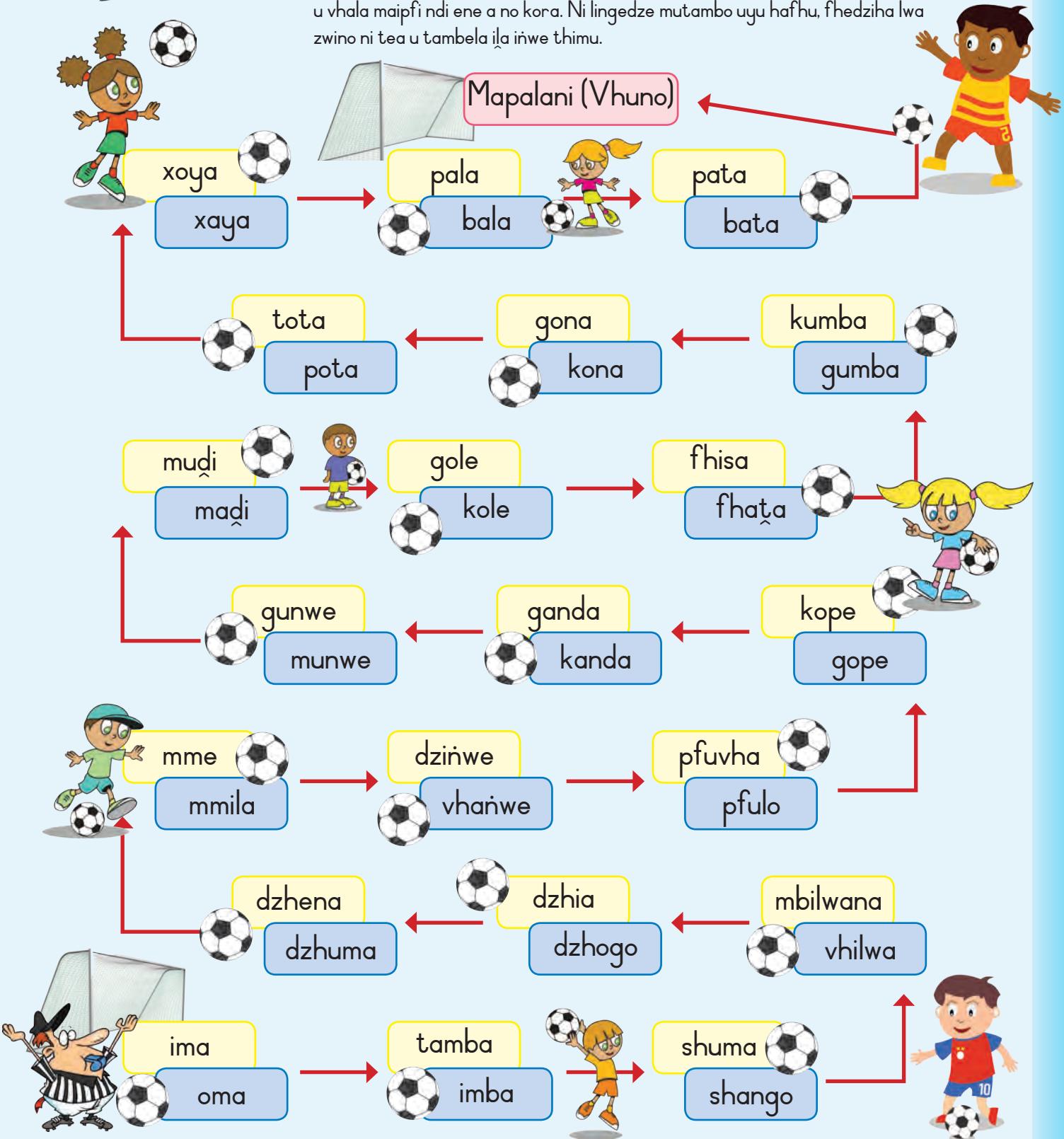
Vhatambi **vha raha/vho raha** bola.

Musi ri tshi humela hayani **i thoma/ya thoma** u na.

Tambani mutambo uyu na khonani yanu. Nangani thimu ya ṭaḍa kana ya lutombo. Wanani uri ndi nnyi ane a ḥo vha wa u thoma u kora. Ṭhaḍulanani ni tshi vhala maipfi aṇu a re na mivhala. Arali na khakha ni a pfukiwa. Ane a ḥo vha wa u thoma u fhedza u vhala maipfi ndi ene a no kora. Ni lingedze mutambo uyu haf hu, fhedziha lwa zwino ni tea u tambela ḫla iñwe thimu.

Kha ri ambe

Kha ri vhelesani tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Kalekale ho vhuya ha vha na sekwa
la Mme le la vha li tshi dzula na
muta wa lo bulasini. Lo vha li tshi
khou alamela makumba a sumbe.
Lo vha lo lindela uri a thothonye.

Tshifhinga tsha uri
makumba anga a thothonye
tsho swika, Ndi to da u vhona
zwisekwa zwanga zwa sumbe.

Nga lithihi nga lithihi, ala makumba a thoma u thothonya. Othe nga nn da ha
lithihi fhedzi. Lo vha li gumba lihuluhulu.

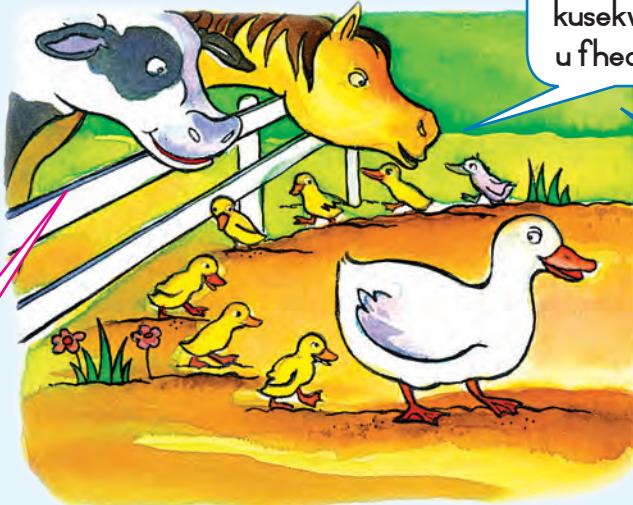

Sekwa la alamela lo alamela n̄ha ha lila gumba lihulu hulu. Ho no vha kale fhala, la mbo li thothonya. Ha bva kusekwa kwa u fhedzisela. Ku vhonala ku kuhulwane na hone ku na nungo. Kwone kwo di vhifhelavho wee!

Ndi ngafhi fhano?
Dzina langa li pfi nnyi?

Sekwa la mme
la dzhia vhana
vhalo vhothe la
ya tivhani.

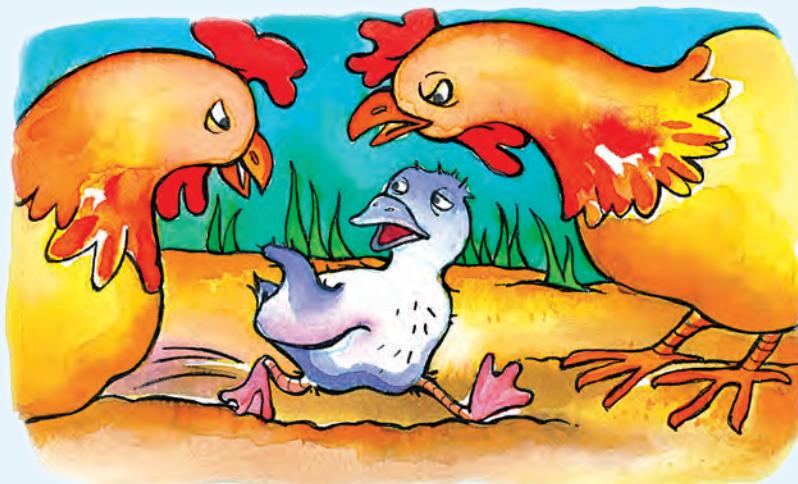
Ee, rwana
uyu ndi
muñwevho
wee!

Masekwa othe a fhufhela madini. A tala othe a tshi khou tamba.
Kusekwa kwa u vhifha ku kona u tala u fhira zwila zwiñwe zwisekwa.

Kusekwa kwa u vhifha (tshi ya phanda)

Masekwa a ḥuwa a ya bulasini. Zwifuwo zwinwe zwi kolela kusekwa kwa u vhifha. Khuhu dzi a ku gomba ngeno mmbwa i tshi ku huvha.

Liñwe ḫuvha
vhusiku kusekwa
kwa u vhifha kwa
humbula u shavha.

Muñwe na
muñwe u a
nkolela. Ndi
khou ḫishavhela
mma.

Kwa tsa mulamboni. Mulamboni
kwa vhona zwinoni zwinzhi zwa
u naka zwi tshi khou bambela.
Mabesu na mathenga azwo
o nakelela a tshi suvhelela.
Zwi na mikulo malapfulapfu.
Phapha dzazwo dzo nakesa.

Ndi tou tama arali ndi tshi
nga tamba navho. Vho naka
hani ngoho. Nñe ndo vhifhesa.

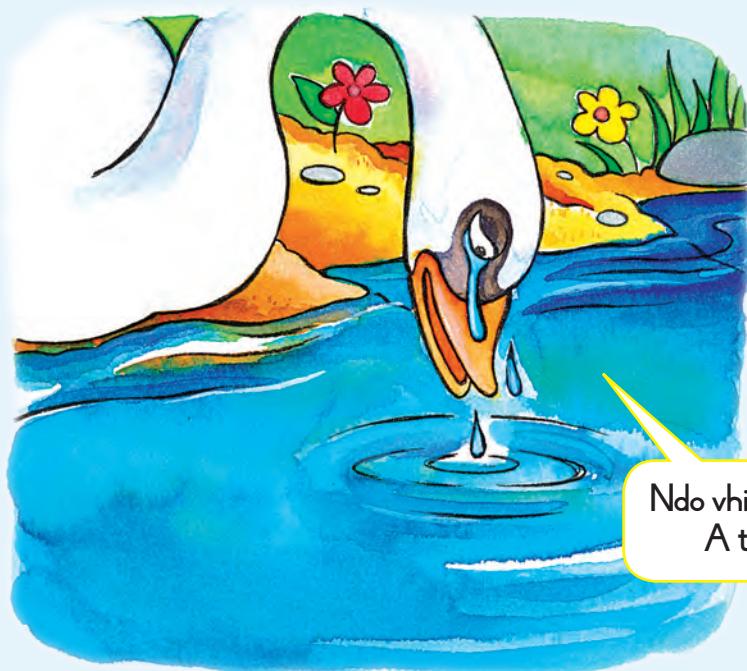

Liñwe ḫuvha vhuria ha mbo swika.
Hoḥhehoḥhe ha ḫala gambogo.
Mulambo wa oma wa vha aisi.
Kusekwa kwa u vhifha kwa
tetemela kwo ṭungufhala.

Ndi ndoḥhe nahone ndo oma
nga phepho.

Ha swika Tshimedzi (Luṭavula). ḫuvha
la thoma u dudela hafhu na miri
ya ṭuma lurere i midaladala. Liñwe
ᬁuvha nga matsheloni kusekwa kwa u
vhifha kwa vhona hafhu zwiña zwiñoni
zwa u naka, mabilipili.

Kusekwa kwa u vhifha
kwo vha kwo ṭungufhala
vhukuma. Kwa thoma u lila.

Ndo vhifhesa, ndi ndoḥhe.
A thi na khonani.

Musi ku tshi khou lila kwa lavhelesa nga maṭo a re na mitodzi. Kwa ḫivhona nga tshivhoni tsha mađi. Kwa vhona kwo no vha bilipili la u naka.

Ndi nne
uyu?

Ha mbo ḫi fhiria mabilipili a tshi khou tala. A vhidza kusekwa kwa u vhifha uri ku de vha bambele vhothe. Kusekwa kwa u vhifha kwa fhufhela madini. Kwa pfa kwo takala nga maanda.

Iḍai u bambele na riñe.
U fana na riñe ngauri na iwe u bilipili.
Wo naka u fhira mabilipili othe.

Thero ya 6: U mona na mudi

81 Tshivhingwi tshi geriva vhukuse 36

U vhala nganetshelo i no amba nga thedibee (tshivhingwi) ya Pam.
U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
U nanguludza maipfi zwibogisini zwone zwa maipfi (mibvumo ntsh, kw, nyw, dzh)
U ñwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ñewa.
U kopolola maledere A, a

82 Thoyi yanga ya tshipentshela 38

U ita ñhodisiso a dodomedza zwe a wana.
U nombora zwifanyiso a tshi sumbedza thevhekano yone.
U ñwala fungo nga tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe
U topola lisala ñiñwevhho ñi no yelana na ipfi ño talelwaho nga fhasi.

83 Vhonani u ita tshiswiñulo 40

U amba nga tshifanyiso.
U vhala risipi.
U fhindula mbudzisothopolwa dzi no kwama risipi.
U vhala maipfi na u thetshelesa mibvumo (mibvumo mv, nd, ngw, bv)
U ñwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ñewa.
U ñwala mafhongo a no amba nga zwine wa tama u ja.
U kopolola maledere B, b

84 Zwiñwa zwine nda tama u ja 42

U ola tshifanyiso tsha tshithu tshire vha tama u tshi ja.
U ñalutshedza khonani thevhekano ya kuitewe kwatsho.
U livhanya mafhongo (ñefungo na tshiitwa).
U dzhenisa maipfi ane a khou ñahela hu tshi shumisa zwifanyiso sa vhusevhedi.
U wana na u tangedzela maipfi a re kha phazili ya maipfi.

85 U tsireledzea hayani 44

U vhala phamfulethe i no amba nga u tsireledzea hayani.

U fhindula mbudziso nngede dzi no kwama mañwalwa.
Foniki: (sh, mb, sw, zh)
U ñwala mafhongo a no amba nga zwine wa tea u ita uri u tsireledzee u hayani.
U kopolola maledere C, c

86 Milayo ya muñani 46

U ola tshifanyiso tshi no sumbedza uri hu tea u itwa mini uri muthu a tsireledzee musi e hayani.
U ñwala fungo nga tshifanyiso.
U shumisa ndongazwiga dzone.
U livhanya pfanywa.
U fhedzisa mbudziso dzi no kwama vhone vhañe hu tshi buliwa phindulo dza masala.

87 Selefounu yo xelaho 48

U vhala nganetshelo i no amba nga selefounu yo xelaho.
U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
U nanguludza maipfi (mibvumo - mmb, kw, dzh, fh)
U ñwala tshi no amba nga u xedza tshiñwe tshithu.
U kopolola maledere D, d

88 Ntha, fhasi, ngomu na matungo 50

U shumisa mabulafhethu kha u ñithusa u wana zwithu zwe dzumbiawho.
U bula maipfi a no yelana na zwifanyiso.
U fhedzisa maipfi ni tshi shumisa nhz na dzh.
U vhala ndaela wa fhedzisa nyolo.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (sw, lw, rw, nd).

89 Tshimange tshi lila haya 52

U vhala khungedzelo.
U fhindula mbudzisothopholwa dzi no kwama mañwalwa.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (vh, th, pf, kh)
U ñwala nga tshifuwohaya.
U kopolola maledere E, e

90 Haya ha kumange kwo xelaho 54

U dzhenisa pfalandoþhe hu tshi fhedziswa maipfi uri a livhanywe na zwifanyiso.

Themo ya 3: Vhege dza 5 - 10

U topola mbudziso, magarukela na zwitatamennde.

U ñwalulula mafhongo hu tshi shumisa ndongazwiga dzo teaho.

U ita khungedzelo i no amba nga tshifuwohaya tsho xelaho.

91 U rambiwa phathini 56

U vhala thambo.
U fhindula mbudziso dzo disendekaho nga thambo.
Foniki: (ph, tsh, vh, n).
U ñwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ñewa.
U ñwala mafhongo a no amba nga maðuvha a mabebo.
U kopolola maledere F, f

92 Idani phathihi yanga 58

U fhedzisa thambo dza phathi dza vhone vhañe.
U ñwalulula mafhongo e kha tshifhinga tsho fhiraho.
U topola madzina na maiti mafhungoni.
U fhedzisa thebuþu hu tshi shumisa mafhungomatsivhudzi a no bva tshifanyisoni.

93 Zwikukwana zwiñku zwiñanu 60

U vhala tshirendo tsha Zwikukwana Zwikukwana zwiñku zwiñanu.
Foniki: (k, t, r)
U ñwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ñewa.

94 Zwikukwana zwiñku zwiñanu 62

U renda na u ita ñitambwa ja tshirendo.
U topola maipfi one a re kha tshifhinga tsho fhiraho.
U vhumba maipfimbumbano.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo.

95 Mvuvhu na tshibode 64

Bugu ya zwiñori zwa zwigeriwa.

96 Mvuvhu na tshibode (tshi ya phanda) 65

U vhala mañwalwa a nganetshelo.
U rera nga mañwalwa e na khonani.

Tshivhingwi tshi geriwa vhukuse

Kha ri vhale

Pam u na thedibee ya tshipentshela.
U takalela u edela nayo. Kukaladzi
kwawe John na kwone ku takalela u
tamba nga thedibee.

Vhonani uri
Thedi ndo mu
nakisa hani.

Namusi Pam a tshi vhuya tshikoloni o wana
thedibee yawe yo tshetshekanywa kha
thoho na kha thumbu. Kukaladzi kwawe
kwo vha kwo i gera vhukuse.

Ee, no tshinyelani
thedibee yanga?

Ngoho no
nkakhela wee!

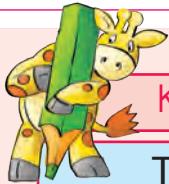

Pam a sinyuwa nga maanda.
A sema kukaladzi kwawe.

Mme awe vha ambadza thedibee
muñadzi mutswuku ḫohoni,
mutumbu vha u ambadza badzhi ya
lutombo.

Vhonani, Pam.
Thedi o naka
o vhuyeleta
tshikale.

Kha ri nwale

Vhalani tshitor, ni fhindule mbudziso.

Maipfimadivhiwa

itshi
edela
bula

Thoyi ya Pam ya tshipentshela yo vha i mini?

Yo vha i

Ndi nnyi we a gera vhukuse ha tshivhingwi?

Pam o dipfa hani musi a tshi vhona tshivhingwi tshawe?

Opfa

Mme a Pam vho ambadza tshivhingwi mini?

Vho mu ambadza

Divhamai

Dzhenisani maipfi zwikhali zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese milvumo.
Ni kone u nwala mafhongo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

ntshetshela

kwama

lumekanywa

phudzha

phadzha

remekanywa

kwasha

ntshinela

tshipentshela	kwawe	tshetshekanywa	badzhi

Nwalani mafhongo mavhili nga thoyi ya tshipentshela ine na i funa.

Kha ri nwale

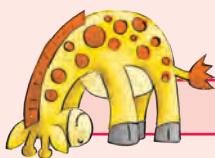
Kha ri nwalulule maleđere aya.

Kha ri nwale

a A

a A

Kha ri ite nyito

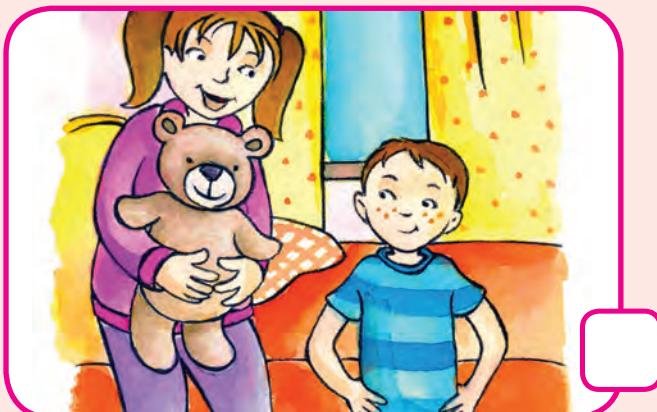
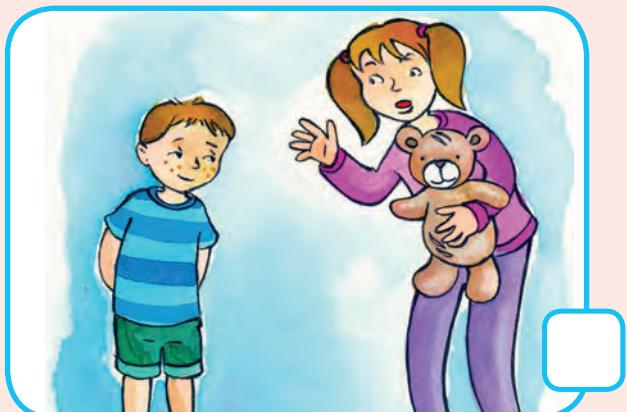
Wanani uri khonani dzañu dzi na thoyi dzifhio dza tchipentshela.
Ñwalani madzina avho kha rou ya n̄tha ni kone u ñwala thoyi dzavho dza tchipentshela kha rou ya nga fhasi.

Dzina	Pam			
Thoyi	thedibee			

Kha ri ñwale

Nomborani zwifanyiso izwi zwi tshi tevhekana nga ngona.

Zwino ñwalani fhungo l̄ithihi nga tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe.

1	
2	
3	
4	

Kha ri nwale

Vhalani fhungo linwe na linwe, ni tangedzele ipfi (lisala) line na nga li shumisa vhudzuloni ha maiipfi e a talelwa.

Pam u pfana na u tamba na thedibee yawe.	Inwi	Tshone	Ene
Mme a Pam vho vusuludza tshivhingwi.	Vhone	Dzone	Kwone
Kukaladzi kwa Pam kwo tshea tshivhingwi.	Vhone	Dzone	Kwone
Tshivhingwi tsha vhonala tsho naka hafhu.	Vhone	Tshone	Kwone
Pam na mme awe ndi vha tshisadzini.	Vhone	Lone	Zwone

Kha ri diphine

Tevhelani lutambo ni vhone uri avha vhana vha na thoyi dzifhio dza tchipentshela.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe
nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhonani u do itela
khonani dzawe
tshiswi^{tu}lo tshikolo
tshi tshi bva
namusi.

Sangwetshi ya vhut^{lo}

Zwine na do shumisa

1 wa kulebula kwa mafhi a khondasi Botoro ya nduhu

1 wa muomva 2 wa zwi^{lai} zwa vhurotho

Zwine na tea u ita

Dodzani botoro ya nduhu kha tshi^{lai} tshithihi tsha vhurotho.

Tshetshekanyani muomva ni u vhee nt^{ha} ha botoro ya nduhu.

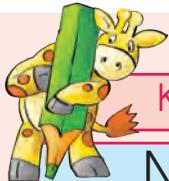
Dodzani mafhi a khondasi nga nt^{ha} ha tshi^{lai} tshi^{nwe}
tshi^{lai} tsha vhurotho.

Mametshedzani zwi^{lai} izwi zwivhili ni ite sangwetshi.

I tsheyeni i bve zwipida zwi^{na}.

Ilani ni diphine.

Kha ri የwale

Itani (✓) tsini na phindulo yo teaho.

Ndi zwiłai zwingana zwa vhurotho
zwine na ዳ o zwi ተoda?

A	Tshithihi
B	Zwivhili
C	Zwiraru

Ndi zwifhio zwiñwe zwine na ዳ
zwi ተoda?

A	Botoro ya nduhu
B	Tshisi
C	Mafhi a khondasi

Hu na zwipida zwingana musi sangwetshi
yo no tshewa?

A	Zwivhili
B	Zwiraru
C	Zwiña

Ndi mutshelo uf hio une na ዳ u
ቸoda?

A	Apula
B	Tshienge
C	Muomva

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u የwala mafhundo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

muomva	nduhu	sangwetshi	bva
mutamvu	ndala	musangwe	bvani
mumvumvu	ndado	ngwedi	bvumo

Maipfimadivhiwa

fhufha
thanda
imba
tamba

Nwalani mafhundo mavhili nga zwine na tama u ja.

Kha ri የwale

b A

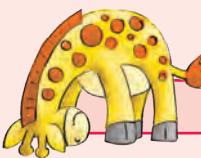
Kha ri የwalulule maleđere aya.

Kha ri የwale

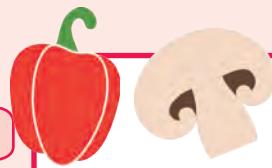
B A

Zwīliwa zwine nda tama u la

Kha ri ite nyito

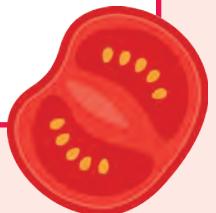
Olani tshifanyiso tsha tshiliwa
tshine na ita na la.
Talutshedzani khonani yanu uri
tshi itiswa hani.

Ndi thoma nga ...

Ha tevhela ...

Nda konou ...

Kha ri nwale

Vhumbani mafhungo mana. Talani mutalo wa u livhanya tshipida tshi re
tshibogisini tsha lutombo na tshi re kha tsha u la tshibogisini tshidala.

Pam o vha o sinyuwa

ngauri lo vha li duvha langa la mabebo.

Ndo la sangwetshi

ngauri kukaladzi kwawe kwo
tshetshekanya thedibee.

Ndi bva na tshisambureni

ngauri ndo vha ndi na ndala.

Ndo dzima makhandela anga

ngauri yo vha i tshi khou na.

Kha ri nwale

Nwalani maipfi ane a khou tshahela mafhungoni.

khovhe

maapula

malegere

mafhi

vhurotho

tie

Ndi pfana na u nwa

Upfana na

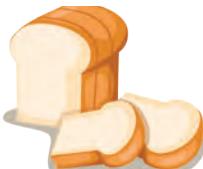
Ri pfana na

Upfana na u la

Vha pfana na u la

Upfana na u nwa

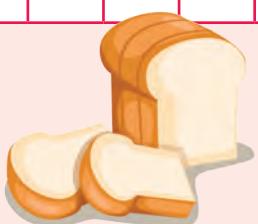

Kha ri diphine

Wanani ni tingedzele zwiliwa zwi re tshibogisini. Ni kone u tala mutalo u tshi bva kha ipfi u tshi ya kha tshifanyiso tsho teaho. Maiwe maiipfi a a buda ngeno maiwe a tshi tou tsitsa.

n	a	m	a	x	y	n	a	w	a
p	g	a	r	s	t	u	v	p	t
q	g	f	v	o	r	o	s	i	s
w	d	g	u	m	b	a	r	l	h
k	h	o	v	h	e	s	n	e	a
t	g	m	a	l	e	g	e	r	e
y	v	h	u	r	o	t	h	o	x
t	i	e	x	r	m	a	f	h	i

Kha ri vhale

Ni vhetshele bodo murahu tshitʃofuni.

Tsireledzeani mahayani

Ni songo tenda thambo ya gedela i tshi nembelela lune vhana vhatšuku vha kona u i swikela.

Vheani mishonga hune vhana vhatšuku vha si kone u i swikela.

Ni songo tamba nga zwikotikoti zwa kale.

Ni songo tamba nga sokhethe dza mudagasi.

Vheani pharafeni fhethu ho khudaho.

Kha ri nwale

Vhalani phamfulethe ni fhindule mbudziso.

Nwalani tshithu tshithihi tshine mme a tshivhingwi a ri vhudza uri ri ite u itela uri ri vhe ro tsireledzea mahayani.

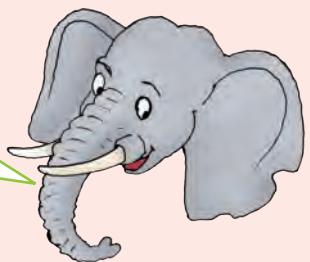
Nwalani tshithu tshithihi tshine khangaru ya ri vhudza uri ri ite u itela uri ri vhe ro tsireledzea mahayani.

Ńwalani tshithu tshithihi tshine Sankambe tsha ri vhudza uri ri ite u itela uri ri vhe ro tsireledzea mahayani.

Ńwalani tshithu tshithihi tshine Muzhou na tshivhingwi vha ri vhudza uri ri ite u itela uri ri vhe ro tsireledzea mahayani.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u ńwala mafhundo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

mishonga	thambo
mashango	khombo
mashonzha	khumba

swikela	muzhou
swiela	mazhuluzhulu
swiswina	mazhana

Maipfimadivhiwa
tsa
gonya
nyala

Kha ri ńwale

Ńwalani mafhundo maṭanu a no amba nga zwine na ita u itela u tsireledzea hayani.

Kha ri ńwalulule maleđere aya.

Kha ri ńwale

C	...

B	...

Milayo ya mučani

Kha ri ite nyito

Olani tshifanyiso ni tshi sumbedza uri ni tea u ita zwifhio uri ni dzule no tsireledzea hayani ha hanu. Ni kone u ñwala fhungo nga tshifanyiso itsho.

Kha ri ñwale

Ñwalani mafhungo aya ni tshi shumisa zwiga zwa u vhala zwo teaho. Shumisanji lederedanzi mathomoni a fhungo na tshiga tsha u awela kana tshigambudziso magumoni a fhungo. Ni elelwe u shumisa lederedanzi musi ni tshi ñwala madzina a vhathu, miñwedzi, fhethu kana maduvha.

nga mugivhela mulalo na kanakana vho ya u tamba mudini wa ndamulelo

ni a pfana na aisikhirimu

bongi na nomsa vho ya durban nga fulwana

dzina langa ndi

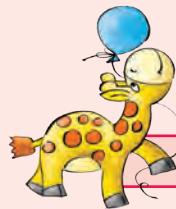
Kha ri nwale

Talani mutalo u tshi bva, kha maipfi a no amba zwitihhi na a re kha kholomo ya muvhala mudala, u tshi ya kha kholomo ya lutombo.

sima
lima
kuvha
rengisa
pandela
xela
fhisia

vhambadza
thoma
ngalangala
vota
tanzwa
thatha
gweda

Kha ri diphine

Fhedzisani aya mafhungo a no amba nga inwi na nga zwine na takalela. Phindulo dzothe ndi madzina, zwino a tea u thoma nga maledederedanzi.

Dzina langa ndi

Handwriting practice area for 'Dzina langa ndi'.

Duvha line nda li funesa kha vhege ndi

Khonani yanga ya mbiluni ndi

Handwriting practice area for 'Khonani yanga ya mbiluni ndi'.

Duvha langa la mabebo ndi

Bugu ine nda i funesa ndi

Handwriting practice area for 'Bugu ine nda i funesa ndi'.

Mbekanyamushumo ya TV ine nda i funesa ndi

Ndo bebwa nga

Handwriting practice area for 'Ndo bebwa nga'.

Dzina la mudededzi washu ndi

Kha ri vhale

Selefounu ya khotsi a
Vhonani yo xela.

Vha vhidzela vha ri, "Ndi nnyi a
no diwha hune founu yanga ya
vha hone?"

Ra sedza **fhasi** ha mmbete.

Kha shelefū.

Murahu ha desike.

Ngomu tshikwanami tsha Baba.

Nnda ha nndu.

Nga ngomu nduni.

Tsini na **tafula**.

Ntha ha TV.

Khathihi fhedzi – trrr, trrr,
trrr, trrr

Ra i wana **firidzhini!**

Kha ri nwale

Vhalani tshiṭori ni fhindula mbudziso.

Khotsi awe vho xedza mini?

Vho xedza

Ñwalani fhethu huvhili he vha sedza hone founu.

Vho i sedza

Founu vho i wana ngafhi?

Who i wana

No no vhuya na xedza tshiñwe tshithu? Tsho vha tshi tshithude?

Divhamaiपी

Dzhenisani maipfi zwikhalani zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo. Ni kone u አውላ mafhungo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ካውድዎ.

mbaisa

tshikukwana

badzhini

fhalal

fhunqa

dzhamu

dambatshekwa

mmbeba

Maipfimadivhiwa
fhasi
seli
phanda

mbete	tshikwamani	firidzhini	hedzi

Kha ri nwale

Ńwalani tshi tshiṭori tsha musi ni tshi xedza tshińwe tshithu.
Tsho vha tshi mini? No tshi wana nqafhi?

Kha ri nwalulule maledere aya.

Kha ri nwale

d

N̄ha, fhasi, ngomu na matungo

Kha ri ite nyito

Dzumbani tshiñwe
tshithu ngomu
kilasini. Khonani
yanu u fanelu u tshi
toda. U tea u amba
uri "Ndi khou toda
nga murahu ha...
kana fhasi ha... kana
tsini na ..." .

Shumisani maipfi
matswuku a re
kha siatari la 48
tshitorini uri a ni
thuse.

Kha ri nwale

Bulani ipfi li no yelana na tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe.

Ni kone u fhedzisa ipfi liñwe na liñwe nga u dzenisa **nz** kana **dzh**.

nz

dzh

dzhasi

ini

amu

ezi

ba i

inga

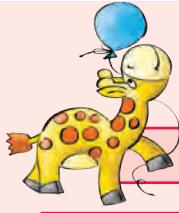
 angama

lwe e

 ege

Kha ri diphine

Vhalani ndaela idzi, ni f'hedzise tshifanyiso.

Olani ḫuvha na ḫharabulei/bufho zwi
nṭha makoleni.

Olani tshiṇoni nṭha ha muri.

Olani maluvha fhasi ha muri.

Olani khumba i phanda ha maluvha.

Olani tshibode tshi tsini na maluvha.

Olani tshisuṣu nga nṭha ha tshibode.

Kha ri nwale

Nanguludzani maipfi aya a dzhene zwibogisini izwi zwa zwifhiwa.

swaswa	Iwala
rwana	ndingo
swiswi	rwiya

ndilo	rwisa
lwendo	swika
ndima	rwela

SW

Iw

rw

nd

Kha ri vhale

Ni a funa zwimange?

Kumange, kwa mavhalavhala, kwa thamuthamu ku lila haya.

Ku na mutshila mulapfu na mavhalavhala.

Ku pfana na mafhi na khovhe.

Dzina lakwo ndi Naki.

Arali ni tshi tama u thusa nga u ku nea lufuno na haya, founelani Gugu ngei SPCA kha, 012 012 0120.

Kha ri rvhale

Vhalani khungedzelo iyo ni kone u ita thiiki (✓) kha phindulo yo teaho.

Ndi tshifuwodé tshi no khou toda haya?

A	Mmbwa
B	Tshimange
C	Bere

Ni nga founela nnyi arali ni tshi khou toda tshimange?

A	Gugu
B	Vhengele <u>la</u> zwifubo
C	Rabulasi

Dzina la itshi tshimange ndi lifhio?

A	Naki
B	Katsi
C	Miora

Tshi pfana na u la mini?

A	Mafhi
B	Tshisi
C	Khovhe

Tshi funesa u nwa mini?

A	Mafhi
B	Dzhusi
C	Tie

Tshimange itshi tshi difara nga ndilade?

A	Tshi dzula tsho lala.
B	Tshi pfana na u thamukana.
C	Tshi pfana na nndwa.

Divhamaipfi

Dzhenisani maipfi zwikhali zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u nwala mafhingo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

muvhula

thatha

vhukhopfu

khameleo

khombo

mupfa

thanga

mivhili

ma <u>v</u> hala	<u>t</u> hamuwa	<u>mu</u> lapfu	<u>k</u> hovhe

Maipfimadihvihwa

raka
rothe
fhano
seli

Kha ri nwale

Ñwalani nga tshifuwohaya tshañu.

Kha ri nwalulule maledere aya.

Kha ri nwale

e e

e e

Haya ha kumange kwo xelaho

Kha ri ite nyito

Dzhenisani pfalandothe, a e i o kana u, kha linwe na linwe la haya maipfi u itela uri ipfi li yelane na tshifanyiso.

a

e

i

o

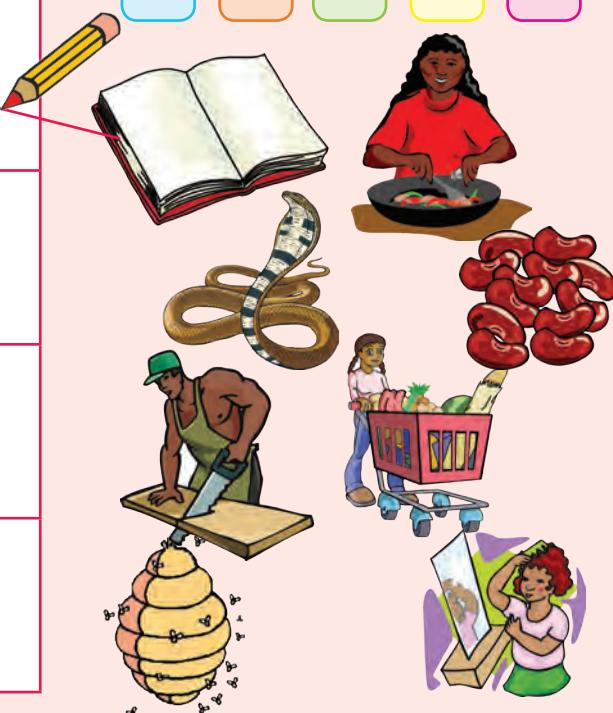
u

bugu

n wa

s ha

g ma

b ka

n wa

r nga

g ma

Kha ri nwale

Bulani uri izwi zwithu ndi mbudziso, magarukela kana zwitatamennde.

Ni kone u dzhenisa **?!** kana tshiga tsha u awela **(.)**.

Dzina lanu li pfi nnyi?

Mbudziso

Litshani hezwo mani

Namusi ndi la 25 Fulwi

Tavhanyani

Ni dzula ngafhi

Duvha lanu la mabebo ndi la lini

Ndi pfana na tshilimo

Ni a pfana na zwimange

Kha ri nwale

Nwalululani mafhungo aya ni dzhenise zwiga zwa u vhala zwo teaho.

ni a pfana na zwimange

dzina la tshimange tshanga ndi naki

ntakadzeni na sam vha pfana na u tamba bola

duvha langa la mabebo ndi la khubvumedzi

Kha ri diphine

Itani khungedzelo ya tshifuwo tsho xelaho. Dadzani zwikhala zwi si na tshitihu u itela u fhedzisa khungedzelo.

Kha vha thuse u ntodisa

Nwalani uri ndi tshifuwode.

Vho vhuya vha vhonavho

Olanı tshifanyiso tsha tshifuwo
(Tshifuwo tshanga tsho tou rali.)

Dzina la tshifuwo tshanga ndi

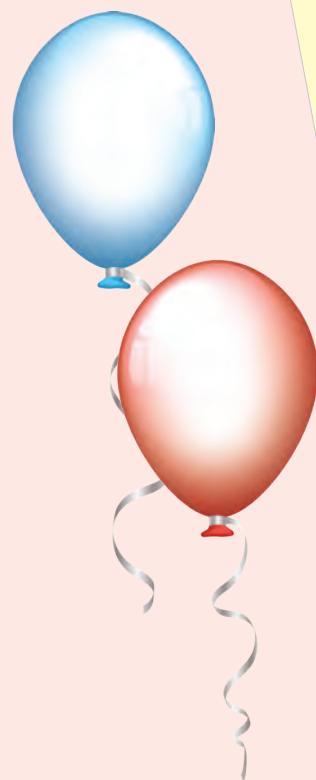
Arali vha nga tshi wana vha founle
(Nwalani dzina lanu.)

kha

(Nwalani nomboro dzanu dza lutingo.)

Kha ri vhale

Idani phathini yanga!

Ndi khou ya u fara
ñwaha wa vhumalo.

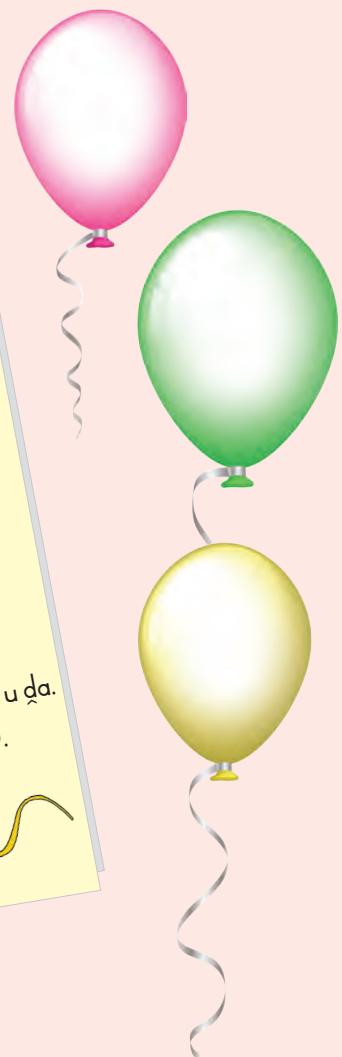
Phathi yanga i ðo vha ngala 10 Khubvumedzi 2015.

I ðo thoma nga ari ya 3 ya fhela ngariya b.

Direse yanga ndi
27 Tambo Street
Singville
Cape Town

Ndi khou humbelu uri ni mmbudze arali ni tshi ðo kona u ða.
Nomboro yanga ya lutingo ndi 021 021 0210.

I bva kha Thamba

Kha ri ñwale

Vhalani afho nt̄ha ni fhindule mbudziso.

Phathi ndi ya nnyi?	
U ðo vha e na minwaha mingana?	
Phathi i ðo thoma nga tshifhingade?	
Phathi i ðo fhela nga tshifhingade?	
Duvha la phathi ndi lifhio?	
Nomboro ya nn̄du ya ha Thamba na dzina la tshitara ta ndi zwifhio?	

Divhamai

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo.
Ni kone u የwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

phathini	tshikoloni	vhatunni
phakhani	tshiṭakani	vhatukanani
phukhani	tshimimani	vhanani

Maipfimadivhiwa

bva
madi
sina
sala

Nwalani mafhungo mavhili nga ደuvha እና ሁኔታ mabebo.

Kha ri የwale

Kha ri የwale

Nwalani mafhungo mavhili nga ደuvha እና ሁኔታ mabebo.

Ni do da phathini yanga?

f A

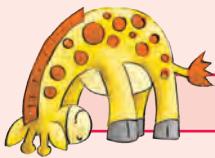
Kha ri የwalulule maledere aya.

Kha ri የwale

f S

I_ñdani phathihi yanga

Kha ri ite nyito

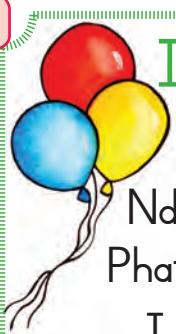
Dadzani
mulaedza wa
u diramba
phathini yanu.

Kha ri ñwale

Ñwalululani haya mafhungo, ni thome ñinwe na ñinwe nga "Mulovha".

I_ñdani phathini yanga!

Ndi khou ya u fara ñwaha wa _____.
 Phathi yanga i ñdo vha nga _____.
 I ñdo thoma nga awara _____ ya fhela
 nga awara ya _____.
 Direse yanga ndi:
 Nndu ya nomboro _____.
 Tshit_{arata} _____.
 Fhethu _____.
 Ni mmbudze arali ni tshi ñdo kona u swika.
 Nomboro ya lutingo lwanga ndi _____.
 I bva kha _____.

Namusi ndi ñuvha ñanga ña mabebo.

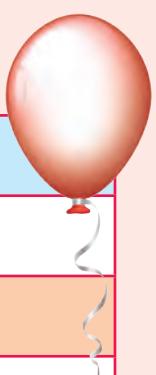
Mulovha

Namusi i khou na.

Mulovha

Namusi ñuvha ño tsha.

Mulovha

Kha ri nwale

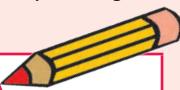
Fhungoni liñwe na liñwe, talelani dzina la muthu, ni kone u tangedzela ipfi la nyito line la ri vhudza uri muthu u khou ita mini.

Ntakadzeni u **gidimela**
tshikoloni.

Kanakana u vhala bugu.

Pam u fara thedibee yawe.

Sam u tamba bola.

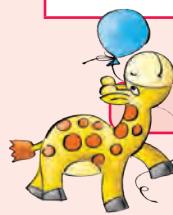
Peter u raha bola.

Lebo u amba nga founu.

Vhonani o renga tshimange.

Mandu u la matshipisi.

Kha ri diphine

Vha na miñwaha
mingana? Dzhenisa
madzina avho na
miñwaha kha thebulu.

Dzina	Miñwaha

Dzina	Miñwaha

Kha ri vhale

Phambo na vhana vhayo

Hu amba kukukwana kut^uku, nga kuipfⁱ kusekene.

Hu amba kukukwana kut^uku kwa vhuraru, nga kuipfⁱ kwa miloroni.

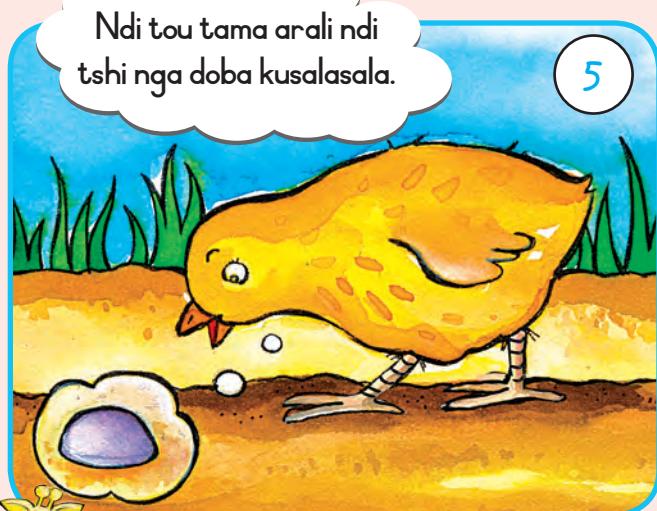
Hu amba kukukwana ku^uwe kut^uku, kuipfⁱ kwo su^uduf^hala.

Hu amba kukukwana kut^uku kwa vhuna, nga kuipfⁱ ku si na mat^uali.

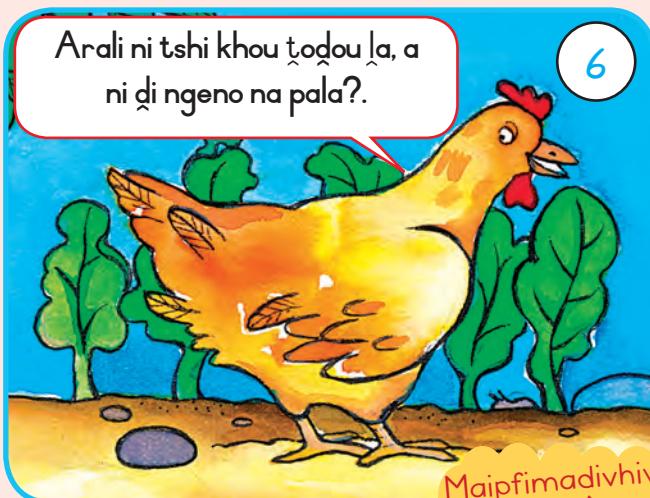

Hu amba kukukwana kučuku kwa
vhuna, nga kuipfi kwa manzaranzara.

5

"Nandi vhoiwe. Ngeno wee," hu amba mme vhe ngadeni daladala.

6

Vhalani maipfi ni thetshelise mibvumo.

Ni kone u ñwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

tsekene	mat <small>č</small> ari	miloroni
tshikukwana	mat <small>č</small> ali	thoroni
vhakene	mat <small>č</small> ata	khoroni

Maipfimadivhiwa

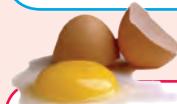
pala
luvhilo
thoma
thanu

Ñwalulani fhungo li tevhelaho.

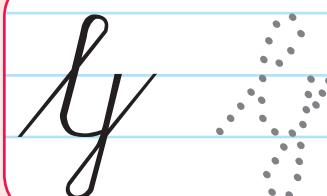
Kha ri ñwale

Ni do kona u da phathini
yang'a?

Kha ri ñwalulule maleđere aya.

Kha ri ñwale

Zwikukwana zwi^čukut^čuku zwi^čanu

Kha ri ite nyito

Vhalani tshirendo tsha
zvikukwana zwi^čukut^čuku zwi^čanu
ni ite ndowendowe ya u tshi vhalu
ni na vha^čanu vha khonani dzanu.
Mu^čwe na mu^čwe wa vhoiwe
a wane tshifhinga tsha u vha
kukukwana. Muthihi wanu a
vhe mme.

Kha ri nwale

Tangedzelani ipfi lo teaho.

Mulovha ndo/ndi ya u tamba mudini wa Vhonani.

Matshelo ndi do/ndo ya tshikoloni.

Vhege yo fhelaho ndi/ndo vhona zwikukwana.

Zwino ndi khou/ndo tamba na tshimange tshanga.

Kha ri nwale

Fhedzisani mbalo dza maipfi idzi.

tshitula + mubvumo =

tshiluma + namana =

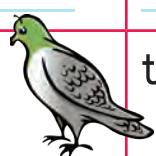
vhuima + bisi =

mutshimbidza + bisi =

tshiivha + muronzhe =

tsumba + tshifhinga =

INTERNATIONAL STATISTICS	
THE BAKU	ROMANIA
JALALABAD	88.45
AMMAN	89.19
DAKAR	88.20
LAISY	FRANKFURT
88.03	88.03
GABORONE	88.05
DHAKA	CARDO
88.05	88.05
DAKAR	BANGKOK
88.05	88.05
TEHRAN	NEW DELHI
88.05	88.05
COTTON	

Kha ri diphine

Dzhenisani maipfi aya zwibogisini zwa mibvumo kha vhili.
A hwayeni kha mitevhe musi no no a nwala zwibogisini zwo teaho.

miloroni

thoroni

khoroni

phathini

mulapfu

firidzhini

khamelo

dzhamu

khovhe

badzhini

mmbaisa

swikela

swiswina

swiela

mupfa

muzhou

mmbeba

phakhani

mazhana

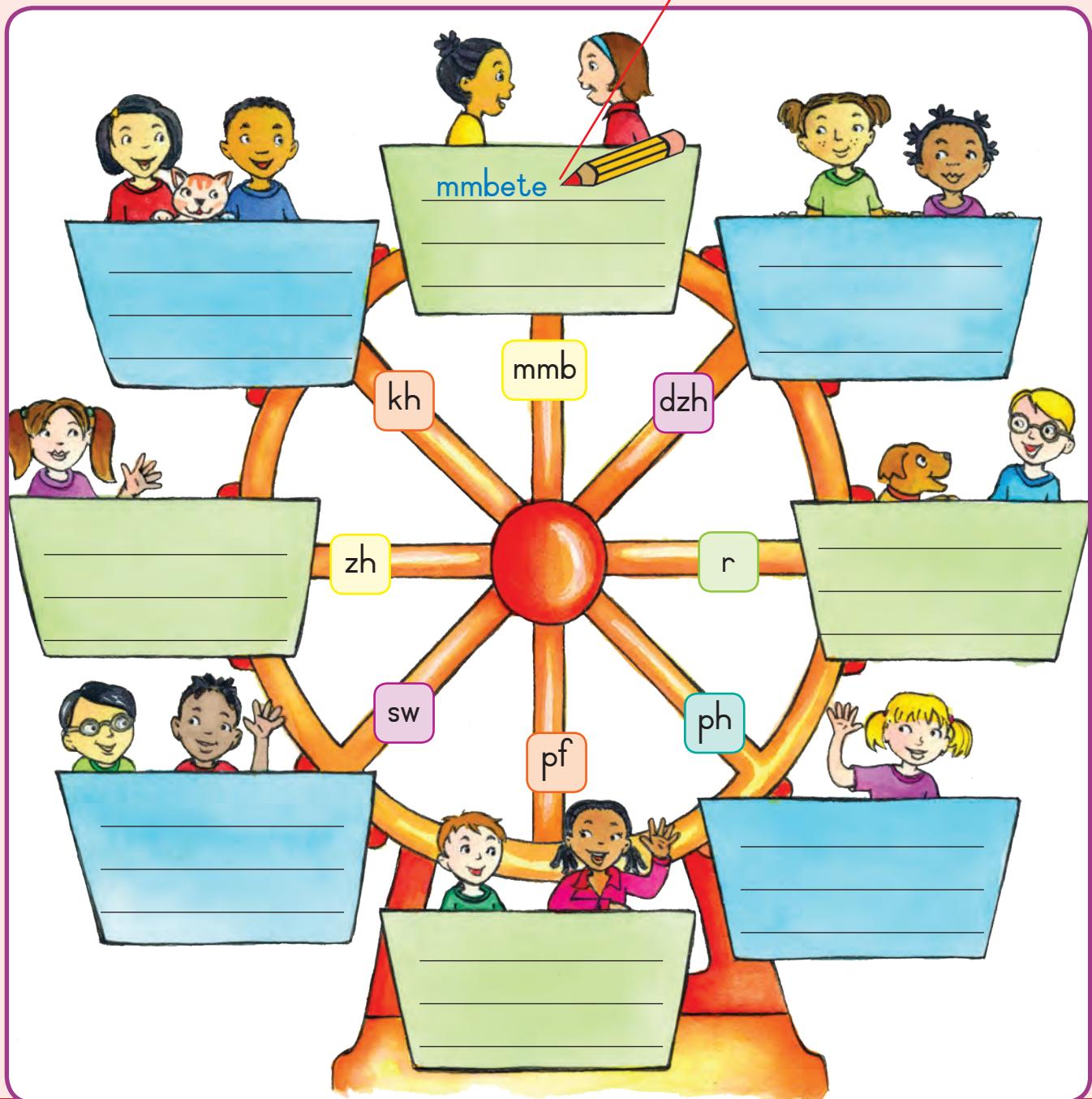
ri

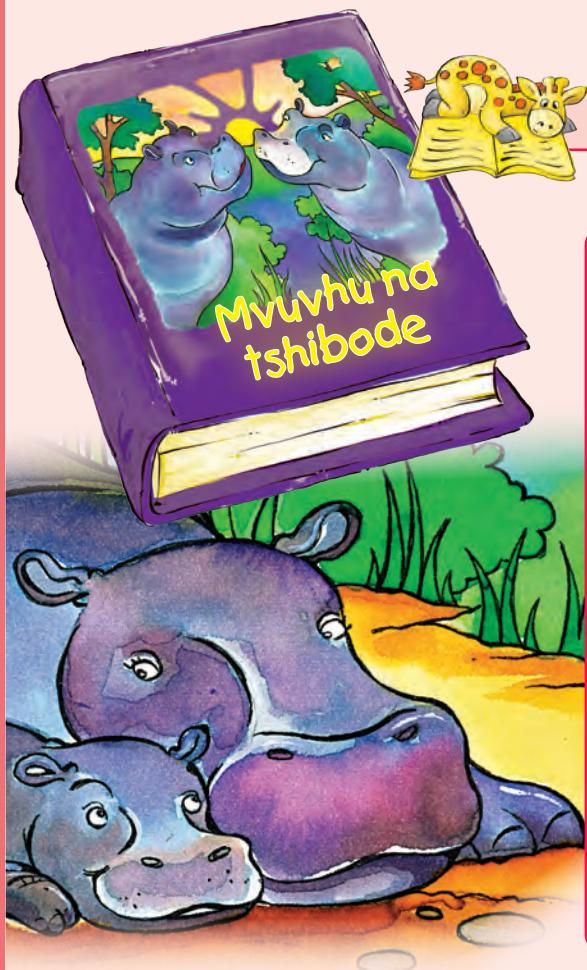
vhukhopfu

zhendedzi

mmbete

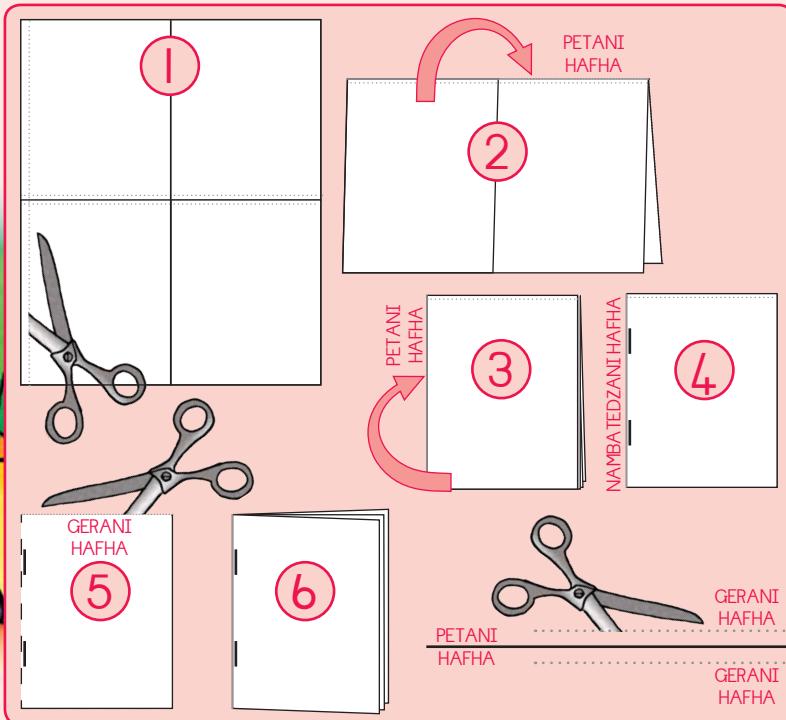
mazhuluzhulu

Kha ri vhale

Itani bugu iyi ya zwigeriwa uri ni kone u vhala nga tshit̄ori tsha mvuvhu na tshibode. Petani kha mitaladzitswititi ni gere kha mitaladzi yo thukhukanyiwaho.

Kha ri vhale

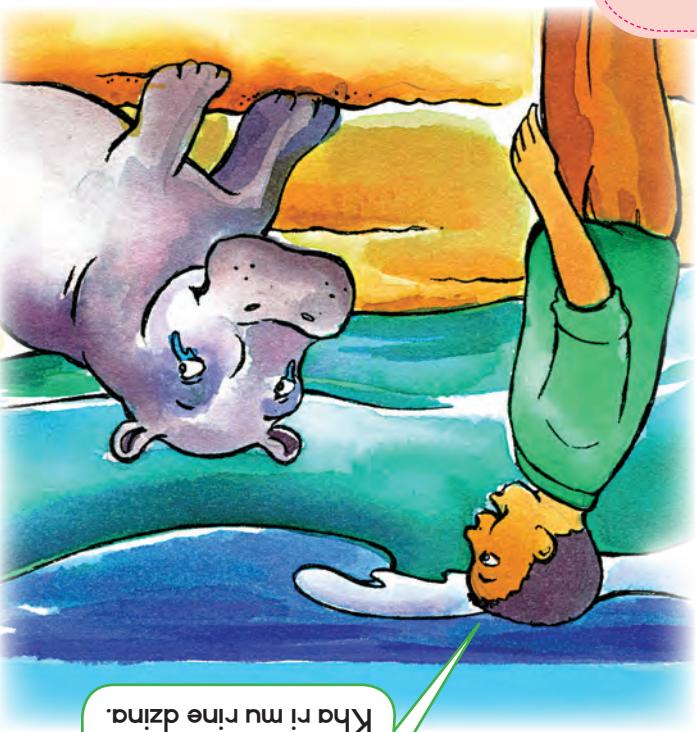
Zwino vhalani tshit̄ori tsha mvuvhu na tshobode. Ndi tshit̄ori tsha vhukuma. Ambani na khonani dzanu ngauri izwi zwipuka zwivhili ndi khonani dza mbiluni nangoho.

Kha ri nwale

Vhalani tshit̄ori tsha mvuvhu na tshibode hafhu ni kone u nwala mafhungo mat̄anu ni tshi anetshela tshit̄ori itshi.

8

Kha ri mu rine dzina.
Mvuvhu u na maschudu.
Niwana hoyu wa

Vhungalaphukha.
Idai ngeno Owen. Ri do u isa
tivha.
Vha dzhia Owen vha mu isa
vhungalaphukha. A dzula ngadeni i re na

Petani kha mutaladzitsititi

Nga murahu Owen a aluwa a ṭangana
na musidzana wa mvuvhu a no pfī
Anza. Namusi u dzula na Anza li la
maladze.

Nambatse dzani hafha

Petani kha mutaladzitsititi

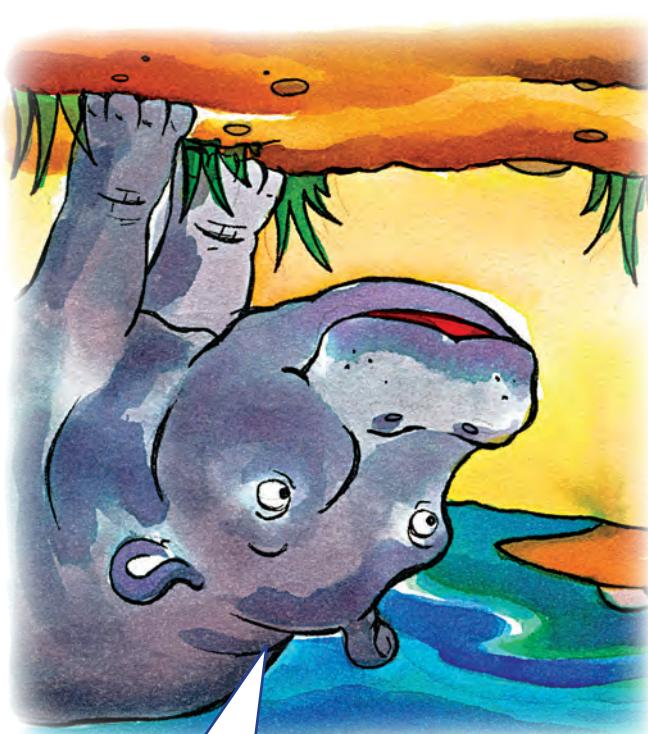
16

Mvuvhu na tshibode

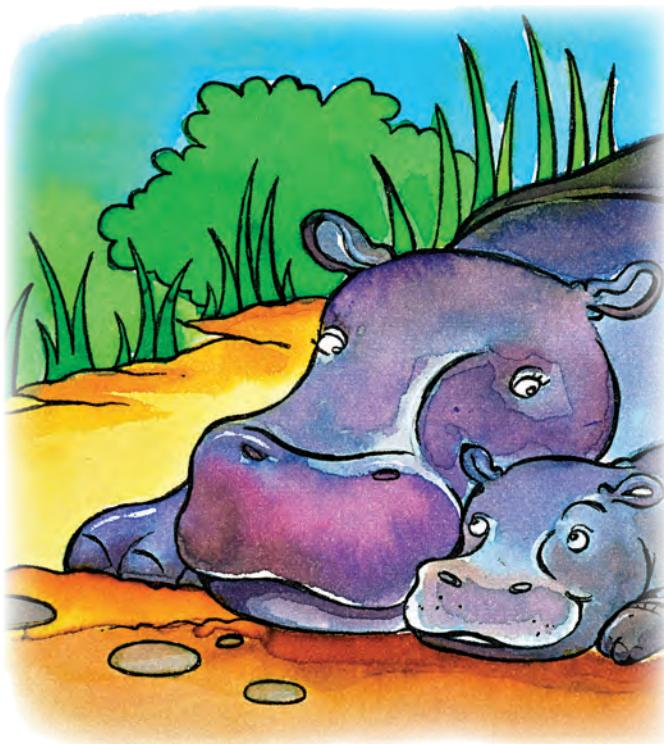

Vha zwi kona u mu nūla lwanzheni.

Ńwana wa mvuvhu o vha a tshi dzula
na mme awe o ditakalela.

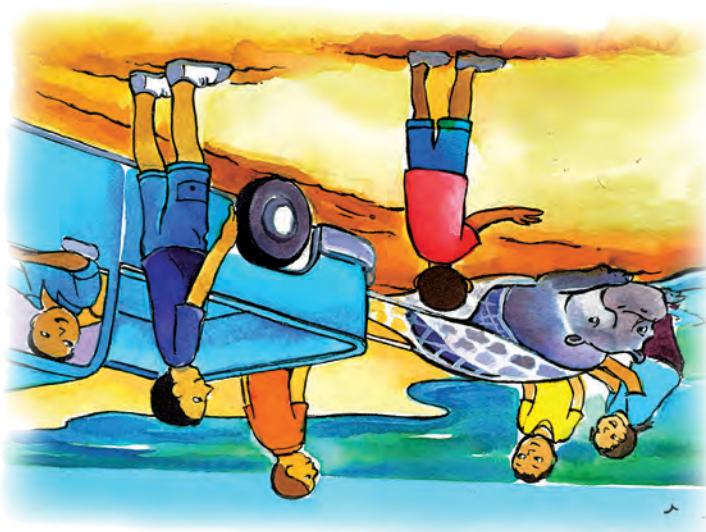
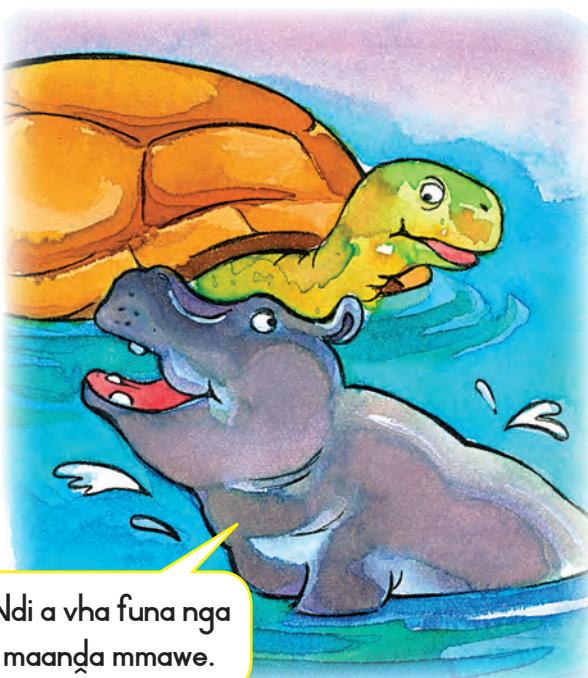
Owen a tamba na mukalaha
Vho Mulala. A tshi takadzwa nga
u namela mučanani wavho.

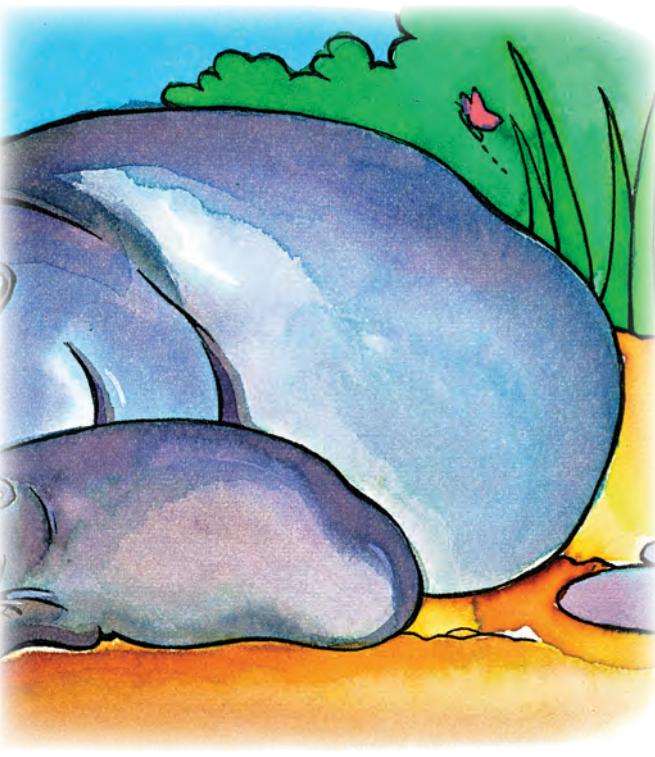

tshibode tshihulu hulu.
Vhungalaphukha a swika a t'angana na

Mvuvhu na tshibode vha vha khonani
khulu vhukuma. Vha la, u bambela na u
tamba vhothe.

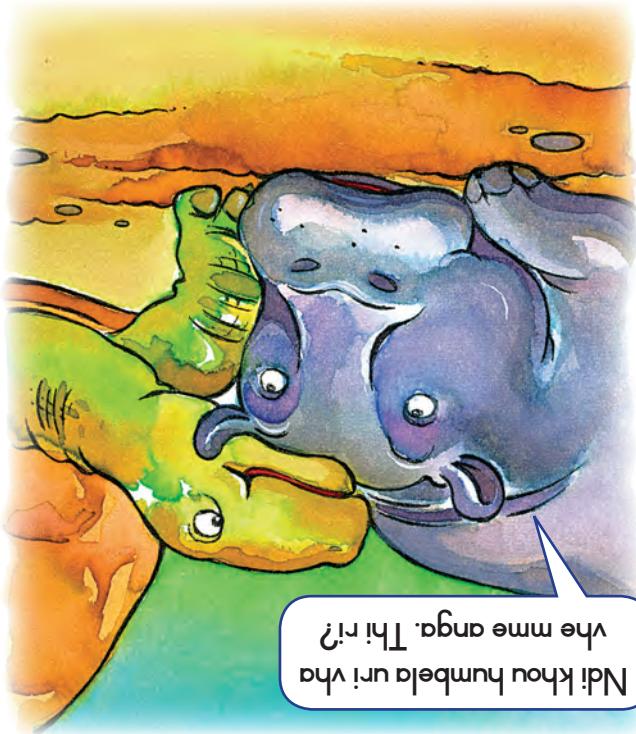
tshi lingedza u mu nula wanzeni.
Vha shumisa mamqule na dzigoloi vha
uyu bwana ura humele shango ni.
Munwe na munwe a lingedza u thusa

Koni u bampela ndi tshere mutuku.
Thusani! Nthuseni wee! A thi!

lwanzheni.
mulambo u swika a tshi dzhenia
Madi a mu kumba a tshi tsaa na

Ndi khou humbela uru vha
vhe mme anga. Thi ri?

Uyu hwanwa wa mvuvhu o vha o t'uvha
mme awe.

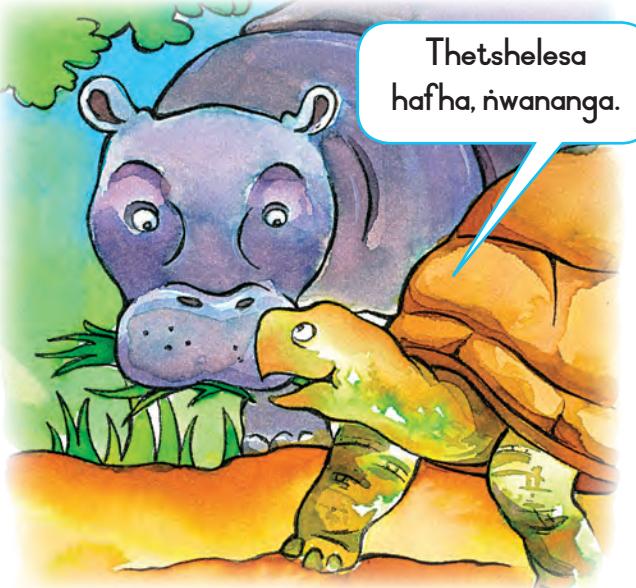
Li'we duvha ha na mvula khulu.
Mvula ya kumba u la nwana, mme a
sala.

Thusani! Nthuseni wee!
Mme a nga vha ngafhi?

Tshibode itshi tsha mukalaha tsha zwi
vhona uri Owen u kha di vha nwana
mutukutuku. Tsha mu lela tshi tshi mu
sumbedza zwine a fanela u la na hune a
tea u edela hone.

Thetshelesa
hafha, nwanganja.

Z

W

i

r

e

n

g

o

m

u

Thero ya 7: Mulovha, namusi na matshelo

Themo ya 4: Vhege dza 1 - 4

97 Mafhungo a no bva ha khonani	70
U vhala luñwalo. U fhindula mbudzisothopolwa dzi no yelana na luñwalo. U rekanya deithi nngede na mađuvha magede zwi re kha luñwalo zwa rekhodiwa kha khalenda.	
98 Pulane dzashu	72
Foniki: (nzh, nts, ndi, ðh) U ñwala mafhungo a tshi shumisa maipfi e a ñewa. U dubekanya mafhungo zwi tshi edza tshitorì. U ñwala nga mafhungomaitei (nyusi) a ene muñe). U renda tshirendo.	
99 Khontsatı yashu ya tshikolo	74
U vhala mbekanyamushumo ya khontsatı ya tshikolo. U fhindula mbudziso dzo ñisendekaho nga mbekanyamushumo yone. Foniki: (mv, zw, pf, nw). U ñwala mafhungo a tshi shumisa maipfi e a ñewa. U ñwala mafhungo a no amba nga zwine vha ðo ita musi zwikolo zwo vala. U kopolola małedere H, h, I, i na J, j	
100 Ho itea mini nga murahu ha khontsatı?	76
Vhe kha zwi gwada vha nanga tshiterña tshi no bva kha mbekanyamushumo ya khontsatı vha tshi ñanelia kílasi. U humbulela kufhelele kwa tshitorì. U fhedzisa bulo ña maipfi ña u fhedzisela tshitorini. U livhanya mafhungo na kufhelele kwo teaho. Phazili (khanganyisa) ya maipfi.	
101 Tshifhinga	78
U vhala tshitorì tshi no amba nga zwe Busi a ita. U topola tshifhinga tshone tshitorini. U dadza thebuñu i no amba nga zwine Busi a ita ðuvha ñiñwe na ñiñwe.	

Foniki: (hw, nzw, shw, dzw). U kopolola małedere K, k, L, l na M, m	
102 A thi dzuli phasi	80
U dodombedza zwine vha ita ðuvha ñiñwe na ñiñwe hu tshi tevhedzwa zwifhinga. U shumisa maipfi a re kha tshifhinga tsho fhiraho mafhungoni. U livhanya mafhambanyi. U ola zwifanyiso u itela u fhedzisa zwifanyiso.	
103 Vhege ye Dan z3wa mu kela mañari	82
U vhala nganetshelo i no amba nga Dan. U fhindula mbudziso dzo ñisendeka nga marñwalwa. U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (ngw, sh, sw, lw). U ñwala mafhungo hu tshi shumiswa marñwe a maipfi. U kopolola małedere N, n, O, o na P, p	
104 Ho bvelela mini kha Dan	84
U ita ñitambwa ña zwe zwa bvelela kha Dan. U ola zwifanyiso vha tshi sumbedza zwine vha ita kha vhege. U ñwala mafhungo a no amba nga zwifanyiso. U fhedzisa maipfi vha kona u a livhanya na zwifanyiso.	
105 U endela fhethu	86
U vhala nganetshelo i no amba nga holodei dzi re ñilani. U dzenisa pulane dza holdei kha khalenda. U fhindula mbudziso dzo ñisendekaho nga tsumbazwifhinga ya holodei. U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (ny, mb, ph, ng). U ñwala mafhungo a tshi shumisa maipfi e a ñewa. U kopolola małedere Q, q, R, r na S, s	
106 Ri tshee nyendoni	88
U topola mavundu kha mepe. U shumisa ndongazwiga dzone. U longa zwiga mafhungoni na u topola tshika dza mafhungo. U ñwala madzina o teaho a bugu. U humbulela uri bugu i amba nga mini.	
107 Muña wa hashu na zwifuwohaya	90
U vhala nganetshelo i no amba nga muña na zwifuwohaya. U fhedzisa thebuñu i no amba nga mashaka avho phasi ha ñohoho dze vha ñewa. Foniki: (zw, kw, bw, kh) U ñwala mafhungo a tshi shumisa maipfi e a ñewa. U kopolola małedere T, t, V, v, W, w X, x na Y, y	
108 Ndi mini itshi tshi re tsha tshipentshela?	92
Nyito ya u ñiphinä ya u ñuma zwithoma. U ñwalulula mafhungo a tshi shumisa ndongazwiga yone. U topola maiiti na madzina. U fhedzisa ñanzielapfufho ya shaka.	
109 U ñwala tshitorì	94
U rera nga puloto ya tshitorì e na khonani. U dadza pulane ya tshitorì hu tshi shumiswa ñohowana dze dza ñewa. U tevhedza ndaela dza u ita bugu ya zwigeriwa.	
110 Thai	97
U livhanya thai na zwifanyiso zwone. U fhindula thai.	
111 Maluña na muñawa	98
U vhala tshitorì tsha Maluña na muñawa.	
112 Maluña na muñawa (tshi ya phandä)	110
112b Maluña na munawa (tshi ya phandä)	112

Kha ri vhale

24 Crest Road

Seaville

3880

La 20 Thangule 2015

Khonani yanga Vhonani

Ndo pfa ndo takala nga maanda ndi tshi ni vhona netiboloni mulovha.

Zwino mushumo ndi munzhi tshikoloni. Lavhu^{tanu} li^{dah}o ri^{do} vha na khontsati yashu ya tshikolo. Vhasidzana vha^{do} tshina mitshino ya sialala. Vhatukana vha^{do} vhala tshirendo tsha Mulala na tshibode. Ntakadzeni u^{do} vha kil^aunara (museisi) khontsatini.

Ri a^{diphi}na tshikoloni tshashu. Nga bureiki ndi tamba na Mandu na Lizi. Mulovha ro tamba mudzumbamo. Mandu a dzumbama kuduni kwa murini. Ra mu^{toda} ho^{the} ri sa mu wane. Nda vhidzelela, nda ri "Mandu ibvanivho zwino wee!"

Ra mbo^{di} mu wana.

Ndi^{do} ni vhona tshifhingani tshi^{dah}o ri tshi tamba netibolo.

Suzi

Kha ri nwale

Vhalani vhurifhi hafhu ni ite thiki (✓) kha phindulo yo teaho.

Ndi nnyi we a nwala vhurifhi?

A	Vhonani
B	Suzi
C	Mandu

Khonani dza Suzi ndi vhonnyi?

A	Mandu na Rob
B	Mandu na Lizi
C	Lizi na Sandani

Khontsat i do vha nga nwedzi ufhio?

A	Thangule
B	Khubvumedzi
C	Tshimedzi

Lizi u do ita zwifhio khontsatini ya tshikolo?

A	Utshina
B	U vha kilaunu
C	U vhala tshirendo

Kha ri nwale

Vhalani vhurifhi nga vhuronwane. Lingedzani pñesesa deithi na maduvha zwi re vhurifhini uhu. Zwi swayeni kha khñenda. Ni kone u fhindula mbudziso.

Thangule

Musumbuluwo	Łavhuvhili	Łavhuraru	Łavhuna	Łavhučanu	Mugivhela	Swondaha
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Suzi o nwala luñwalo ulu nga deithi ifhio (nga dzingana)?

Suzi o nwala luñwalo ulu nga duvha liphio (nga la vhungana)?

O tamba mudzumbamo nga deithi ifhio (nga dzingana)?

O tamba mudzumbamo nga duvha liphio (nga la vhungana)?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u ንwala mafhungo mavhili a inwi muñe buguni
yanu ya ndowedzo.

munzhi	khontsai
vhunzhilinzhili	ntsema
mashinzha	ntsukisa

tshirendo	ho <small>the</small>
thendo	<small>tha</small> the
mbondo	kwo <small>the</small>

Maipfimadivhiwa

sedza
toda
vhatlu
vhidzelela

Kha ri ንwale

Nomborani mafhungo aya a tshi tehekana u bva kha 1 u swika kha 3.

	Suzi u ደ do tshina khontsatini ya tshikolo nga ንwedzi wa Khubvumedzi.
	Suzi o ንwalela Vhonani vhurifhi.
	Suzi na Lizi vho ታangana netiboloni.

Kha ri ንwale

ጀwalani nyusi dzañu.

Mulovha ndo

Namusi ndi

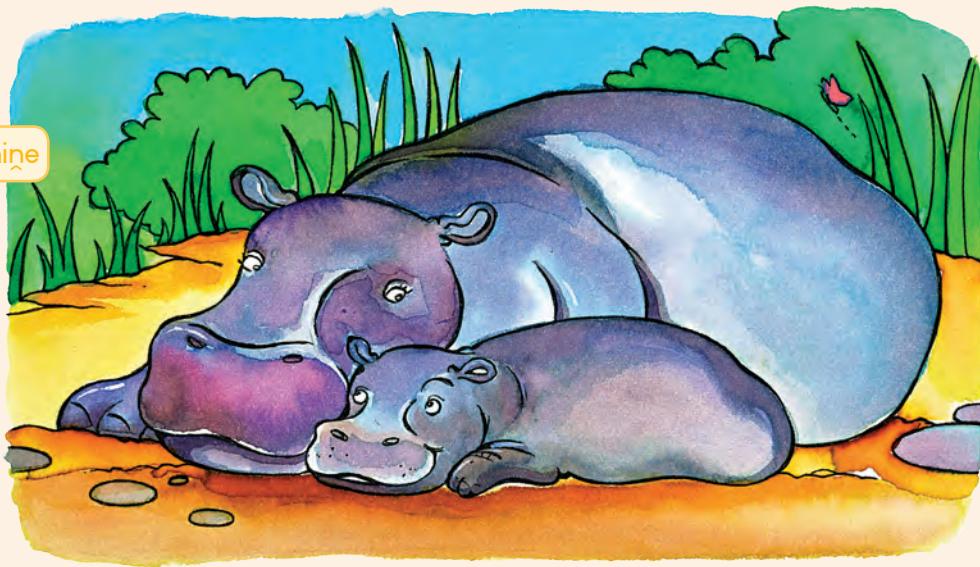
Matshelo ndi ደ

ጀwedzi u ደaho ndi ደ

Kha ri diphine

Ni kha tshigwada
tsha vhoiwe, itani
ndowendowe ya u
vhala tshirendo tsha
Mulala, wa tshibode,
na nwana wa mvuvhu.

Nwana wa mvuvhu a no khana

Nwana mutukutuku wa mvuvhu, wee!

Upfumbula madi nga ningi.

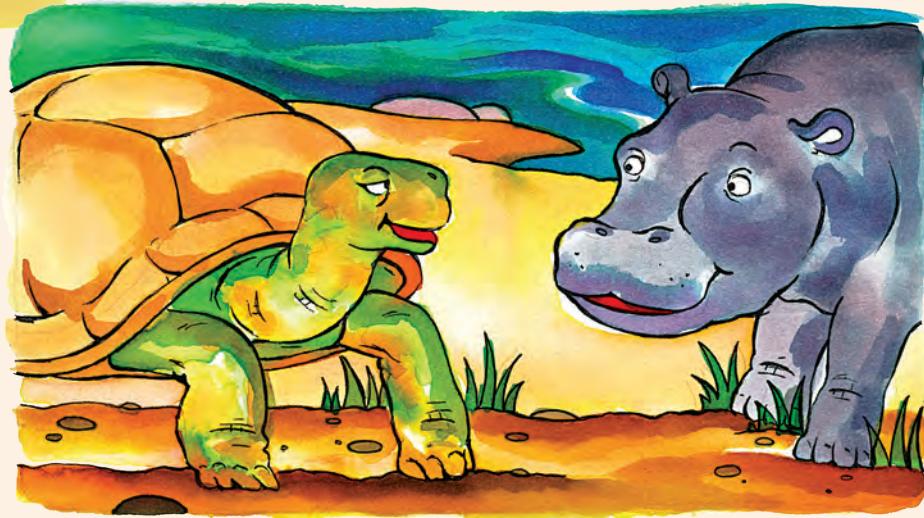
A tshi tshimbila na mulambo.

I tyafatyafa ya matope.

Ha mbo swika Mulala

A tshi nangavhedza nga zwituku.

Vha mbo vha khonani khulu!

Kha ri vhale

Mbekanyamushumo ya Khontsati ya Tshikolo
tsha Phaswana

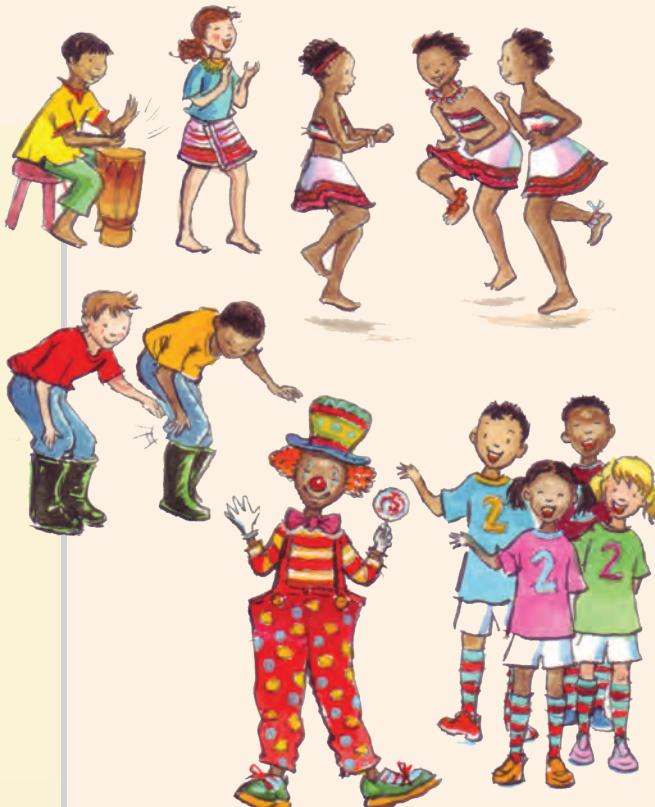
Duvha: 26 Thangule 2015
Tshifhinga: 6:00 masiari u swika
7:30 madekwana

Zwiterēwa

- 1 U vula mushumo nga Thohoyatshikolo.
Mufumakadzi Vho Nkuna.
- 2 Tshirendo tsha Mulala na mvuvhu.
- 3 Utshina zwa sialala.
- 4 U nekedza pfufho kha gireidi 1, 2 na 3.
- 5 Vha Gireidi ya 3 vha o imba.
- 6 Ntakadzeli wa kilaunara (museisi).

Hu dzhenwa mahala

Hu do rengiswa khekhe na malegere musi
khontsati i sa athu thoma.

Kha ri vhale

Vhalani mbekanyamushumo ya khontsati ya tshikolo, ni kone u fhindula mbudziso.

Khontsati i khou itea nga deithi ifhio?

I do thoma na u fhela nga tshifhingade?

U thoma _____

U fhela _____

Ndi nnyi a re thohoyatshikolo?

Ndi nnyi a no do vha kilaunara?

Ndi kilasi ifhio ine ya do imba?

Ndi kilasi dzifhio dzine dza do wana pfufho?

Hu do vha hu tshi khou rengiswa mini khonsatini?

Zwi do dura vhugai u ya khontsatini?

Divhamaiſfi

Vhalani maipfī ni thetshelēse mibvumo.
Ni kone u ንwala mafhungo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya nđowedzo.

mvuvhu	zwa	p <u>f</u> ufho	dzenwa
mvula	zwithu	p <u>f</u> ano	vhonwa
mvuvhelo	zwone	p <u>f</u> unzo	gunwe

Maipfimadihiwa

todwā
tshiñwe
lila
kona

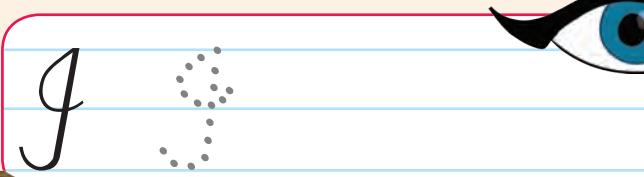
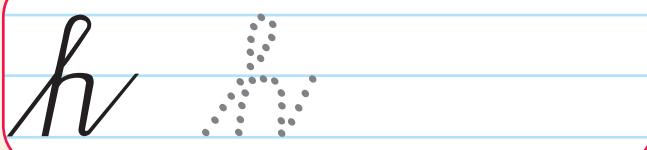
Ni a tama u ya khontsatini ya tshikolo. Bulani uri ngani.

Kha ri ንwale

Kha ri ንwalulule maledere aya.

Kha ri ንwale

Kha ri ite nyito

Ni kha tshigwada tshañu, nangani tshiteňwa tshithihi tshi no bva kha mbekanyamushumo ya khontsati ni ite ndowendowe yatsho. Tshi ṭaneleni kilasi sa litambwa. Ni ri vha ni vhudze uri tshiteňwa tshine na khou tamba sa litambwa ndi tshifhio kha mbekanyamushumo. Ni nga vhala tshirendo, u ita ndowendowe ya u tshina kana na imba luimbo.

Kha ri ñwale

Lavhelesani zwifanyiso izwi. Anetshelani khonani yanu tshiñori na uri ni vhona uri tshi nga fhela nga ndilade. Ni kone u dzenisa maipfi kha bulo la maipfi ni tshi sumbedza uri mudededzi vha ri mini.

Yoo, ndo dikanda nga zwiliwa zwa lantshi ñamusi.

1

Ni a mpha lantshi yanu nda dikanda ngayo kana ndi a ni kanda.

2

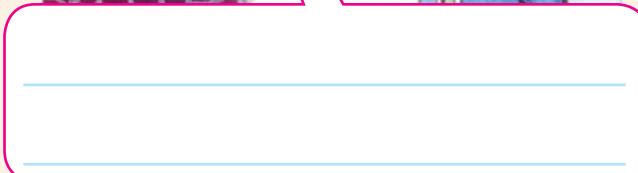

3

Ni songo nnzhiela lantshi yanga, vhathu.

4

Kha ri nwale

Livhanyani mathomo a fhungo a re tshibogisini tsha lutombo na mafhedzele one a re tshibogisini tshidala.

Pam o la lantshi yawe

ngauri Jim o vha a tshi khou toda lantshi yawe.

Ndo la sangwetshi yanga

ngauri o vha e na ndala.

Ndo vhidza mudededzi

ngauri o vha a tshi khou dina.

Mudededzi vho vha vho
sinyutshela Jim

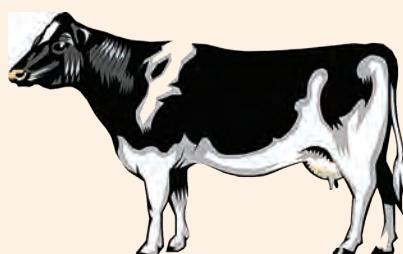
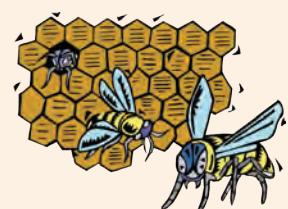
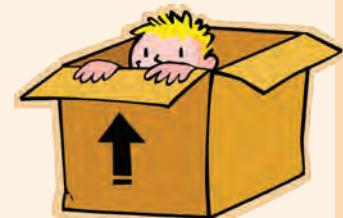
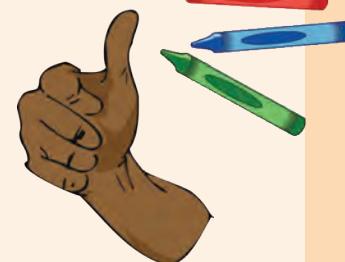
ngauri ndo vha ndi na ndala.

Kha ri diphine

Wanani ni tagedzele maipfi tshibogisini ane a yelana na tshifanyiso.
Ni kone u tala mutalo u tshi bva kha ipfi u tshi ya kha tshifanyiso tsho teaho. Ni elewe, maipfi a nga budā kana a tou tsitsa.

k	h	o	n	t	s	a	t	i	w
h	c	z	h	a	n	a	b	x	s
o	q	m	v	u	v	h	u	g	o
k	h	o	l	o	m	o	k	r	p
h	r	d	z	u	m	b	a	m	a
o	t	s	j	o	g	u	n	w	e
m	v	u	l	a	q	n	n	d	u
t	s	h	i	b	o	d	e	d	e

Kha ri vhale

Vhalani tshit̄ori ni livhanye watshi na tshifanyiso na mafhungo o teaho.
Ro dzula ro ni itela la u thoma.

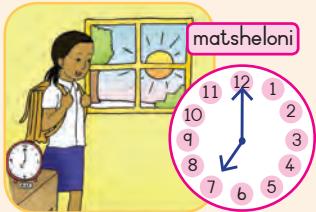
masiari

Nga Musumbuluwo Busi u vuwa
nga awara ya 6 nga matsheloni.

masiari

U ya tshikoloni nga awara ya
7 nga matsheloni.

matsheloni

Nga awara ya 1 nga masiari u
a vhuya hayani.

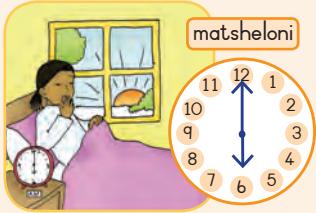
masiari

U tamba na Pam nga awara
ya 3 nga masiari.

masiari

U ita tshunwahaya yawe nga
awara ya 4 nga masiari.

matsheloni

U la tshilalelo nga awara ya 6.

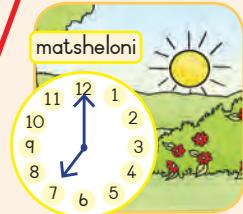

masiari

U ya u edela nga awara ya 8.

masiari

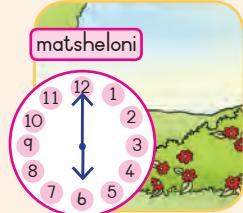
matsheloni

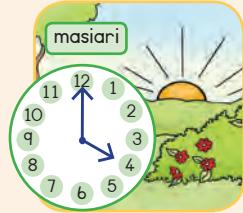
masiari

masiari

matsheloni

masiari

masiari

Kha ri የwale

Dzhenisani zwine Busi a ita nga hezwi zwifhinga ፈuvha ስinwe na ስinwe.

Maipfimadiivhiwa

 swiswi
 takalela
 konda
 pfuka

Awara ya 6	
Awara ya 7	
Awara ya 1	
Awara ya 3	
Awara ya 4	
Awara ya 6	
Awara ya 8	

Divhamaiifi

Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo.

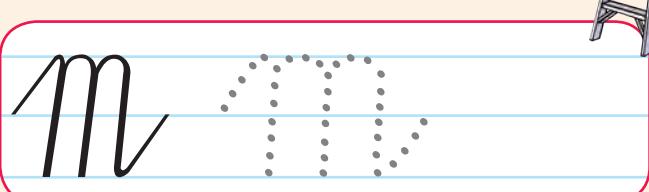
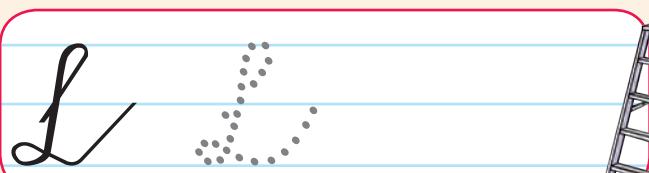
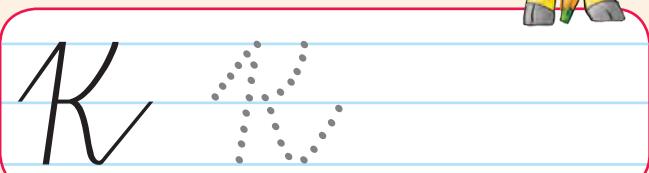
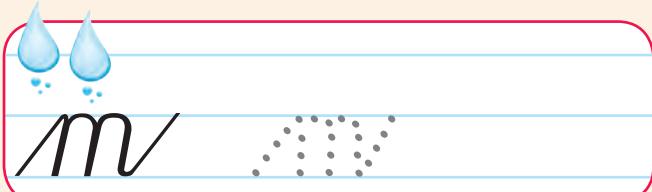
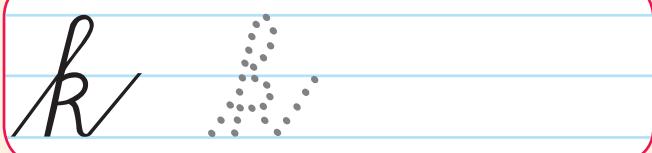
Ni kone u የwala mafhungo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya nđowedzo.

hwala	dzwala
hwaya	dzwatswatswa
hwenga	dzwirigondo

tan <u>zwa</u>	re <u>shwa</u>
kan <u>zwa</u>	fash <u>wa</u>
than <u>zwa</u>	fush <u>wa</u>

Kha ri የwalulule maleđere aya. Kha ri የwale

A thi dzuli fhasi

Kha ri ite nyito

Dzhenisani zwine na ita nga hezwi zwifhinga ḫuvha linwe na linwe.

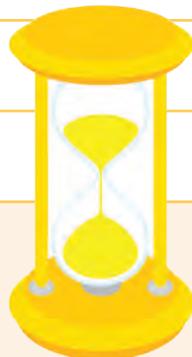

Awara ya 6	
Awara ya 7	
Awara ya 1	
Awara ya 3	
Awara ya 4	
Awara ya 6	
Awara ya 8	

Kha ri riwale

Arali ha tsumiwa mutsila -ela kha ipfi la nyito (liiti), zwi amba uri muthu u khou itela muñwe muthu kana tshiñwe tshithu nyito. Vhalani phere iñwe na iñwe ya mafhungo. Tumani mutshila -ela kha ipfi li re na muvhala uri ni fhedzise fhungo lavhuvhili.

Vhonani na Pam vha pfana na u tamba.

Vhonani na Pam vha tambela thimu ya netibolo.

Ntakadzeni u tavha miroho ya mme awe.

Ntakadzeni u _____ mme awe miroho.

Vhonani u a bika.

Vhonani u _____ vhathe khovhe.

Pam o renga bola.

Pam o _____ thimu ya netibolo bola.

Mafhambanyi

Kha ri nwale

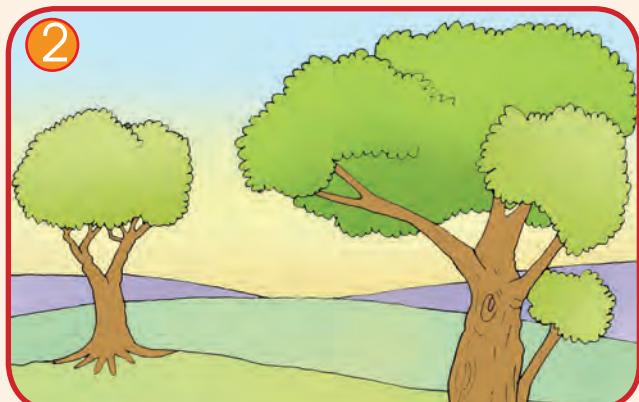
Talani mutalo u no bva
kha maipfi a re kha
kholomo dala u tshi ya
kha maipfi a no amba zwi
no fhambana na a re kha
kholomo ya lutombo.

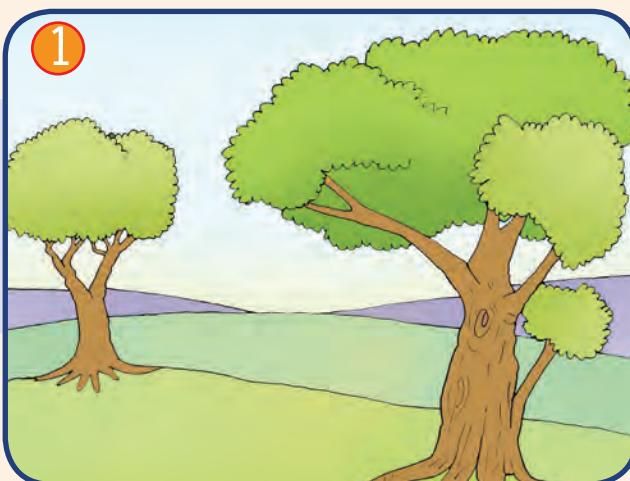
Kha ri diphine

Olani zwifanyiso zwa 3
zwi tevhelaho.

- 1 Ndi nga awara ya 8 nga matsheloni.
Ho vha hu si na makole. Mmbwa na
tshimange zwi khou pandamedzana zwi
tshi fhira tsini na muri.

- 2 Tshimange tsha mbo di
gonya muri. Duvha lo bva lothe.

- 3 Ho no vha vhusiku zwino, tshimange
tshi tsa murini.

Kha ri vhale

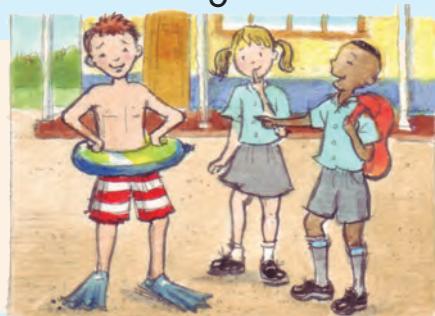
Dan zwo mu kela maṭari ila vhege.

O tshelwa nga Musumbuluwo. A siwa nga bisi lwe a lenga u swika tshikoloni. "Khezwi no lenga, Dan?" hu vhudzisa mudededzi wawe.

Nga ḽavhuvhili o ya tshikoloni f'chedzi a hangwa bege yawe bisini. Musi a tshi dzhena kilasini, o vha o fara bola f'chedzi. "Bege yanu i ngafhi, Dan?" hu vhudzisa mudededzi wawe.

Nga ḽavhuraru a buba. A namela bisi. Bisi ya tshimbila ngeno i sa swiki hune a khou ya hone. Dan o vha o namela bisi i si yone. Iyi bisi ya mu isa tshikoloni tshiñwevho. "Dan u ngafhi ḥamusi?" hu vhudzisa mudededzi wawe.

Nga ḽavhuṇa a ṭoda yunifomo yawe a si i wane. Zwino a vho ya tshikoloni o ambara khosishumu ya u bambela. "Yunifomo yanu i ngafhi, Dan?" hu vhudzisa mudededzi wawe.

Nga ḽavhuṭanu Dan a buba vhukuma. A ya tshikoloni hu tshee luswiswi. O vha o nete lwe a mbo di edela kilasini. "Ndi nga mini no edela, Dan?" hu vhudzisa mudededzi wawe.

Nga Mugivhela Dan a ya tshikoloni f'chedzi a wana gethe ḥa tshikolo ḥo khin̄iwa. Ohoo, Dan! A hu na tshikolo nga Mugivhela.

Deithi:

Kha ri vhale

Vhalani tshi^čori, ni fhindule mbudziso.

Maipfimadihvhiwa

fasi^čere
lala
dala
fhamhana

Ndi nga mini Dan o vha o lenga nga Musumbuluwo?

Ngauri o

Dan u ya tshikoloni na bola nga la vhungana?

Dan u ya tshikoloni o ambara khosishumu ya u bambela nga la vhungana?

Ho bvelela mini musi we Dan a ya tshikoloni nga Mugivhela?

Divhamai^čfi

Dzhenisani maipfi zwikalani zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u nwala mafhungo mavhili a inwi mu^če buguni yanu ya ndowedzo.

vhulungwa

vhashumi

lavhengwa

kholwa

luswielo

vhilwa

hangwa

khosishumu

luswiswi

tshelwa

luswayo

mushumo

Kha ri nwalulule maledere aya.

Kha ri nwale

n m

n m

o c

o c

p t

p t

Kha ri ite nyito

Itani litambwa li no sumbedza uri ho bvelela mini kha Dan nga duvha nga duvha. Thadulanani u vha Dan. Ni nga kha di thadulana u vha mudededzi.

Kha ri nwale

Olani tshifanyiso tshi no sumbedza zwine na ita duvha linwe na linwe kha vhege. Dzhenisani maduvha.

Kha ri nwale

Nwalani zwine na ita nga haya mađuvha.

Musumbuluwo	
Lavhuvhili	
Lavhuraru	
Lavhu <u>na</u>	
Lavhu <u>tanu</u>	
Mugivhela	
Swondaha	

Kha ri diphine

Vhumbani maipfi a tshi bva kha maledere,
ni kone u a nwala af'ho zwikhlanani. Ni kone u
wana maipfi ane a yelana na tshifanyiso.

lwa___e

lwanzhe

vha___i

nzh

lwe___e

n___a

n___u

vho___e

ti___a

kh___

bi___a

t___

su___a

d___

di___a

rem___

ku___a

bik___

vhua

dob___

a___a

wa___u

bu___o

ya___u

fha___u

vha___u

m___o

do___a

m___u

vhu___a

m___a

dzw

Kha ri vhale

Tshifhinga tsha u vala ha zwikolo tsho swika. Vhana vhothe vha khou amba ngauri vha do vha vha tshi khou ita mini zwikolo zwe vala. Vhana vhatanu vha do dalela dorobo dza huñwevho. Mudededzi wavho u vha humbelu uri vha ñwale zwine vha do ita kha pulane ya holodei.

Pulane dza holodei

Dzina	Duvha	Fhethu	Vha do ita mini?
Kanakana	Lavhuna	Johannesburg	Ndi do ya phathini ya muzwala wanga.
Dan	Musumbuluwo	Polokwane	Ndi do dalela makhulu wanga.
Vhonani	Lavhuraru	Durban	Ndi do ya bitshini.
Ntakadzeni	Lavhunyanu	Mbombela	Ndi do ya Vhugalaphukha ha Khuruga.
Busi	Mugivhela	Umtata	Ndi do ya munyanyani.
			Dzenisani zwine na do ita.

Kha ri nwale

Vhalani mbudziso idzi. Nwalani phindulo dzañu ngomu thebuluni.

Ndi nnyi ane a ðo ya u dala Johannesburg?

Dan u ðo ita mini nga Musumbuluwo?

Ndi nnyi ane a ðo ya bitshini?

Busi u ðo ita mini nga Mugivhela?

Ndi nnyi ane a ðo ya Vhugalaphukha ha Khuruga?

Inwi ni ðo ya ngafhi?

Divhamapfi

Dzhenisani maipfi zwikhali zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u nwala mafhungo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

vhanyanyuwi

ambela

phaiphi

ngavhuya

phando

ngalavha

zhamba

munyadziwa

Maipfimadivhiwa

ima
vhatu
ða
navho

munyanyani

humbela

phathihi

ngauri

Kha ri nwalulule maledere aya.

Kha ri nwale

q q

Q Q

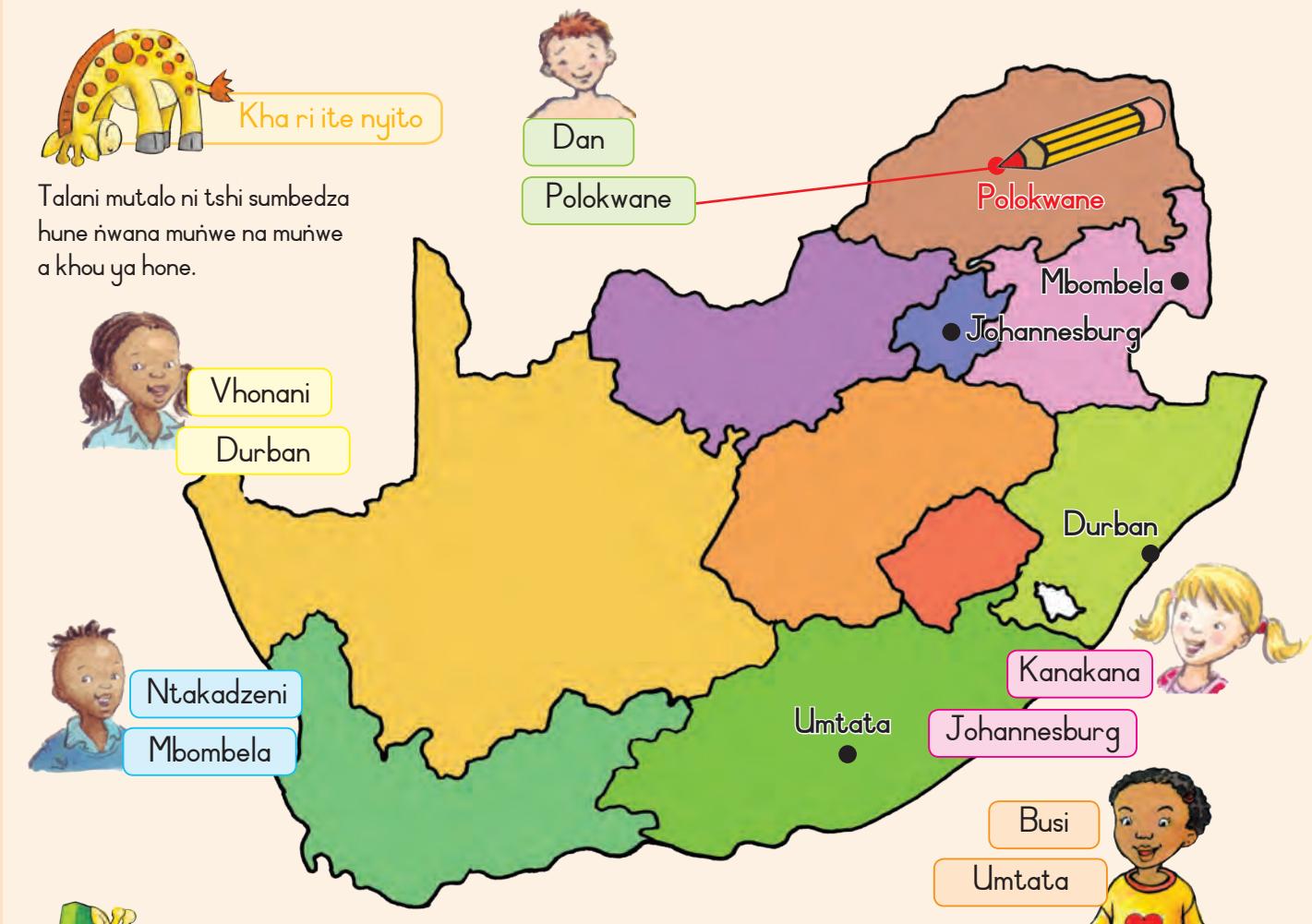

x x

R R

s s

S S

nguluvhe mitshila ndi vhukongonya

thuda mitsinga ndi tototo

mbidi ndi mavhala muvhili wothe

ndou musingo ndi mutapatila

Kha ri nwale

Dzhenisani zwiga ni tshi sumbedza uri fhungo linwe na linwe ndi lushaka lufhio, ni kone u nwala kufhedzele kwo teaho.

Ri fhedza fhungo libulamafhungo nga tshiga tsha u awela. (.)

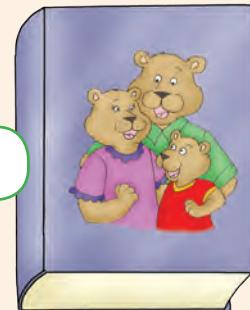
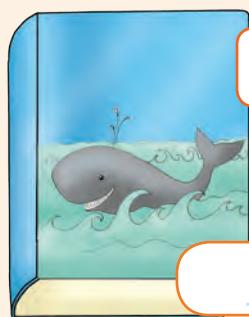
Ri fhedza mbudziso nga tshiga tsha mbudziso. (?)

Ri fhedza fhungo li no sumbedza u nyanyuwa nga tshigagarukela. (!)

Ndi pfana na malegere .	u bulu mafhungo
Ni pfì nnyi	
Ni songo pfuka bada, goloi i khou da	
Ni dzula ngafhi	
Ndi na thedibee ya pinki	
Ndi khou nwa mini	
A thi pfani na vhuria	
Ni vhone, hu na nowa	

Kha ri diphine

Nwalani madzina a inwe na inwe ya hedzi bugu. Dzina la bugu li ri vhudza uri tshi tori tshi amba nga mini. Vhudzani khonani yanu uri ni vhone u nga inwe na inwe ya idzi bugu i amba nga mini. Nomborani bugu ni tshi tevhedza u tevhekana nga kuvhalele kune na do tevhela kwone. Thomanu nga 1 kha bugu ine na khou todesa u i vhala, ni fhedze nga 4 kha bugu ine na si todese u i vhala.

Muṭa wa hashu ndi muhulwane. Namusi **vhazwala** vhangā vha khou ḏa u dala. Mme anga ndi nese. Khotṣi anga vha shuma tshikepeni, Makhulu wanga ndi vhone vha no sala na riṇe musi mme anga vho ya mushumoni. Ndi a takala musi vhangā vho ḏa u dala ngauri ri tamba bola na mudzumbamo. Tshiñwe tshifhinga kukaladzi **kwanga** ku a ḥoda u tamba na riṇe. Utshée muṭukusa.

Ri na zwifuwohaya zwinzhizwinzhi. Nne ndi na **khovhe** ya musuku na tshinoni. Khaladzi anga u na **tshibwanana** na kumangana kwa u naka. Tshiñwe tshifhinga kumangana kwawe ku ḥoda u bata khovhe yanga.

Itani mutevhe wa madzina a vhatu vha muṭa wa hanu. Dzhenisani dzina la muthu muṇwe na muṇwe ni fhedzise thebulu.

Dzina	Ndi shakađe afho mudini	Mirwaha
Konanani	Muzwala	12

Dzina	Ndi shakade af'ho mudini	Miñwaha

Divhanaipfi

Dzhenisani maipfi zwikhali zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u ñwala mafhungo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

vha zwala	kwanga	tshi bwanana	khovhe
mazwale	kwana	tibwa	khano
mazwilu	kwama	thubwa	khana

Maipfimadihviva

tshifhio
khulu
manditi
itshi

Kha ri ñwalulule maledere aya.

Kha ri ñwale

t T

w W

u U

x X

v V

y Y

Kha ri ite nyito

Ndi tshifuwode itshi?
Tanganyani zwithoma
uri ni kone u
dzumbulula.

a
z

c

d

e

f

g

h

i
j
k
l

m

n

o

p

q

Kha ri riwale

Nwalani fhungo liñwe na liñwe ni tshi shumisa malederedanzi na
ndongazwiga dzo teaho.

ri nga ya phakhani

Ri nga ya phakhani?

kanakana na vhonani vha khou ya phakhani

ni songo posela nt̄hesa, wee

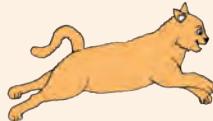
ni nga mphavho baloni

Kha ri ḥwale

Maipfi a nyito a ri vhudza zwine zwa khou bvelela.
Vhalani fhungo ḥinwe na ḥinwe ni talele ipfi ḥa nyito. Ni kone u tangedzela muthu kana tshithu tshine tsha khou ita nyito.

Zwinoni zwi a fhufha.

Tshimange tshi a thamuwa.

Vhana vha a tamba.

Musidzana u a imba.

Masekwa a a bambela.

Watshi i a tshimbila.

Nwana u a lila.

Kha ri ḫiphine

Vhushaka hanu
nae ndi hufhio?
Ndi mme anu,
khotsi, khaladzi,
mukomana,
murathu?

Pfufho ya tshipentshela ya shaka

Nwalani dzina ḥa uyo muthu.

Talutshedzani uri ndi muthu wa mvumbode. Ndi mini tshi no mu ita shaka ḥa tshipentshela?

Pfufho i bva kha

Duvha

Olani uyo muthu.

U ንwala tshit̄ori

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu nga tshit̄ori tshine na do ንwala.
Ni kone u ንwala mihibulo yanu kha siat̄ari ili.

Pulane ya
tshit̄ori tshanga.

Vhaanewa na
fhethuvhupo

Mathomo

Ndi vhonnyi vha re tshit̄orini?

Tshit̄ori tshi bvelela ngafhi?

Tshit̄ori tshi bvelela lini?

Hu itea mini mathomoni a tshit̄ori?

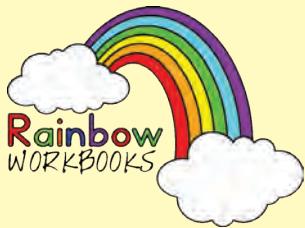
Mutumbu

Hu itea mini kha mutumbu wa tshit̄ori?

Magumo

Tshit̄ori tshi fhele nga ndilade?

MUŃWALI NDI NNYI?

Nwalani dzina ḥanu.

Mińwaha yanu.

Hune na dzula hone.

8

Nwalani dzina ḥa bugu hafha.

Nwalani dzina ḥanu (ndi inwi muńwali).

1

LIGA ja 4: gerani kha mutalo nga murahu ha musi no się populara bugu yanu

LIGA ja 1: petani kha mutalo wa zwitħoma

5

7

Isani tħixiżori tħasqun qħadha hafha.

Nwalani muqtuwa wa tħixiżori tħasqun hafha.

Olani tħiffaqnyiso hafha.

Olani tħiffaqnyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Thomani u እውላ tshiṭori tshaṇu hafha.

2

Olani tshifanyiso hafha.

Fhedzisan tshiṭori tshaṇu.

7

3

9

Isani tshifṭori tshaṇu phanḍa hafha.

Nwadani ur ከዕለለ ሚኒ መግበሮን ተሸከተኝ ትshaṇu.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Thai

Kha ri diphine

Livhanyani thai idzi na zwifanyiso zwo teaho.
Ni kone u የውላ phindulo zwikalani zwe na ነዎል.
Ni nga shumisa haya maipfi uri a ni thuse.

nn̄du

Ndi buka, l̄ihuluhulu. Ndo tshila kalekale.

dainaso

bere

Mutsinga wanga ndi mulapfulapfu. Ndi fula
maṭari ተከዥናን ፖርቲ miri. Ndi n̄ne nnyi?

dainaso

Ndi na n̄devhe ndapfu nahone ndi thamuwa
nga luvhilo luhulu. Ndi n̄ne nnyi?

aisikhirimu

Ndi pfana na u tamba nahone ndi na
mavhoya a no suvhelela. Ndi n̄ne nnyi?

tshisambureni

Ndi na muvhala mudala na wa ተደልና nahone
ndo nakesa. Ndi n̄ne nnyi?

muvhuda

Ndo hula nahone ndi na muvhala wa burauni na u
gidima na u fhufha ndi a zwi kona. Ndi n̄ne nnyi?

tshibode

Ndi a rothola na u ንምብትራል nahone ni a kona
u ndya. Ndi n̄ne nnyi?

dzuvha

Ndi tshimbila na vhulalo hanga huñwe na
huñwe hune nda ya. Ndi n̄ne nnyi?

tshimange

Ndi a ተካራሙዋ musi mvula i tshi na.
Ndi n̄ne nnyi?

Kha ri vhale

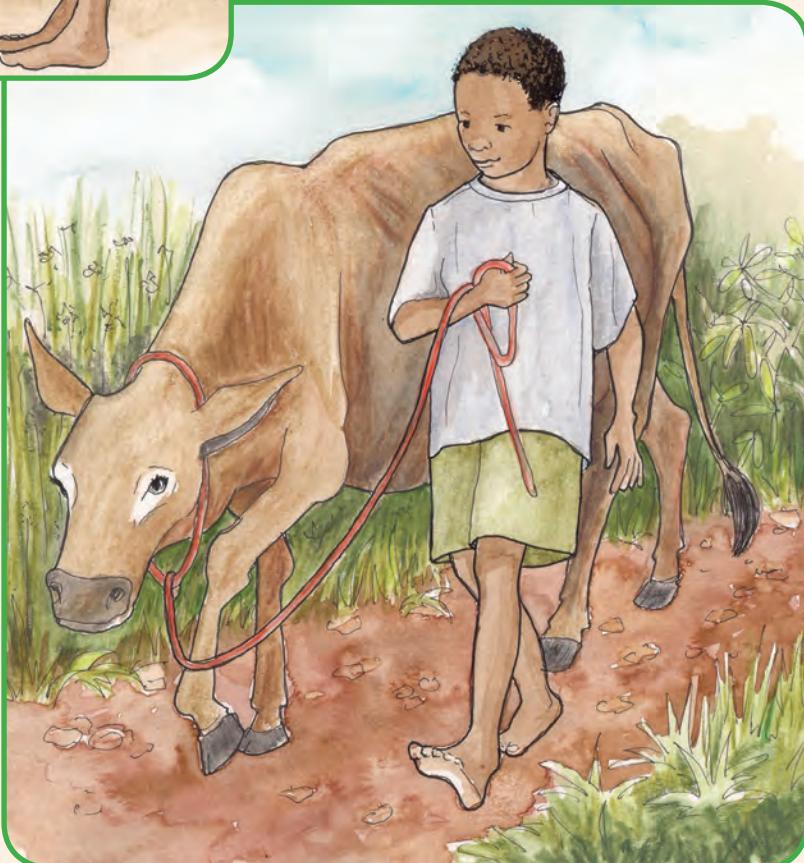
A ri na tshedelede ya zwiliwa.
Lilema ḥa mbilu mmbi ḥo da
ḥa tswa haripa yavho na khuhu
yavho ye ya vha i tshi kudzela
makumba a musuku.

Isani heyi kholomo makete
ni i rengise u itela uri ri
kone u renga zwiliwa.

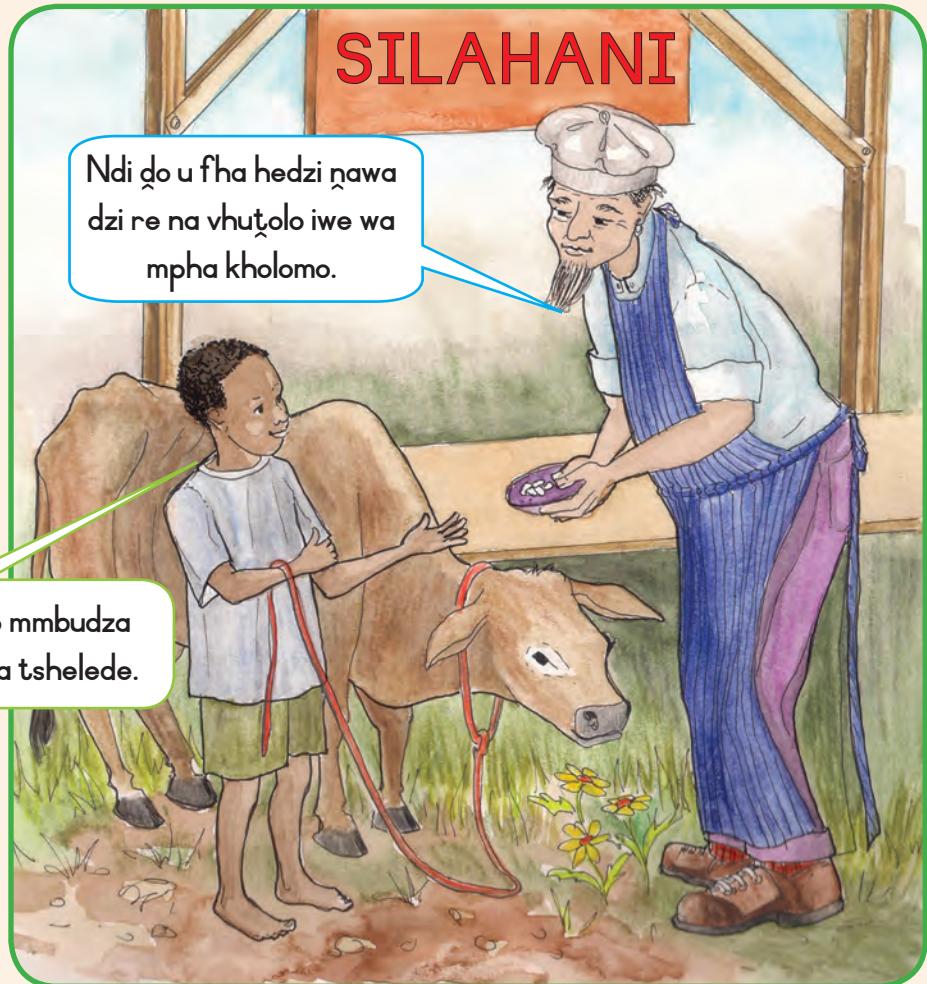
Kalekale ho vhuya ha vha na
muṇwe mutukana we a vha a tshi
pfī Maluṭa. Maluṭa o vha a tshi
dzula na mme awe. O vha a si na
khotsi.

Musi khotsi awe vha tshi kha di
tshila, lilema ḥa mbilu mmbi ḥo da
ḥa tswa haripa yavho na khuhu
yavho ye ya vha i tshi kudzela
makumba a musuku.

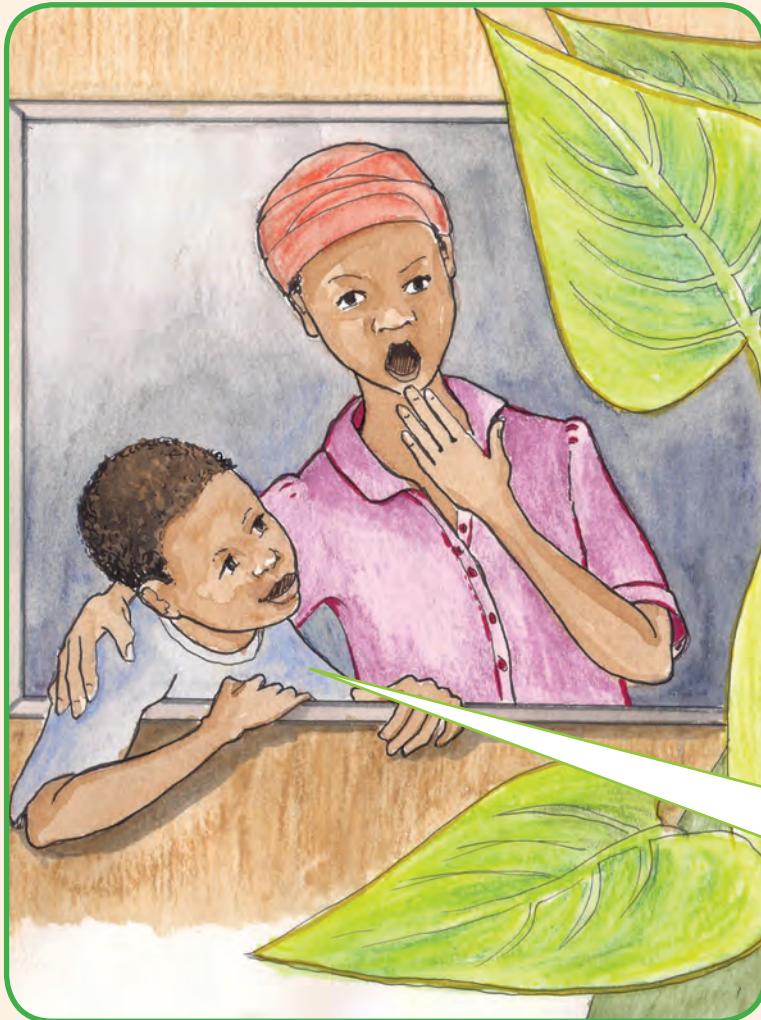
Maluṭa na mme awe vho vha
vhe zwishai vhukuma. Mme a
Maluṭa vha mu vhudza uri a ise
kholomo makete a i rengise.

Ndilani, Maluṭa a
tangana na muṇe wa
silaha, we a sumbedza
Maluṭa ḥawa ḥanu dzi
re na vhutolo ngomu.
Maluṭa a fha ula munna
kholomo a dzhia ḥawa.

Mme a Maluṭa vha sinyuwa
nga maanda. Vha laṭa dzila
ḥawa nga fasitere. Ho vha
hu si na zwiliwa lwe vhone na
Maluṭa vha edela na ndala.

Nga matshelo nga
matsheloni ha vuwa ho
mela tsinde lilapfulapfu la
muñawa hanefho nnda.
Maluṭa a gonya lila tsinde.

Ndi do gonya hoyu muñawa
nda gonya nthantha
mathakheni.

Musi Maluṭa a tshi
swika thodzini, a
wana uri matsina lila
lilema la mbilu mmbi
li dzula henengei. A
ita na u wana haripa
na khuhu ya khotsi
awe. Małuṭa a dzhia
musuku a tsa nga
muñawa.

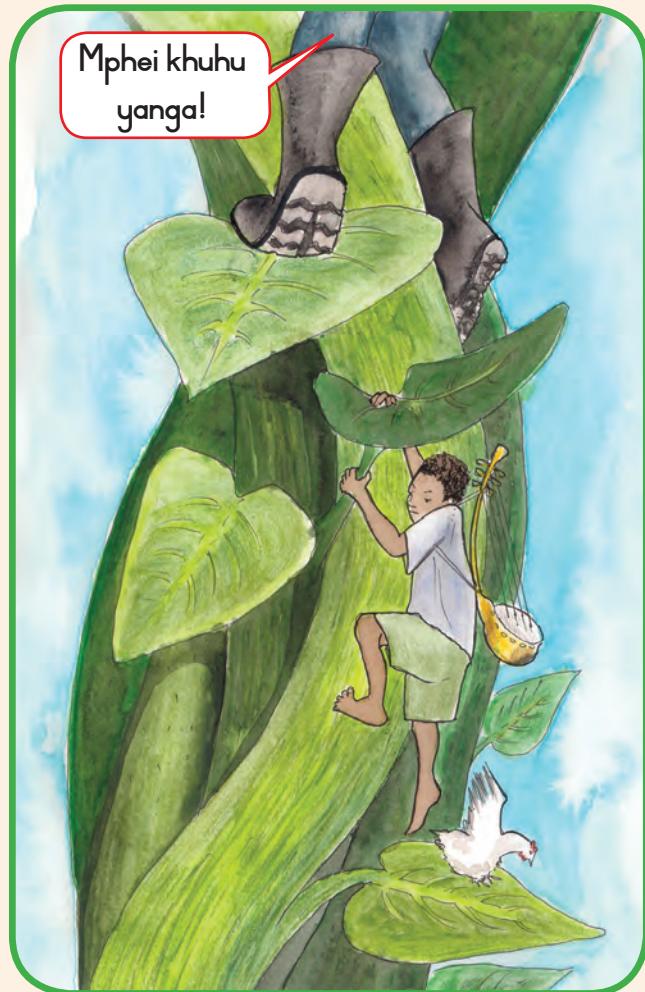

Nga matshelo Maluṭa a vhuyelela,
a gonya muṇawa a tshi yo dzhiulula
haripa ya khotsi awe.
A vhona ḥila khuhu ya khotsi awe i no
kudzela makumba a musuku.

Maluṭa a dzhia haripa na khuhu.
Fhedziha, ḥila lilema ḥa mbo ḫi khathihi
fhedzi vukuluku! Lilema ḥa thoma u
gidemedza Maluṭa.

Ndi tea u ya nda
dzhiulula thundu
ya khotsi anga.

Mphei khuhu
yanga!

Maluṭa a swenda a tshi tsa na muṇawa
ngeno lilema ḥa mbilu mmbi ḫi murahu.

Maluṭa na muṇawa (tshi ya phanda)

Maluṭa a vhidzelela mme awe.
Vha da na mbado.

Mme awe vha rema tsinde la uła muṇawa nga u t̄avhanya nga hune vha nga kona. Musi lilema li sa athu bata Maluṭa, uła muṇawa wa mbo di phozhoo fhasi.

Maluṭa na mme
awe vha tshila
vho takala u ya
nga hu sa fheli.

(113) Mpho ya ḫuvha ḥa mabebo ḥa Busi 104

U vhala tshiṭori tshi no amba nga ḫuvha ḥa mabebo ḥa Busi.
U vhala khungedzelo ya baisigiri.
U fhindula mbudziso dzo disendekaho nga mañwalwa.
U ḫwala vha mulaedza u re kha garaṭa ya ḫuvha ḥa mabebo ya Busi.
Foniki: (sw, rw, lw, uu).
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo
U ḫwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ḫewa.
U kopolola maipfi *ndi na nga*.

(114) U ḫo renga baisigiri? 106

U rera nga khungedzelo dzi re kha radio kana thelevishini.
U ita litambwa ḥa khungedzelo ya thelevishini.
U fhindula mbudziso dzi no kwama litambwa ḥa khungedzelo.
U ḫwala mafhungomaitei (nyusi) a vhone vhaṇe.
U ḫebula tshifanyiso tsha baisigiri.

(115) Busi u renga baisigiri 108

U vhala tshiṭori tshi no amba nga Busi.
U fhindula mbudziso nngede dzi no kwama mañwalwa.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (ng, ḫh, ts, kh).
U kopolola maipfi *nga na sa*.

(116) Khonani dza mbiluni lwa tshoṭhe 110

Therisano na khumbulelo ya tshiṭori.
U fhedzisa mapulo a maipfi.
U ḫwala milaedza ya dzikhonani ngomu garaṭani.
U ḫwala magumo a tshiṭori.
U dzudzanya maipfi.

(117) Dan u tamba bola 112

U vhala tshiṭori tshi no amba nga Dan a tshi tamba bola.
U ḫwala mutevhe wa khethedzo ya maipfi.

U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
U ḫwala mafhongo e kha maipfi maambiwa.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (ngw, mb)
U ḫwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ḫewa.
U kopolola maipfi *nga na kwo*.

(118) Dan u ḫihuvhadza mulenzhe 114

U nombora zwifanyiso hu tshi sumbedzwa kutevhokanele kwa zwiitei.
U ḫwala fhungo nga tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe
U shumisa khwethedzo ya maipfi.
U livhanya pfanywa.

(119) U thusa vhaṇwe 116

U vhala mañwalwa a nganetshelo a no amba nga u thusa vhaṇwe.
U fhindula mbudziso dzo disendeka nga mañwalwa.
U ḫwala mafhongo a no amba nga u thusa vhaṇwe.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (aa, el, bv, ḫw)
U vhala maipfi na u thetshelesa mibvumo.
U kopolola maipfi *ene na riṇe*.

(120) Ri ita mini? 118

U ita thiki kha zwine vha ita vha tshi thusa mahayani.
U topola khwethedzo dzone dza maipfi.
U nanga ḫisala ḫone.

(121) Ri pembela roṭhe 120

U vhala mañwalwa a nganetshelo a no amba nga u pembela ho fhambananaho
Thabuleitha phindulo dzi ko kwama mañwalwa.
U ḫwala mafhongo a no amba nga holodei dzine vha pembela.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (sw, nq, nnq, fh)
U vhala maipfi na u thetshelesa mibvumo.
U ḫwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ḫewa.
U kopolola maipfi *kona na yashu*.

(122) Ri kha di pembela 122

Therisano na u humbulela zwo disendekaho nga zwifanyiso.
U topola maipfi a nyito.
U longa zwiga mafhungoni.
U livhanya zwifanyiso na kupembelele kwa tshakatshaka.

(123) ḫarwaha na ḫwakanī 124

U ḫwala nyito dza ḫwedzi muñwe na muñwe kha khalenda.
U džhenisa mađuvha a mabebo kha khalenda.
U vhekanya maipfi a tshi tevhedza mibvumo (uu, aa, io, ae).
U ḫwala mafhongo a tshi shumisa maipfi e a ḫewa.
U kopolola maipfi *riṇe, zwino, uri na vhona*.

(124) U ḫwala tshiṭori 126

U fhindula mbudziso dzi no kwama ḫwaha muswa.
U nanga na u livhanya kufhelele kwone kwa mafhongo.
U ḫwala mulaedza wa holodei kha garaṭa.

Inwi ni wa tshipentshela 129

Dikishinari (ṭhalusamaipfi) yanga 130

Kha ri vhale

Nga Mugivhela ho vha hu ḫuvha ḫa mabebo ḫa Busi. O fara ḫwaha wa vhut̄ahe. O vha o takala ngauri malume wawe vho mu fha R50 ya u renga mpho yavhuđi. Busi na Małodzi vha vhona phosítara i no amba nga baisigiri.

BAISIGIRI YA MAKWEVHO

Inwi vhasidzana, a ni yi tshikoloni nga baisigiri?

Ri khou rengisa basigiri ya u naka ya vhasidzana.

I kha ḫi tou vha ntswantswa.

Nyimele yayo?

- Ndi baisigiri ya vhasidzana ya 55cm.
- I na tshithatha nga phanda, bodelo ḫa madi ḫa pulasitiki na biriki dzi no fara vhukuma.
- I na fureme tshena na sale ya pinki i no tsitswa na u gonyiswa na mañanga a re na raba.
- Tshaini ya hone yo thivhedzwa lune na sa ḫo ḫola oili kha milenzhe.

Edzisani ni sa athu renga.

Founelani Barbie kha 012 012 0120

Kha ri ḫwale

Fhindulani mbudziso idzi. Nwalani phindulo yanu ngomu thebuluni.

Hu khou rengiswa tshithude?	
Ndi nnyi ane a khou tshi rengisa?	
Nomboro yawe ndi ifhio?	
Itshi tshithu ndi tshiswa?	

Kha ri nwale

Ñwalani mulaedza wa ñuvha la mabebo kha garata ya
Busi ya ñuvha la mabebo.

Divhamaiþfi

Dzhenisani maipfi zwikhali zwone. Vhalani maipfi ni thetshelese
mibvumo. Ni kone u nwala mafhungo mavhili buguni yanu ya ndowedzo.

muuluso

swiswi

lwendo

muumo

rwawa

lwenzhe

swiswa

vhurwa

swenda

lwala

rwana

muunda

Kha ri nwale

Kha ri nwalulule maipfi aya.

ndi

nga

U do rengisa baisigiri?

Kha ri ite nyito

No no vhuya na vhona kana u pfa khungedzelo dici no takadza kha TV kana kha radio? Dzo vha dici tshi takadza nga mini?
Musi ni kha tshigwada tsha vhoiwe, itani litambwa la khungedzelo ya TV ya u rengisa baisigiri, kana tshiñwe tshithuvho tshine na nga tshi humbula.

Ni do rengisa mini?

Kha ri riwale

Vhalani fhungo liñwe na liñwe ni nange ipfi lo teaho uri ni fhedzise fhungo.

Namusi Busi na Matodzi u/vha vhengeleni la baisigiri.

Vhuvhili havho u/vha khou sedza basigiri.

Busi u/vha na R50 ye a fhiwa nga duvha lawe la mabebo.

Mulovha Busi na Matodzi o/vho vha e/vhe khontsatini ya tshikolo.

Ntakadzeni o/vho vha e/vhe kilauñara khontsatini.

Kha ri nwale

Ñwalani maf hungomaitei a inwi muñe a.

Namusi hayani

Namusi tshikoloni

Mulovha hayani

Mulovha tshikoloni

Kha ri diphine

Talani mutalo u tshi bva kha maipfi u tshi ya kha zwipiða zwo teaho zwa baisigiri.

mananga

sale

tirapa

biriki

fureme

Kha ri vhale

Busi na Pam vho ya u lavhelesa baisigiri. Babi a ri, "Edzisani ni sa athu **rengā**."

Busi a mbo di namela baisigiri.

Ya tuwa nga luvhilo.

Pam na ene a edzisavho.

A amba a ri, "Busi, ndi **vhut̄holini hafha!**"

Fhedzi baisigiri iyi yo vha i R60 zwino Busi o vha o fara R50 fhedzi.

Vhege yo fhiraho Busi o fara nwaha wa vhut̄ahé, malume awe vha mu fha R50.

Busi a humela hayani a humbela **khotsi** awe uri vha mu fhe R10 ya u dadzisa. Vha ri khae, "Ndi do ni fha R10, tenda na thoma nga u nthusa ngadeni."

Pam a ri, "Ndi do ni thusa ngadeni, Busi." Nangoho Pam a thusa Busi ngadeni. Vha kumba mat̄ari, vha sheledza zwimela."

"Ndo livhuha no nthusa, Pam," hu amba Busi.

"Khonani ndi **khonani**, khonani yanga," hu amba Pam.

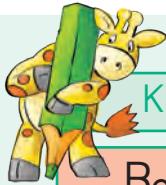
Ndi fhalaha Pam na Busi vha tshi tuwa vha ya u renga baisigiri.

Khonani dzi a thusana.

Khonani dzi a thetshelesana.

Khonani dzi a vhavhalelana.

Kha ri የwale

Fhindulani mbudziso idzi. Nwalani phindulo yanu ngomu thebuluni.

Baisigiri yo ጥura vhugai?

Busi o vha o fara vhugai?

Busi o vha a tshi khou ታhalelwa nga vhugai?

Busi o tea uri a ite mini uri a wane tshelede ya u engedza?

Pam o vha e khonani ya mbiluni? Ngani?

Khonani yanu ya mbiluni i ni itela mini?

Divhamaiifi

Dzenisani maipfi zwikhlanzi zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u የwala mafhungo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

maranga

muthala

vhutsi

khaithi

khavho

hatsi

phat̄hela

kunga

renga

vhut̄holi

khotsi

khonani

Maipfimadihviva

vhudzisa
musi
hatsi
tshena

Kha ri የwale

Kha ri የwälulule maipfi aya.

nga

sa

Kha ri nwale

Lavhelesani zwifanyiso izwi. Ambani na khonani yanu nga itshi tshiṭori ni bule uri ni vhona u nga tshi ḍo fhelā nga ndilade. Ni kone u dzhenisa mafhungo kha bulo ja maipfi ja u fhedza ni tshi sumbedza zwine vha tea u ita.

Pam,
thetshelesani.
Hu na tshimange
tshi no khou lila.

Ee! Vhonani –
mutshila watsho
wo fashwa nga
dirata.

Busi, ri
ite mini
ngakwo?

Kha ri ite nayito

Itelani vhavhili vha khonani dzanu dza mbiluni garata.

Kha ri nwale

Pam na Busi vho ita mini nga kula kumangana? Nwalani kufhelele kwa tshitori.

Kha ri diphine

Dzudzanyani maipfi aya ni a nwale zwikhali zwi re nga fhasi. Ni kone u livhanya maipfi na zwifanyiso.

siriibagi	hihakti	imagnn	laob
baisigiri			
mangkue	wbkau	nuðn	uirm

Kha ri vhale

Nga Musumbuluwo Dan na Ntakadzeni vho ya phurakhithisini ya bola. Dan a hangwa khokho azawe hayani. Mugudisi a ri, "Khokho dzanu dzo **salafhi**? Ni nga si tambe ni si na khokho." Dan a si thetshelese, nga mbilu a ri **hunani**, a dzhena a tamba. Dan a kora zwikoro zwiraru.

"Yoo, yoo, yoo, **ndiwe** ngwena! No nndadza," hu vhidzelela Ntakadzeni.

Hu si kale Dan a tshewa mulenzhe. Zwo vha zwi tshi vhavha nga maanda.

"Ndi do ya **ngani** hayani ngoho?" a tshi khou lila.

"Ni singo vhilahela, ndi do ni thusa," hu amba Ntakadzeni.

Ntakadzeni a laisa Dan kha baisigiri yawe.

Enver a hwala bege ya Dan. Vha isa Dan hayani.

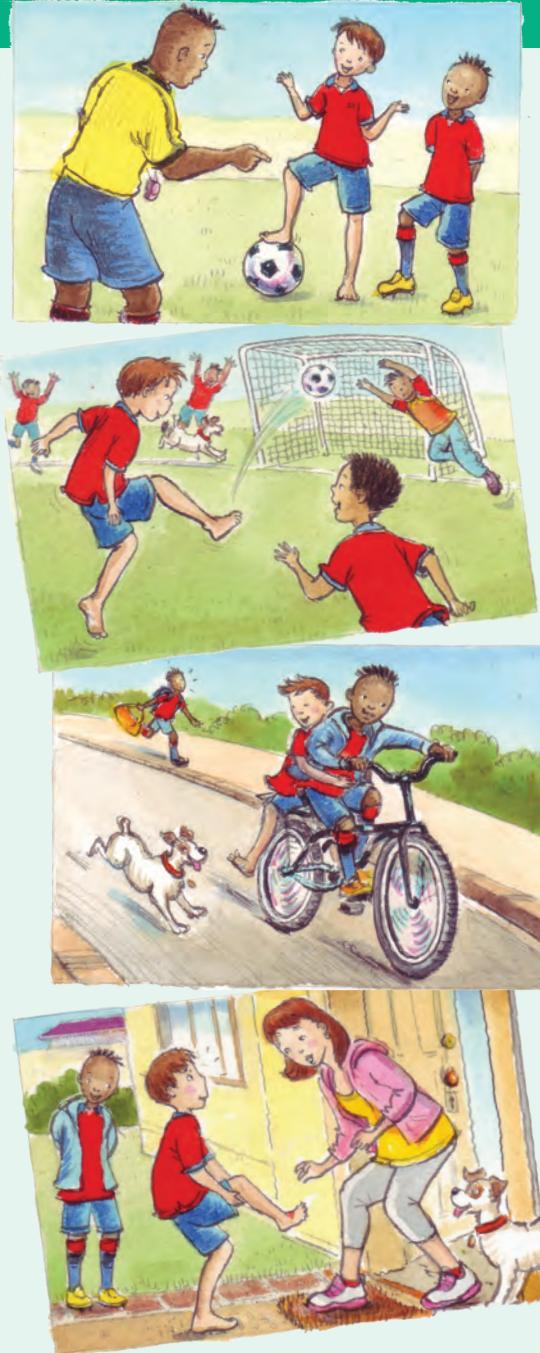
"Mma, ndo vhaisala," hu amba Dan. "Muthu a sa pfi **ndinwi**. Ni tamba ni songo ambara khokho. Tshelede ya u ya kiliniki i do **bvafhi**?" hu amba mme awe.

Kha ri nwale

Ñwalani mutevhe wa maipfi o hwetedzwaho a re tshit̄orini itshi.

Muhwetedzo ndi musi maipfi mavhili a tshi hwetedzwa avha lithihi.
Dziñwe tsumbo khedzi: **dzula ngafhi** = **dzulafhi**, la mini = lani.

Zwino fhindulani mbudziso idzi.

Ri zwi divha hani uri Dan o tamba zwavhudi?

khwine
zwothe
gope
pota

Dan o isa hani hayani?

Ndi nnyi munwe we a thusa Dan?

Ntakadzeni na Enver ndi khonani vhukuma dza Dan? Ngani?

Kha ri rwale

Nwalani, vhukati ha zwidevhe, mafhungo e a vhudzwa Dan nga havha vhathe.

Mugudisi	"
Ntakadzeni	"
Mme	"

Divhamaipfi

Dzhenisani maipfi zwikalani zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelene mibvumo.
Ni kone u rwala mafhungo mavhili a inwi munge buguni yanu ya ndowedzo.

tangwa

mbalo

mbula

vhangwa

Kha ri rwale

Kha ri rwalulule maipfi aya.

nga

kuro

Dan u dihuvhadza mulenzhe

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso izwi ni tshi sumbedza u tovhekana hazwo nga ngona.
Ni kone u ንwala fhungo nga tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe.

Zwo thoma

Ha ða

Ha tevhela

Tsha u fhedzisela

Kha ri ንwale

Talani mutalo ni tshi livhanya maipfi ane a amba zwi no fana.

bvafhi		ndi iwe
ndiwe		vhea ngafhi
ndinwi		ndi inwi
vheafhi		bva ngafhi

nani		ṭoda mini
salafhi		na mini
ṭodani		mu ḋivhi
mudi		sala ngafhi

Kha ri የውለ

ጀውላን ሚሁዕድዎ ውስጥ አል ተናገድ ነው.

Ndi ደንብ ጥና ክስ አል ተናገድ ነው?

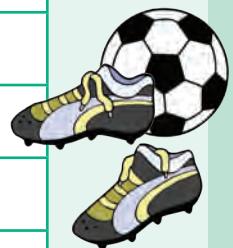

Vha ተደል መንፈስ አል ተናገድ ነው?

U ደንብ የውላን ክስ አል ተናገድ ነው?

Vha የሚመለከት የውላን ክስ አል ተናገድ ነው!

Ndo አምባ አል ተናገድ ነው.

Kha ri የውለ

የአማርኛ የውላን ክስ አል ተናገድ ነው.

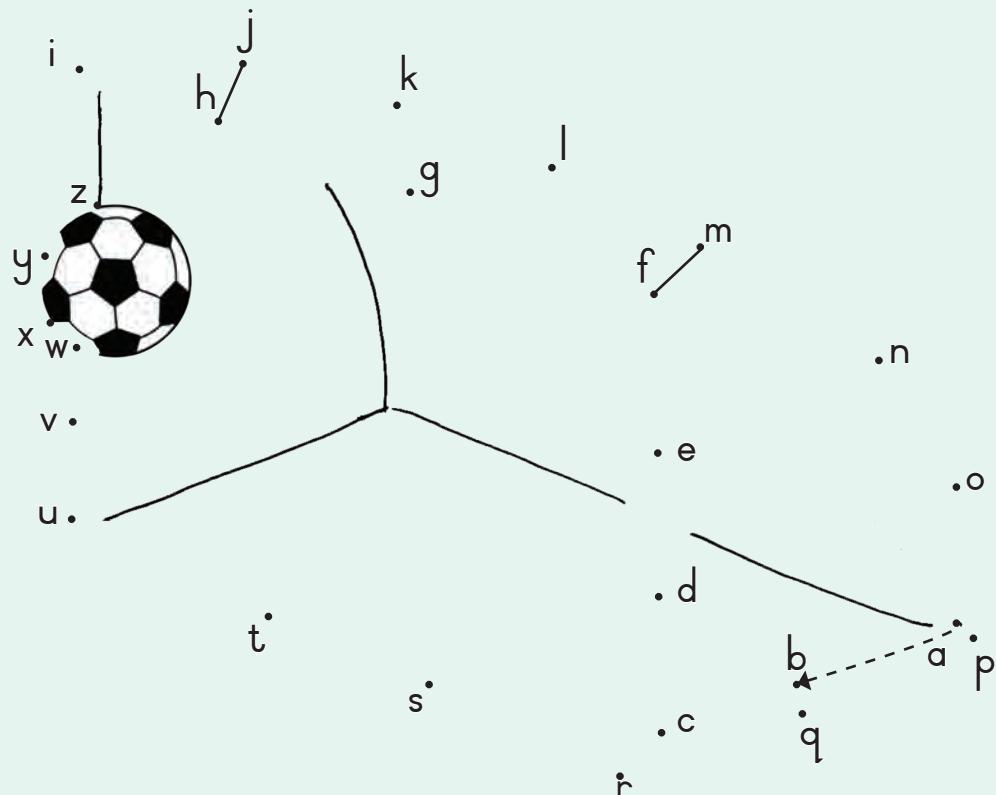

takadza	bvungwi	bada	lala	sedza
edela	gondo	ngomungomu	vhabva	seisa

Kha ri ደፊዢነ

የአማርኛ የውላን ክስ አል ተናገድ ነው.

U thusa vhan we

Kha ri vhale

Rołhe ri tea u thusa vhanwe vhathe duvha linwe na linwe.

Ni a thusa vhanwe?

Ni thusa vhanwe nga mini?

Ndi vhonnyi vha no ni thusa?

Vha ni thusa nga mini?

Pam na Peter: ri a thusa hayani hashu. Ri thusa nga u tanzwa zwigodelo.

Ntakadzeni nne: ndi thusa makhulu wanga. Ndi a vha thusa musi vha tshi pfuka tshitarała.

Pam na Busi: ri lela zwikaladzi na zwirathu zwashu.

Dan na Busi: ri thusa ngadeni. Ri tłahula tshene na u sheledza zwimela.

Kha ri የwale

Vhalani tshitor, ni kone u fhindula mbudziso.

Ndi nnyi a no thusa makhulu wawe?

Maipfimadihvhiwa

hai
dina
gaku
done

Pam na Busi vha thusa kha zwifhio?

Ndi vhonnyi vha no ታንዝዋ zwigedelo?

Ndi vhonnyi vha no ታහුලා tshene?

Kha ri የwale

Nwalani mafhundo mavhili a no amba uri ni thusa hani vharwe vhatu.

Divhamaiipi

Dzhenisani maipfi zwikhalani zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u የwala mafhundo mavhili a inwi muñe buguni yanu ya ndowedzo.

maalo

rengela

tshibvuvhelo

maano

thun̄wa

maanda	shumela	mibvumo	bvuñwa

ambela

luñwa

vhubva

Kha ri የwale

Nwalulani maipfi aya.

ene

mine

Kha ri ite nyito

Itani thiki kha zwithu zwine na thusa khazwo.

U thusa kha u ḥanzwa zwigodelo.

U fhufhura buse.

U kunakisa nn̄du.

U swiela.

U lela vhana.

U londota vhalala.

U thusa u bika.

U thusa u londa zwifuwo.

U thusa u ka madi.

U thusa u vhasa mulilo.

U thusa ngadeni.

U thusa u renga mavhengeleni.

Kha ri nwale

Nwalani muhwetedzo wa maipfi o talelwaho nga fhasi.

ngani

ndiwe

nani

vheafhi

yafhi

Pam na Busi vho ya ngafhi na kumangana?

yafhi

Kumangana kwo fura nga mini?

Ndi iwe we wa shuma ngadeni.

Naa afho muṭani hu na mini?Busi o vhea ngafhi gamu?

Kha ri ንwale

Dzhenisani u kana tshi uri ni fhedzise fhungo.

Tshimange tshanga _____ n̥tha ha muri. A tshi tsha kona u tsa.

Muri wo lapfesa, _____ fhira na nn̥du.

Ntakadzeni o swika na ḥeri, _____ do tshi tsitsa.

Pam _____ do tika ḥeri uri Ntakadzeni a si we.

Kha ri ደiphine

Thosani khoini. Ya wa nga ታhoho, ni tshimbile zwikhala zwivhili ni tshi ya phanda. Arali ya wa nga mutshila, ni humela murahu nga tshikhala tshithihi. Ni tshi swika kha tshiga ni tea u ita zwine tshiga itscho tsha amba.

U thoma

Ufhedza

Kha ri vhale

Vhana liphasini lothe vha tama u newa zwifhiwa.

Nne ndi
pfi Pam.
Ndi na
miwaha
ya 8.

Ndi pfi
Ntakadzeni. Ndi
na miwaha ya 7.

Khiresimusi i do swika zwenezwino. Ri do wana zwifhiwa. Na rine ri do fha khonani dzashu zwifhiwa. Ri do renga na muri wa khiresimusi. Ri do vhea zwifhiwa fhasi ha uyu muri. Nga Khiresimusi ri do la khekhe na malegere.

Ndi pfi Sheroni.
Ndi na miwaha
ya 10.

Ndi pfi Selwyn.
Ndi na miwaha
ya 9.

Hanukkah i do swika zwenenizwino. Hu do vha na zwiliwa zwinzhi. Ri takalela u la panekuku na dounati. Ri a takalela u wana zwifhiwa.

Diwali i do swika zwenenizwino. Ri do newa mabogisi a malegere na nduhu. Ri do nakisa nndu yashu ra thuthubisi khirikhethé.

Ndi pfi Fatima. Ndi
na miwaha ya 8.

Ndi pfi Enver. Ndi
na miwaha ya 11.

Eidi i do swika zwenenizwino. Ngavhe ri tshi wana zwifhiwa zwinzhi. Khonani dzashu na dzone ri a dzi fha zwifhiwa. Hu vha hu na malegere manzhi a u la.

Kha ri የwale

Dzhenisani dzina እና የwana muñwe na muñwe nga vhudalo, ni fhedzise thebulu.

Dzina	Mirñwaha	Hilodei	Vha ደቻ እና mini?	Vha ደቻ fhiwa zwifhiwa?
Pam	8	Khiresimusi	Malegere na khekhe	Ee

Ni ደቻ pembelela holodei ifhio? Ni ደቻ pembelela nga ndilade?

Divhamaipfi

Dzhenisani maipfi zwikhali zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

Ni kone u የwala mafhungo mavhili a inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

swara

ndala

zwifhalo

nndifhela

zwifhinga

nnda

ndivho

swura

Maipfimadivhiwa

tuwa
dala
nnzhi
kokodza

swika	nduhu	nndu	zwifhiwa

Kha ri የwale

Kha ri የwalelule maipfi aya.

kona

yashu

Kha ri ite nyito

Ambani na khonani dzanu nga zwine zwa khou bvelela tshifanyisoni itshi.

Hu thoma

Ha tevhela

Maipfi a nyito

Kha ri nwale

Tangedzelani dzina ni talele nga fhasi ipfi la nyito line la ri vhudza uri muthu u ita zwifhio.

Enver u tamba khirikhethé.

Sharon u vhala bugu khulukhulu.

Ntakadzeni u gidima mbambe.

Mandu u bambela tshikolo tshi tshi bva.

Pam u tamba netibolo.

Fatima u gidimela bisi.

Busi u namela baisigiri yawe.

Pulane dzanga dza n' wakani

Kha ri nwale

Kha ri nwalulule maipfi aya.

U do vha u nwaha ufhio?

Ni na pulane dzifhio dza nwaha muswa?

Kha ri nwale

Livhanyani fhungo li re tshibogisini tshidala na li re tshibogisini tsha lutombo.

Nda yo zwima zwiliwa.

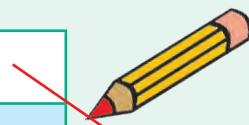
Tshimange tsha gonya muri.

Mutukana o raha bola nga shotho.

Vhana vho tambisa metshisi.

Ro baka khekhe nga Mugivhela.

Yo vha i tshi khou na.

Nda dzhia tshisambureni.

Lo vha li duvha la mabebo la Mukundi.

Zwipuka zwiłuku zwa shavha.

Bola yo pwasha fasiłere la tshikolo.

Busi a difhiswa minwe.

Ntakadzeni a dzhia leri.

Nanwaha na nwakani

Kha ri vhale

Dzhenisani zwe na ita kha miwedzi yo fhambananaho nanwaha.

	Phando	Luhuhi	Thafamuhwe	Lambamai	
	Shundunthule	Fulwi	Fulwana	Thangule	
	Khubvumedzi	Tshimedzi	Lara	Nyendavhusiku	

Nanwaha a ro ngo dzula fhasi. Ro tamba mitambo. Ro ita tshunwahaya dzashu. Ro vhavhalela vhanwe vhathu. Ro wana khonani ntswa. Ro londa zwifuwu zwashu. Ro guda nga mutsho na khala nwaha. Ro divhana sa vhathu.

Kha ri nwale

Zwino dzhenisani madzina a miwedzi miña. Ni nwale uri no ita mini nwedzi muhwe na muhwe.

1	
2	

3	
4	
5	
6	

Kha ri nwale

Fhindulani mbudziso idzi.

Ndi nwedzi uf'lio uno?

Nwalani zwine na do ita uno nwedzi.

Divhamaipfi

Dzenisani maipfi zwikhali zwo teaho. Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.
Ni kone u nwala mafhungo mavhili a inwi munye buguni yanu ya ndowedzo.

muunda

maanda

miomva

maedza

miondo

maele

maanga

muungo

muumo

maano

miora

maembe

Maipfimadivhiwa

vhala
tshanga
imba
tshina

Kha ri nwale

Kha ri nwalulule maipfi aya.

mine

zwino

uri

whona

Kha ri ñwale

Ambani na khonani yanu nga tshitɔri tshine na ño ñwala.
Ni kone u ñwala mihungulo yanu kha siatari ili.

Pulane ya tshitɔri
tshanga.

Vhaanewa na
fhethuvhupo

Mathomo

Ndi vho nnyi vha re tshitɔrini?

Tshitɔri tshi bvelela ngafhi?

Tshitɔri tshi bvelela lini?

Hu itea mini mathomoni a tshitɔri?

Hu itea mini kha mutumbu wa tshitɔri?

Mutumbu

Magumo

Tshitɔri tshi fhela nga ndilade?

MUŃWALI NDI NNYI?

Nwalani dzina lanu.

Mińwaha yanu.

Hune na dzula hone.

8

LIGA la 4: gerani kha mutalo nga murahu ha musi no so tlepulara bugu yanu

Olani tshifanyiso hafha.

LIGA la 2: petani kha mutalo wa zwithoma

Nwalani dzina la bugu hafha.

LIGA la 3: silepulomem kha jumumbu

Nwalani dzina lanu (ndi inwi muńwali).

1

LIGA la 1: petani kha mutalo wa zwithoma

5

Isani tshifto ri tshapanyiso hafha.

7

Nwalani mutumabu wa tshifto ri tshapanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Thomani u እውላ tshiṭori tshañu hafha.

Fhedzisanī tshiṭori tshañu.

2

7

3

9

Iṣanī tshifṭori tshañu phanḍa hafha.

Nwadani urī hu bvelēla mīni magumoni a tshifṭori tshañu.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Inwi ni wa tshipentshela.

Muvhili wanu wothe
ndi wa tshipentshela.

Muvhili wanu ndi wanu!

A HUNA
MUTHU
o teaho u
kwama
vhudzimu
hanu.

Arali muñwe muthu a nga kwama
vhudzimu hanu, vhudzani vhañwe.

Arali muñwe muthu a nga ni
itisa zwithu zwine ni si zwi fune,
vhudzani vhañwe.

Hune na nga founela hone
ni tshi toda thuso:

Child Line: 0800 05 55 55

Life Line: 0861 322 322

SAPS Crime Stop: 086 00 10111

Nomboro ya shishi ya SAPS: 10111

Nomboro ya Vha Tsireledzo ya Vhana:
012 393 2359/2362/2363

Dikishinari yanga

A
a

B
b

C
c

D
d

E
e

F
f

G
g

H
h

I
i

J
j

K
k

L
l

M
m

N
n

O
o

P
p

Q
q

R
r

S
s

T
t

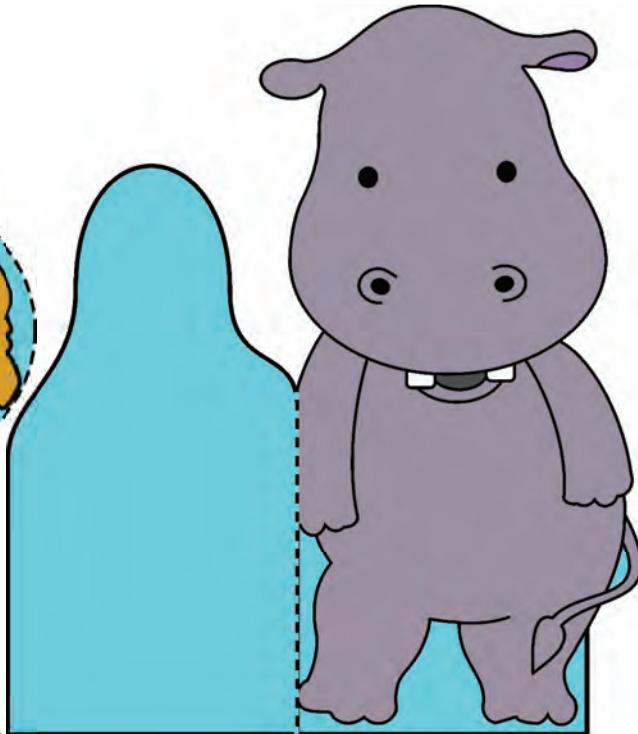
U
u

V
v

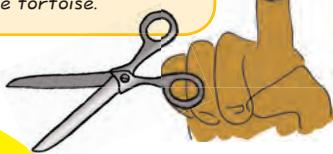
W
w

X
x

Y
y

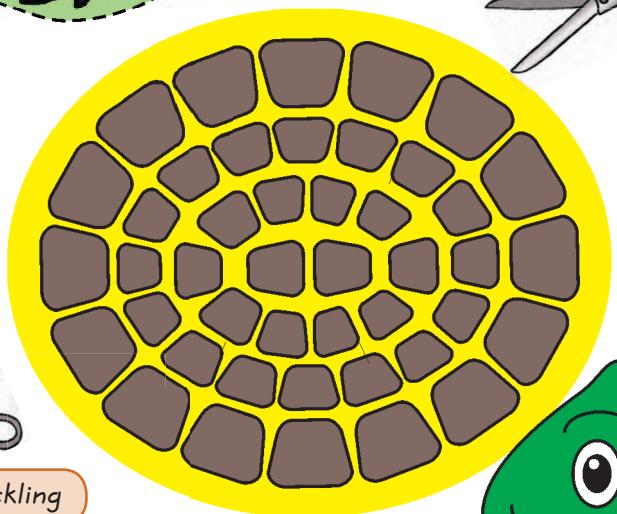
Finger puppets:
Cut out the finger puppets on the solid black lines and fold on the dotted lines.
Now glue on the back where shown to form a finger puppet. Now tell the story about the hippo and the tortoise.

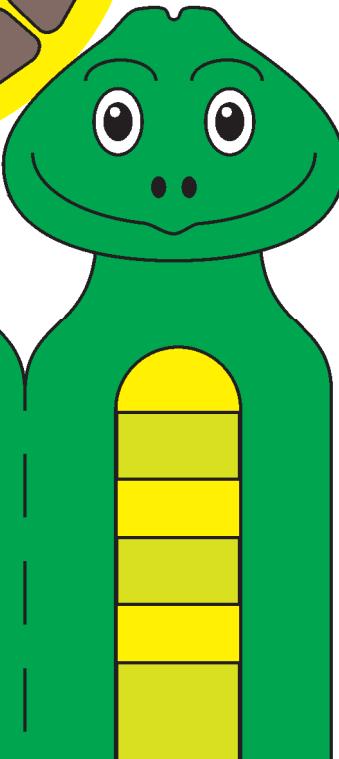
Cut out the puppets and then carefully cut out the two circles on their legs. Put your 2nd and 3rd fingers through the holes to form legs. You can now tell the story about Jack and the giant.

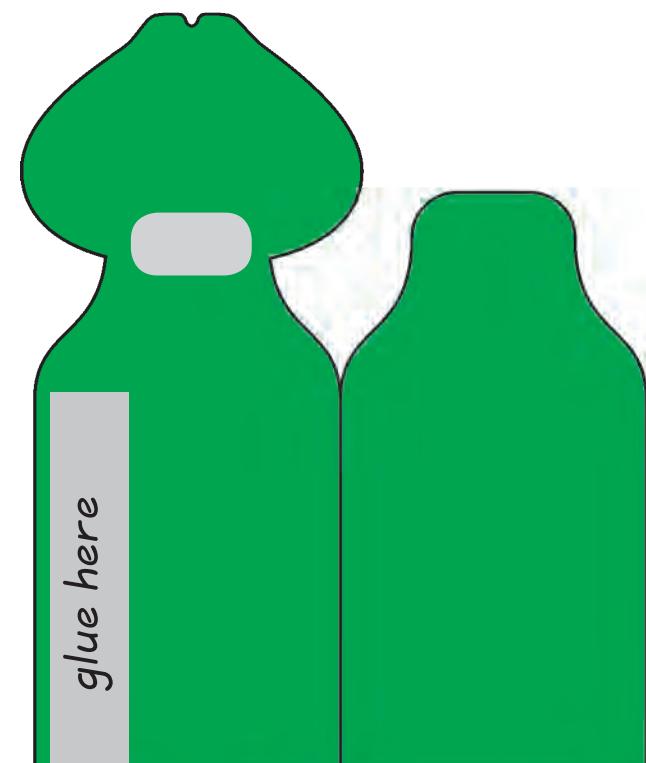
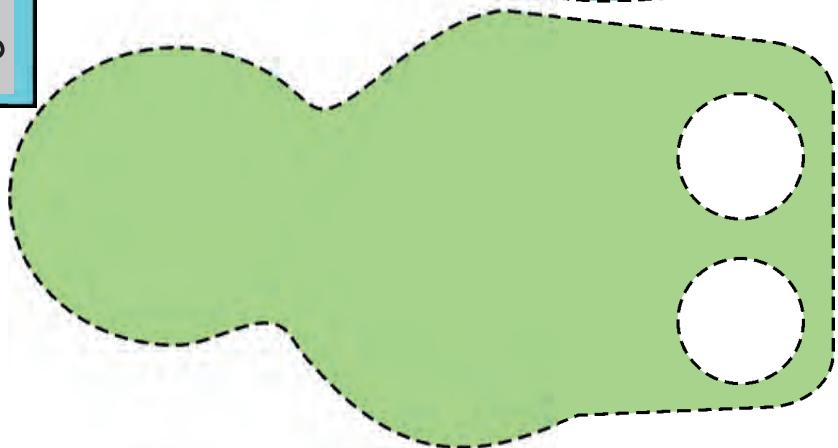
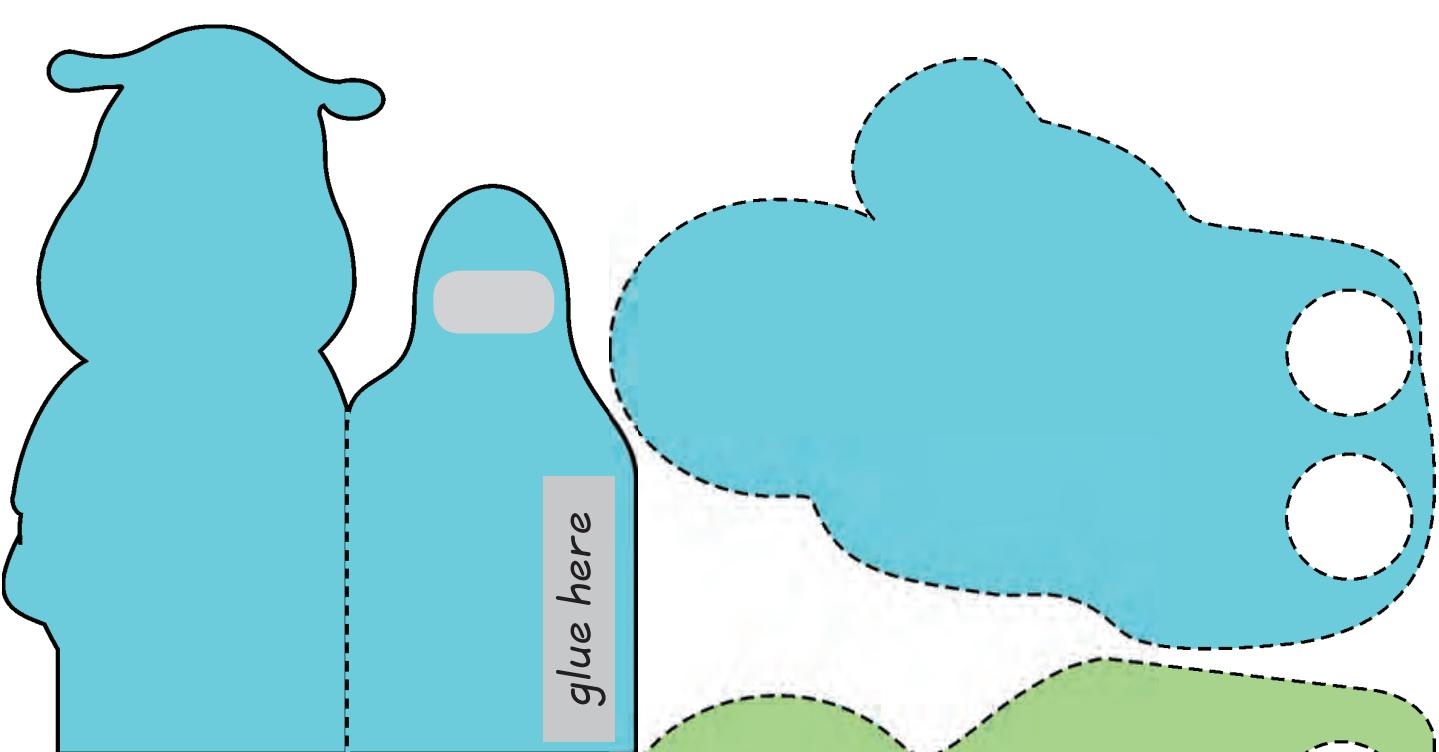

Ugly Duckling

glue the
tortoise
shell
here.

MASKS: You can use these masks for the role play in worksheet 100.

Cut out the mask on the outer black line.

Tie some string through the holes on each side and you can be either a clown or a hippo, depending on which side you use.

Use this book mark to keep your place in your book.
Write your name on it so that you don't lose it.

